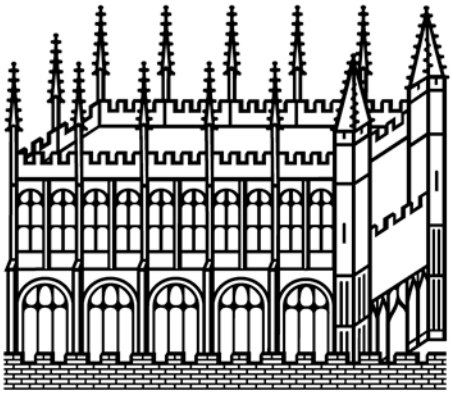

Bodleian Libraries

UNIVERSITY OF OXFORD

This book is part of the collection held by the Bodleian Libraries and scanned by Google, Inc. for the Google Books Library Project.

For more information see:

http://www.bodleian.ox.ac.uk/dbooks

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 2.0 UK: England & Wales (CC BY-NC-SA 2.0) licence.

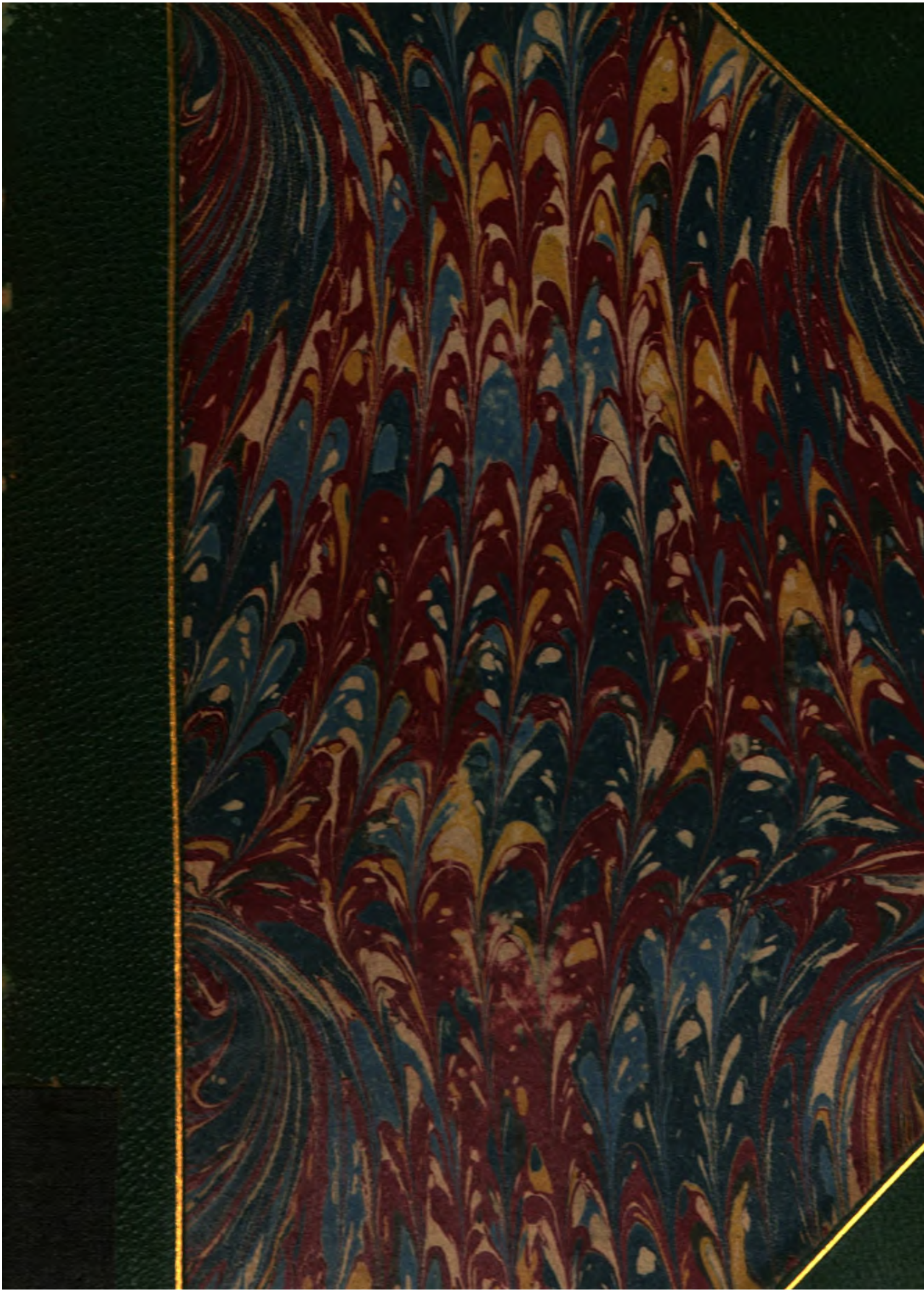

✓

~~1681.8~~

~~271 dd 22~~

1878.

= Rep. Slav. 1425

PH3765.A14.1872(1)

Collection de Cinéma
Cinéma Théâtre de Paris

PETŐFI SÁNDOR

ÖSSZES KÖLTEMÉNYEI.

1842—1846.

I. KÖTET.

Szabadság, szerelem!
E kettő kell nekem.
Szerelmemért föláldozom
Az életet,
Szabadságért föláldozom
Szerelmemet.

Petőfi Sándor

PETŐFI SÁNDOR

ÖSSZES

KÖLTEMÉNYEI.

1842—1846.

ELSŐ KÖTET: 1842—1844.

HARMADIK KIADÁS.

PEST.

AZ ATHENAEUM SAJÁTJA.

—

1872.

LIBRARY OF THE TAYLOR INSTITUTION
UNIVERSITY
31 OCT. 1940
OF OXFORD

Pest, 1872. Nyomatott az Athenaeum nyomdájában.

TISZTELET ÉS SZERETET

JELÉÜL

VÖRÖSMARTYNAK

AJÁNLVA

A SZERZŐ ÁLTAL.

ELBESZÉLŐ KÖLTEMÉNYEK.

TÜNDÉRÁLOM.

(1846.)

Sajkás vagyok vad, hullámos folyón.
Hullámzik a viz, reng a könnyü sajka,
Reng, mint a bölcső, melyet ránczigál
Szilaj kezekkel a haragvó dajka.
Sors, életemnek haragos dajkája,
Te vagy, ki sajkám ugy hányod-veted,
Ki rám zavartad fergeteg módjára
A csendriasztó szenvedélyeket.

Elfáradtam már, messze még a part?
Mely befogad révébe; .... vagy az örvény?
Mely nyúgodalmat szintugy ad, midőn
Mélyébe ránt, a sajkát összetörvén.
Sem part, sem örvény nincsen még előttem,

Csak hánykódás, csak örökös habok;
Hánykódom egyre a folyó nagy árján. . . .
Ki sem köthetek, meg sem halhatok.

De mily hang ez, mily tulvilági hang,
Mely bévegyűl a habzugás közé?
Tán szellem, égbe szálló a pokolból,
Hol büntetését már átszenvedé?
Egy hattyu száll fölöttem magasan,
Az zengi ezt az édes éneket —
Oh lassan szállj és hosszan énekelj
Haldokló hattyúm, szép emlékezet! . . .

Nem voltam többé gyermek, s nem valék
Még ifju. Ez az élet legszebb éve,
Mint legszebb percz, midőn a hajnalégről
Az éj kárpitja félig van levéve.
Sötétség volt még egyfelől szivemben,
De másfelől már pirosan kelének,
Mint a közelgő nap szemeiből
Kilőtt sugárok, a vágyak s remények.

A mire vágytam, birni is reméltem,
S a mit reméltem, azt el is nyerém;

Talán azért, mert nem sok volt . . . egyéb sem,
Mint pihenés egy hű barát ölén.
Hű volt barátom, mert hisz ilyenkor még
Nincsen kikelve a rejtett önérdek,
E mindent elrágó hernyója a
Baráti hűség virágos kertének.

Barátom hű volt; ürítgettem véle
A boldog órák édes poharát,
S a lelkesülés égi mámorában
Sasként röpültem a világon át.
S a merre szálltam, minden az enyém volt!
A dúsgazdagság bársony pamlagára
Hajtám le főmet, melyet övezett
A dicsőségnek csillagkoronája.

Ily nagyszerűnek álmodám jövőmet,
S már hittem is, hogy ez való, nem álom. . .
De most egyszerre szívem, melyet a
Világgal tölték meg, tágulni látom;
Szívem tágula, vagy tán a világ
Kisebbedett? azt nem tudom, de érzém,
Hogy kebelemben hézag támadott,
Hézag, keblemnek legmelegebb részén.

És napról napra nőttön nőtt ezür,
S ez ür miatt nem szállhatott már lelkem,
Félt, hogy mélyébe hull . . . s nem kelle többé
Mit eddig olyan lángolón öleltem,
Nem kellett kincs és nem kellett dicsőség.
Mind a kettő oly fénytelen vala!
Oly fénytelen, mint lesz az ég idővel,
Ha elkopik majd csillagfátyola.

Nem kelle semmi, még a jó barát sem,
Magam magamnak voltam terhire,
S futottam, mint kit rémek serge üldöz,
Az életzajtól messzi-messzire.
Csöndes magányban keresék tanyát,
Sötét erdő völgyébe telepedtem . . .
Oh e magányban milyen alakok
Lengtek körűlem s szálltak el fölöttem!

Szivembül jöttek e tündéri lények,
Szivemnek nem rég támadt üregébül,
Tündéri lények, milyenekre félig
Emlékezém a szép gyermekregékbül.
»Megálljatok! megálljatok!« kiálték,
»Oh, csak egy álljon meg közűletek,

Csak addig, mig egy csók s egy ölelés tart!«
Nem álltanak meg; minden eltüntenek.

Kerestem őket, és meg nem lelém,
Még csak nyomukra sem akadhaték;
Nyom nélkül jártak, oly könnyűk valának,
Könnyebbek, mint a szellő, mint a lég.
S minél messzebbre távozának tőlem,
Minél homályosabban láttam őket:
Annál dicsőbbek voltak, és szivem
Annál emésztőbb sovárgásban égett.

Szivem sovárgott és én sorvadék,
Társim nevettek a sápadt fiun,
Csak jó barátom, ő nem nevetett,
Fejét csóválta búsan, szomorún.
Mi lelt? kérdezte; én nem felelék,
Mert hisz magam sem tudtam, hogy mi lelt.
Szomjas valék s vizet hiába ittam,
Nem enyhité viz a tikkadt kebelt.

S meguntam ezt a földi életet,
Mely elvesztette szépségét szememben.
Föl, föl! mondám, a mennybe! a hová

Fájó szivemnek tündérnépe lebben;
Föl a mennyekbe! ha a léget szívom,
Mit ők színak: tán majd e szomj nem éget...
S ha ott is futnak tőlem? ah, utánok
Keresztülbolygom a nagy mindenséget!

Fényes tavasz volt. A mezőn szivárvány,
Égő szivárvány százezer virágbul;
De rám oly búsan néztenek . . . talán
Tudták, hogy elkészülök a világbul.
A legnagyobb hegy tetejére mentem,
Onnan tekinték föl az ég felé.
Átlátszó kék volt a felhőtlen ég . . .
Belé láttam . . . tisztán láttam belé. . .

Ábránd-alakjaim legszebbike
Ott volt az égben. Ajka mozgott; szinte
Hallottam hívó hangjait . . . de jól
Láthattam, hogy felém kezével inte.
Megyek! mondám, s a bércz szélére léptem,
A hol száz ölnyi mélység nyilt alattam.
Már-már ugrám... hátul egy kéz ragadt meg..
Eszmélet nélkül visszahanyatlottam.

Midőn eszméltem: a dicső alak,
Kit az egekben láttam az imént,
Ott állt mellettem . . . oh, mit érezék?
Leirhatatlan édes érzeményt!
»Ilyen közel van hát a föld az éghez?«
Zavart elmémmel ekkép gondolkodtam,
»Im a mennyben vagyok szép angyalomnál,
S elébb egy perczczel még a' földön voltam.«

Ezt gondolám, de szólni nem tudék,
Avvagy talán nem mertem szólani,
Félvén, hogy majd ha ajkam megnyitom,
Keblemből a menny ki fog szállani.
És megragadtam angyalom kezét,
Hogy el ne tünjék tőlem újolag,
És derekát átövezé karom,
Átövezé, mint egy égő szalag.

S merőn szemléltem fényes arczulatját.
Most is csodálom, hogy szemem világa
El nem veszett e földöntúli fénytől,
Midőn benéztem szeme csillagába.
Sötétkék csillag volt az ő szeme,
És szemöldöke fekete szivárvány,

S vállán ugy úsztak barna fürtei,
Miként az éj egy rózsatenger árján.

Meg mertem végre nyitni ajkamat,
S beszéltem üdvről, angyalokrul, égről.
Nagyon homályosan beszélheték,
Mert ő nem értett semmit e beszédből.
»Én lyány vagyok,« szólt »földi lány nem angyal;
A hol vagyunk, ez a föld, nem az ég,
S te itt a mélybe estél volna, ámde
Én mentésedre még jókor jövék.«

»Legyünk tehát a földön,« válaszoltam,
»Földön vagy égen, az mindegy nekem,
Csak oldaladnál, kedves oldaladnál;
Hisz a hol te vagy, ott az én egem.
De ülj le mellém, s engedd, hogy karom
Szorosabban fűzhessen át, o engedd!
Ugy is sajátom vagy, tulajdonom,
Mert téged az én képzetem teremtett.«

Leültünk ott a szikla tetején,
S beszélgeténk. Kérdezte: ki vagyok?
»Egy bús sohajtás voltam eddig,« szólék,

»Öledben ím e csókkal meghalok.
Most csókolj vissza, lyánka, hogy legyen
Föltámadásom . . . ím, föltámadok,
Mert csókod ért; s ki bú-sohaj valék,
Most a gyönyörnek mosolya vagyok.«

Ő megcsókolt. Nem kéreté magát,
Első szavamra ajkamon volt ajka;
E csók! ez ajk! . . . mért nem váltunk itt kővé?
Hadd függtem volna mindörökre rajta!
E csók, e csók, ez édesb volt a méznél
S az anyatejnél. Csak ezóta élek;
Midőn elcsattant e csók ajkamon,
Érzém, hogy ekkor szállt belém a lélek.

»Tekints körül,« szólott a csók után
A lyánka, »látod, milyen változás?
Én nem tudom, honnan s miként van ez,
De mostan ég és föld egészen más.
Kékebb az ég, sugárosabb a nap,
S e fák alatt itt hűvösebb az árnyék,
S pirosb a rózsa, illatosb a lég . . .
Ah, mintha csak egy más világban járnék!«

»Más a világ, más, nem olyan, minő volt,«
Feleltem én, »vagy csak mi változánk?
De bármiként van, mit törődünk véle,
Midőn e változás áldás reánk!«
Egymás ölében igy fontuk tovább
Beszélgetésünk rózsakötelét,
S a mint eszméltünk szép ábrándjainkból,
Láttuk, hogy a nap már a földre lép.

Alkonyodék. Arany felhőkön szállott
A nap violaszín hegyek mögé.
A messzeségbe nyúló rónaságot,
E száraz tengert, halvány köd födé.
A szikla, melyen állottunk, piroslott
A végsugártól, miként bibor párna
A trónon. De hisz trón volt ez; mi rajta
A boldogság ifjú királyi párja.

Elbúcsuzánk; nem szóval; szemeinkkel;
S nem szomorúan, oh nem; oly vidáman!
Az éjt ugy néztük, mint a haldokló
A sirt, a melyen túl egy szebb világ van.
Nem igértük, hogy holnap eljövünk,
De mind a ketten eljövénk, hiven,

S igy éltük által az egész tavaszt,
Ajk ajakon, kéz kézben, szív sziven.

S igy éltük által az egész nyarat.
Minden napunk egy virágszál vala
A bokrétából, melytül illatot nyer
Az istenek olympi asztala.
De e virágok elhervadtanak már;
Mit ér, szemlélnem száraz kelyhöket?
Röpülj ki e szép kornak édenéből,
Haldokló hattyúm, bús emlékezet!

Eljött az ősz, ez a vad zsarnoka
A természetnek. Kérlelhetlen karja
Letépi a szegény fák levelét,
A földre sujtja, és lábbal tiporja.
Lábbal tiprá boldogságunkat is;
Reánk küldé enyészetes szelét
Elválás képiben, s ez arczainknak
Leszaggatá szép rózsalevelét.

Elváltunk, hogy ne lássuk egymást többé.
Komoly borongó volt az őszi este;
A ködön át a távolból lyánkámat

Könnyes szemem még egyszer fölkereste,
Aztán futottam, útat nem tekintve,
Arczom, kezem tövistől vérezék....
Futottam árván, mint a hullócsillag,
Melyet magából kilökött az ég.

Azóta arczom és kezem begyógyult,
Arczom s kezem, mit tüske sérte meg,
S szivemből is ki vannak irtva már
Az elválástól támadott sebek;
De e sebeknél jobban fáj nekem most,
Jobban fáj az, hogy már-már feledem
Ábrándjaidnak édes üdvességét,
Oh tündérálom, első szerelem!

(Szalk-Szent-Márton.)

SALGÓ.

(1846.)

Nógrád s Gömör közt hosszan nyúlik el
A Mátra egyik erdőséges ága,
Miként sörényes, elfáradt oroszlán,
Nézvén sötéten messze tájakig.
E hegytetői kősziklára ül
Borús napokban a pihenni vágyó
Terhes felhőknek vándor serege;
Ez a műhely, hol a komor kovács,
A dörgedelmes égiháború
Készítni szokta a villámokat,
Haragvó isten égő nyilait.
Itt állt Salgóvár, mint egy óriás,
Ki az egekre nyujtja vakmerő
Kezét, hogy onnan csillagot raboljon;

Itt állt Salgó .... az éghez oly közel,
És benne mégis a pokol tanyázott.
A századoknak döntő lábai
Elgázolák rég e vár tornyait.
Belőlök egy-két csonka fal maradt, mely
Szomorkodással tölti idejét,
Mint a ki lármás ifjuság után
Éltét megunva remetéskedik.
Fölmentem a hegy sziklatetejére,
S letelepedtem a romok fölött.
Verőfényes nap volt, tekintetem,
Nem lelve gátot, mérföldekre szállt,
Mint börtönéből megszökött madár,
S vigan köszönté a kék messzeséget,
Hol a faluknak tornyán, a mezőknek
Juhnyájain s a patakok vizén
S mindenhol a nap fénye tündökölt.
De lelkemet nem ily képek körözték,
Nem ily vidámak; lelkemet homályos
Látkörbe vitte a komoly merengés,
Holott körűle kétes ködruhában
Mogorva árnyak lengtek, a kihalt
Sötét középkor véres napjai.

Megvirradott a tizennegyedik
Század s hazánkra éj következék,
Borús éj jött rá . . . ekkor áldozott le
Az ő napjának, az Árpád-családnak
Végső sugára. Harmadik Endre halt meg.
Pártok kelének, s a párt fergeteg,
S a fergetegben a folyó zavart,
S zavart folyóban könnyü a halászat.
Elfeledék a hazaszeretetnek
Örök szentségét a fejetlen ország
Önzés bünébe sülyedt tagjai,
S rabolni kezdék édes anyjokat.
A gyámolától elesett hazát.
Haramjabarlang lett sok sziklavár,
Honnan le a kipusztitott vidékek
Sohajtására gunykaczaj felelt,
Miként az őszi bús szellő után
Jön a süvöltő téli zivatar. . .
Salgón Kompolti Péter volt az úr,
Nevét rettegve emlité a táj, mert
A meddig kardja s buzogánya ért,
Övé lett minden, a mi kincs vala,
S hol ellenállás szálla szembe véle,
A kincs helyén vérfoltokat hagyott.

Követte őt a rablás útain
Kompolti Dávid és Kompolti Jób,
Zsivány apjoknak méltó fiai.
Kipusztiták már a szomszéd Somoskőt,
Utána jött a távolabb Fülek,
S most a fölött van a tanácskozás:
Hová fordítsák léptöket jelenleg?
Ottan hevernek, apa és fiúk,
Komor teremben medvebőr felett,
Mit kaczagányul vetnek vállaikra,
Ha indulóra a kürt megriad.
Ottan hevernek és Eger borával
Sürítik úgy is sűrü véröket,
Mely ereikben rémesen kereng,
Mint a világok közti téreket
Keresztül-kasul bolygó üstökös.
»Emeljétek föl a kupát, fiúk,«
Kiálta Péter, »és koczczantsatok
Gedő Simonnak egészségire!...
Ha élünk és az isten megsegít,
Még holnap éjjel vendégei leszünk.
Azért sokáig éljen ő kegyelme!«
‚Sokáig éljen!' zúgták a fiúk
Utána harsány, mennydörgő torokkal,

És a teremnek hangos boltozatja
Az éljenekre, mint a nyughelyéről
Fölvert szelindek, elkezdett morogni,
S morgott hosszan, mig belefáradott.

Gedővár csendes, mintha halva volna;
Reá borult az éj, mint ráborul a
Halottra a koporsó födele.
Ki viraszt még a késő éjszakán
Gedővár néma falai között?
A szerelem s a hazaszeretet,
Az égnek e két legszebb csillaga.
Mindenki szunnyad, csak Gedő Simontól
Riasztja messze álma nyúgodalmát
A honfigondok éber tábora.
És míg a férj bús lámpa fénye mellett
Pusztult hazája sorsán elmereng,
Szomszéd teremben nője térdepel,
A szépségében ragyogó Perenna,
S imát sohajt az égiek felé,
Hogy boldogítsák a magyar hazát,
Mert míg a honnak boldogsága nincs,
Mindaddig férje is boldogtalan.

Egyszerre a nő felsikolt ijedve,
Hallván közelgő fegyvercsörgetést,
S belép férjéhez és rémülve áll meg . . .
A másik ajtó akkor nyilt s azon
Kompolti Péter jött be kardosan.
»Gedő uram, szép jó estét kivánok,«
Szólt a haramja, »vendégid jövének;
Remélem, szíves házigazda lészsz,
S kérés nélkül is átadod nekik,
A mit kivánnak . . . minden vagyonod.
Csodálkozol, hogy ily váratlanúl
Leptünk meg és ily észrevétlenül
Léptünk eléd? . . . ez egyszerű dolog:
Megvesztegettük a jó porkolábot,
S ő megnyitotta várad kapuját,
S bejöttünk százan . . . százan! érted-e?
És most legényid egyig megkötözvék.
A jó fiúk javában álmadoztak,
Midőn kezökre a hurok került.
Azért, Gedő ur, add elő, a mid van . . .
Vagy szavaimban tán kételkedel?
Im hát tekints ki!« Megnyitá az ajtót,
S láthatta a száz fegyverest Gedő,
Köztük Kompolti Jóbot s Dávidot.

»Foszsz hát, zsivány, és vidd, a mit találsz!«
Szólt megvetőleg a várúr; »Perennám,
Eredj szobádba, és az aggalom
Ne bántsa lelked: tégedet mególak,
Téged, legdrágább kincse életemnek!
A többivel nem gondolok sokat. . . .
Hadd hizzanak rajt' e gaz tolvajok.«
Kompolti Péter ment kutatni s véle
A martalékra vágyó czinkosok;
Csak Dávid és Jób állt merőn, s ha ajkok
Le nem pecsétli a csodálkozás,
Ezt kérdték volna: milyen látomány ez?
Melyik tündére az álomvilágnak
Szállott a földre, e falak közé?
S midőn a méla bámulás ködében
Eltévedt lelkök ismét visszatért:
Egyszerre léptek az ajtó felé,
A mely Perenna teremébe nyilt,
S a mely előtt vont karddal állt a férj,
Vont karddal és rettentőn, mint az angyal,
Ki őrizé a paradicsomot.
»Eddig s tovább nem!« dörgött a jövőkre,
»Eddig s tovább nem . . . a kétségbeesés, a
Halál szolgája áll e küszöbön,

E szent ajtónak tiszta küszöbén!«
Ekkép a férj; de a két zordon ifjut
Nem rettenték meg a dörgő szavak,
Sem a szemeknek átszuró világa,
Mely villámlásként szállt a hang előtt.
»Utamba állasz?« így kiálta Jób,
»Utamba mersz még állni? jaj neked!
Keresztültörnék, bárha kezeidben
Száz kard villogna s minden kard hegyéről
Ezer halál vigyorgna is reám!«
És összecsaptak csengő fegyverökkel
Gedő és Jób, mint két kőszikla, melyet
Egymás felé sujt a földindulás.
Akközben Dávid rést lelt s besuhant,
A hol Perenna elszorúlt kebellel
Az aggodalmak árján fuldokolt.
Egy jajsikoltás és egy halk sohaj....
A nő sikoltott és a férj sohajtott,
A nő, kit Dávid vett ölébe s vitt,
S a férj, kinek Jób átdöfé szivét.

Salgó s Gedővár közt emelkedék
Hajnácskő, szinte sziklaormi vár.

Csend volt a várban és a vár alatt.
Mindenki alvék; a toronynak őre
Viraszta csak még félig nyilt szemekkel.
A fövényóra éjfélt mutatott.
Mi zaj hasitja a csendet keresztül?
Még halk, de perczről perczre hangosabb.
Az őr keresztet hány és a toronyból
Fél bátorsággal néz a völgybe le;
Ki más zavarná a világ nyugalmát
Az éjszakának kellő közepén,
Mint boszorkányok és kisértetek?
Lenéz az őr. . . . a teljes hold világa
Arany fátyolként leng a vár körül,
S a vár alatti völgy ezüst ködével,
Mint két szerelmes lélek összeolvad.
A fényhomályban Gedővár felől a
Salgói uton nyargal egy lovag,
Ölében egy hölgy hófehér ruhában,
Hollósötét haj lengő fürtivel.
Mögöttük távol ismét egy lovag.
Olyan tünékeny volt e jelenés,
Hogy a toronynak őre másnap ezt,
Midőn fölébredt, álomnak hivé.

Midőn fölére Salgó udvarába
Kompolti Dávid a szép martalékkal,
Ez életének nem adá jelét,
Aléltan fekvék annak karjain;
Szivében a vért és eszméletet
Megállitá a félelem s futás.
Gyöngéd karokkal tette őt az ifju
Egy kerevetre; csinnal bánt vele,
Miként a gyermek a kicsiny madárral,
Melyet fészkébül épen most lopott ki;
S megállt előtte s elmerűlve nézte
És lelkesedve igy szólt: »Oh! miért
Fejem nem oly nagy, mint az ég, hogy annyi
Szem volna rajt, a hány csillag van ott,
Hadd bámulnálak valamennyivel? . . .
Ki vagy, ki vagy te? olyan ismerős
Előttem arczod mindenik vonása;
Találkozám már véled? . . . oh igen, most
Emlékezem, hogy egykor láttalak,
Régen, fölötte régen. Még midőn
Mint gyermek jártam a vadon homályin,
Miként ártatlan gyermek, a kinek
Vérzett szive, ha vérezett az őz
Szilaj vadászok gyilkoló nyilától:

Oh akkor, akkor gyakran láttalak.
Ha szenderegtem a kis völgyi forrás
Virágos partján: édes álmaimban
Meg-megjelentél, tündérek leánya!
Hozzám jövél s lehajlottál reám,
Miként lehajlik földre a szivárvány,
S fülembe égi hangokat sugál.
Karom kinyujtám, hogy öleljelek,
S fölébredék .... te már távol valál,
A rengeteg sötétzöld mélyiben
Láttam fehérlő árny-alakodat,
S futék utánad, mint az esti szél
A tünedékeny pillangó után,
Futék a hegyre.... a hegy tetején
Bámulva álltam és szomorkodám; már
Oly messze voltál tőlem, fönn az égen
Az esti csillag képiben ragyogtál...
Gyermekkorom tűnt s gyermekéveimmel
Eltünt regényes ábrándim világa,
S vad ifjuvá lett a szelid fiú,
S azóta véled nem találkozám....
De én beszélek hozzád, és te nem
Hallod beszédem; mozdulatlanul
Fekszel, miként az elesett szobor.

Élsz, vagy meghaltál? oh csak meg ne halj,
Inkább hervadjon el minden virág
A föld szinén, s ne légyen több tavasz! . . .
Hah, végre, végre nyílnak szemeid;
Milyen szemek, mily égetőn-vakítók. . . .
Hová jutottam? hol vagyok? talán a
Teremtő műhelyében, a hol a
Napok készülnek? ottan, ottan . . . . oh
Ha e két nap az égre fölkerül,
A mindenséget porrá égeti! . . . .«
‚Elég már, bátya, most én rajtam a sor,‘
Ily hang szakasztá félbe Dávidot,
Jób hangja, a ki mostan érkezett meg,
‚Elég volt bátya, most én rajtam a sor;
E drága kincsen ketten osztozunk!‘

Eszmélt Perenna, és csodálkozással
Nézett körűl, és töredezve szólt:
»Férjem! . . . de ez nem férjem . . . ez sem aź;
És e terem . . . hisz ez nem a mienk.
Hová juték? és férjem hol marad,
Hogy igy magára hagyja hitvesét?«
»Férjed, menyecske, messze útazott,«

Ekkép felelt Jób, »kár lesz várnod őt,
Mert míg utából ismét visszajő,
Rég elvirítnak ifju bájaid.
Azért feledd őt, s add nekünk magad,
Hogy részesűljünk mink is a gyönyörben,
Mit férjed a menyországtól bitorlott.«
»El oldalamtól! vissza, szemtelen!«
Kiálta a nő, »vissza .... és ne szólj,
Mert minden szóért s minden léptedért,
Ha férjem eljön, rémesen lakolsz. . . .«
»Ha férjed eljön, akkor?« szóla Jób,
»Hisz mondtam már, hogy messze útazott,
Oly messzire, hogy onnan, a hová ment,
Porszemnek látja a nagy földtekét.
Szóval — hogy őt ne várd hiába — nézd
E kardot s rajta ezt a szép piros vért;
Ez férjed vére . . . én megöltem őt.
Most hát szabad vagy, szép asszony, szabad!
A női hűség rabbilincsei
Nem korlátozzák többé lelkedet.
Szabad vagy, használd szabadságodat.
Két kar helyett most négy kar vár reád,
Hogy boldogítson ölelésivel.«
Perenna némán és merően állt,

Némán, merően, hidegen, fehéren,
Miként holt, csendes téli éjszakán a
Száraz bokor, mit ellepett a hó.
Ott állt Perenna és a kardra bámult,
A melyen olyan drága vér alutt meg.
E mozdulatlan némaság alatt
Szivét, lelkét mily harczok szaggaták!
A lélek benne ugy sírt, ugy nyögött,
Ugy küzdött, ugy jajgatott, miként
A jég alatt a befagyott patak.
Kitört végtére a kétségbesés,
Kitört belőle, mint a tűzokádó
Hegy méhéből a füst s lángoszlopok,
És átkokat szórt, rémes átkokat
Zsivány fejére férje gyilkosának.
De mintha minden átok egy virág
Lett volna, egy-egy illatos virág,
Miket feléje dobnak, hogy szagolja,
Olyan kedvtelve állt a hölgy előtt Jób,
S midőn az végzé, így kezdette ez:
»Hah, istenemre, hogyha átkozódva
Ily szép vagy, asszony, menj férjhez naponként,
S én férjedet naponként megölöm! . . .
Átkozz tovább, szép hölgy, én hallgatom,

Ha minden átkod megfogamzik is.«
Perenna Dávid lábaihoz borult,
Átfogta térdét, és így esdekelt :
»Oh ifju, arczod nem oly ördögi,
Miként ezé itt . . . légy könyörülő,
És ój meg tőle, ój meg engemet!
Szeretni foglak, szolgálód leszek,
Csak ments meg engem férjem gyilkosától,
Csak e sátán ellen légy paizsom.«
»Meg foglak óni, gyermekálmaim
Földönfölüli tündérgyermeke!«
Kiálta Dávid fölemelve őt,
»Meg foglak óni, paizsod leszek,
S ki hozzád nyulni kiván : annak e
Paizst elébb ketté kell törnie.
Most hát öcsém Jób, ehhez tartsd magad!«
»Nem ugy, jó bátya,« monda Jób, s szemében
Ellenszegűlő dacznak lángja gyúlt,
»Nem úgy, jó bátya ! igy nem alkuszunk.
Mi nálunk minden martalék közös,
Azért kettőnké e menyecske is ;
És ha nem engedsz, tudd : e kard, a melylyel
Férjének irtam uti levelet
A más világra, e kard most is éles,

S karomnak nincsen legkisebb baja!«
Egymás elébe állt a két fiú,
Egymás elébe állt és hallgatott,
Nyelvök helyett most kardjaik beszéltek.
Kompolti Péter jött be s rájok ordít:
»Megálljatok!« s a bajvivók megálltak.
»Apánk, te légy hát köztünk a biró,«
Igy szóla Jób, »ez asszonyt itt magának
Akarja Dávid bátya tartani;
De én azt mondom: ehhez nincs joga,
Mert ő kettőnké. Nincs-e igazam?«
»Hitvány fiúk,« szólt megvetőleg apjok,
»Ily hasztalanság annyira feltüzel,
Hogy egymás ellen karddal rontotok?
S ilyen mihaszna pörben engemet
Mertek biróul híni, engemet! . . . jó;
Igazságot hát én szolgáltatok.
Halljátok: e hölgy nem lesz egyiké sem,
Sem egyiké, sem másiké . . . igen,
E hölgyet bírni én fogom, magam!«
Kihullt a kard a két fiú kezéből,
Vérök föllázadt, sustorgott, miként
A viz, a melybe a villám csapott,
S dörmögni kezdtek bosszus dolgokat.

Keresztülszúró lángtekintetét
Jártatta végig rajtok az apa,
S parancsolólag igy kiálta föl:
»Ki mer moczczanni és morogni, hogyha
Kompolti Péter ezt kiáltja: csitt!«

Miből teremté isten a szivet?
Hogy annyi bútól, kintól sem hasad meg,
A mennyi érte a szegény Perennát.
Őrizve Salgó szűk falai között
Ült a fogoly hölgy napok óta csak,
De mindenik nap századokra nyúlt,
Azokra nyujtá azt a szenvedés.
Az árva lélek mennyit szenvedett!
Egy pillanatban keble meggyuladt
A fájdalomtól, és más pillanatban
A rettegéstől ismét megfagyott.
Hosszan tünődék, véghetetlenül:
Hogy szabaduljon e falak közül,
S hogy álljon boszút férje gyilkosán?
És nem találá semmi, semmi módot!
S most jött reá a legnagyobb csapás;
Kompolti Péter igy nyilatkozék:

»Szép asszony, benned a sátán lakik,
Te megbüvöltél, napról napra jobban
Tetszel nekem, s ha akarod, ha nem:
Én feleségül veszlek tégedet.«
»Hozzád megyek,« szólt határozottan
Perenna, ámde oly hangon, mikéntha
Lett volna a halálnak angyala,
S ezt mondta volna ama szók helyett:
»Kompolti Péter, végórád ütött!«
Magához hítta Dávidot Perenna,
S igy szóla: »Ifju, igazán szerettél?
Vagy pillanatra fellobbant lidércznek
Volt lángja csak, mit érezél irántam?
És ha szerettél, mondd: szeretsz-e még?«
»Szeretlek egyre,« válaszolt az ifju,
»Szeretlek, mint a völgyet a patak,
Szeretlek, mint a csillag az eget,
S ha te szeretnél . . . oh szólj, asszonyom,
Hogy érdemeljem meg szerelmedet?«
»Hogyan?« felelt a nő, »egy módja van:
Öcséd megölte férjemet, s apád most
Engem magának hitvesül kiván.
De én apádat, ezt a második
Leendő férjemet szintúgy utálom.

Miként első férjemnek gyilkosát.
Szeretsz valóban? ugy hát szabadíts meg
E két gonosztól. A tiéd leszek, ha
Apádat és öcsédet megölöd.«

Örök rejtélyü érzés, szerelem!
Te nagy folyó, mely egyszer szemetet,
Máskor virágot hordasz vizeden,
S mind egy helyről: az emberek szivéből.
Oh szerelem, te végtelen oczeán,
Melynek határát még nem látta senki,
S melynek le nem szállt fenekére senki.
Ott állsz te, óriások óriása,
Mesés nagyságban . . . hogyha nyúgoszol,
Meglátja széles tükrödben magát a
Határtalan menny minden csillaga;
S ha háborogsz: fölszíneden csatáznak
Az alvilágnak minden szörnyei.
Mindenható erő vagy, szerelem!
Mindenható vagy . . . angyallá az embert,
Az angyalt ördöggé, az ördögöt
Emberré könnyen átváltoztatod. . .

Derült kék éj volt, tiszta csendes éj,
Vidáman néztek felhőtlen magasból
A földre a hold és a csillagok,
Olyan vidáman! . . . hah, pedig mi történt
A földön? apa- s testvérgyilkolás!
Kigyóként csúszott Dávid a terembe,
Hol apja szunnyadt. Ágya függönyét
Széttolta halkan . . . reszketett keze,
Mintha kősziklát hengerítene.
»Itt fekszik, alszik,« így gondolkodék,
Merőn szegezve rá égő szemét,
»De mily szelíd most arcza, melynek ébren
Minden vonása egy-egy Luczifer;
Vagy csak te látod tán ilyen szelídnek,
Te mindig-gyáva lelkiismeret?
Eredj, hivatlan vendég, menj tova;
Nem hallgatok rád, nem, nem! hasztalan
Nyujtod felém fenyítő ujjadat,
Hiába intesz oly parancsolólag,
Nem hallgatok rád . . . nézd, nem hallgatok!«
Az alvót ekkor torkon ragadá,
S beléje fojtá a lélekzetet. . .
Nem is nyögött . . . egy rángás, s vége volt.
Bevonta ismét a függönyt s mene,

De a küszöbnél visszafordula,
Hogy megtekintse: nem maradt-e élet
Ama testben? nem támadand-e föl?
Az ágy előtt megállt . . . állt, s nem meré
A kárpitot szétvonni újolag,
Nem mert benézni rettentő müvére,
S lélekszakadva kifelé rohant
Másik terembe, a hol öcscse volt.
A zajra Jób fölébredt s fölült,
S fél eszmélettel nézte a jövőt,
S midőn egészen eszmélt, akkorára
Keblében járt a gyilkoló aczél,
A melyet bátyja a falról ragadt le.
De nem halálos volt Dávid szurása,
Feléje lépett tántorogva öcscse,
Hogy megragadja öldöklő kezét . . .
Egy új suhintás és Jób homlokát
Elboritotta vére, s összedőlt.
A kardot messze dobta Dávid, és
Futott, futott ki, mintha lépteit
Követte volna százezer boszorkány,
Lidércz, kisértet, ördög s minden, a mi
Irtóztató a képzeletben él.
Futott, futott, és nem tudá: hová fut?

Sötét sarokban megvoná magát,
Szemét behunyta, hogy ne lássa a
Számíthatatlan rémeket; de látta
Még akkor is, ha behunyá szemét.
S majd apja halvány arcza állt előtte,
Majd öcscse véres, megvagdalt alakja.
Intett kezével, hogy távozzanak!
Nem távozának. Mindig közelebb
Jöttek hozzája . . . egyre közelebb. . .
Beléje vágták végre körmüket . . .
Torkon ragadták . . . lég után kapott,
S egy jajnyögéssel összeroskada.
Midőn fölébredt, reggeledni kezdett,
A hajnalfény betört az ablakon;
Körültekinte, s akkor látta meg,
Hogy apja ágya mellett feküvék.
»Apám, ébredj föl, ébredj . . . hallod-e?«
Szólott megrázva a holttetemet,
»Mit alszol, hosszan, mint a mormotér?
Már fényes nap van. Jer, menjünk rabolni . . .
Szabad vásár van, minthogy nincs király.
Menjünk rabolni, szálljuk meg Gedővárt;
Tiétek minden kincs, arany . . . nekem
Nem kell egyéb, csak a vár asszonya.

De kelj föl hát! ne rángattasd magad
Hiába. S még sem ébredsz föl. . . . no semmi,
Fölébredsz majd az itéletnapon.
De akkor ki ne böffentsd valahogy
Az istennek, hogy én voltam, ki téged
Elaltatálak, mert megfojtalak!«
Elindult és ment a szomszéd terembe.
»Hát ez ki itten?« kérdé öcscse testét
Megrugva, »mit? te volnál, Jób öcsém?
Mi a manó, hát a földön heversz?
Neked bezeg jó ágyad lehetett.
Bordáidnak becsületére válik,
Hogy nem jajgatnak ilyen durva ágyon.
Hanem hát kelj föl, mosd meg arczodat,
Hiszen merő vér; kelj föl, hallod-e?
Mi a tatár, ugy veszem észre, hogy ma
Fölkelni nincsen kedve senkinek.
Annál jobb. Oh ez pompás alkalom!
Szép kedvesem most megszöktethetem. . . .«
S ment a szobába, hol Perenna volt.
»Megölted őket?« kérdezé a hölgy.
»Kit öltem én meg?« fölkiálta Dávid,
»Én meg nem öltem senkit, senkit is!
Ottan feküsznek szépen, csendesen,

Egyik fehér és a másik piros.
Jer, angyalom, jer. Mélyen alszanak;
Megszökhetünk. Jer. Senki sem vesz észre.
Fölnyargalunk a bástya tetejére,
S onnét aztán az égbe röpülünk!«
»Hah, ez megőrült,« gondolá Perenna,
S borzadva hátrált; de az ifju őt
Ölébe fogta s vitte kifelé.
A nő sikoltott. »Csitt, légy csendesen,
Mindenre kérlek, a mi szent előtted!«
Szólott az ifju, »fölkel valaki
Zajodra, s akkor el nem szökhetünk,
Elfognak. . . . hah! nézd, nézd, már jőnek is!«
Ezzel rohanni kezde, fölrohant
A bástyafalra. »Most röpülj!« kiálta,
»Mingyárt ott fönn, ott fönn leszünk az égben,«
És átszoritva a hölgyet, leugrott. . . .
Alant a mélység sziklacsúcsai
A vértül és a hajnaltól pirultak.

Dávidnak már nem kelle a temetés,
Elnyelte őt a vár alatti mélység,
El volt temetve. S a ki eltemesse

Apját s öcscsét: nem volt ember reá.
Kipusztulván mind a Kompoltiak,
Elosztották a rablott kincseket
Legényeik; de osztozás alatt
Egymásnak esvén, kardot fogtanak.
Kevés jutott el épen közülök.
Nagy részt elestek, és holttesteik
Az éhes hollók tápláléki lettek.
Igy állt sokáig Salgó zajtalan,
Csak a hollóknak károgása szólt
Holttetemekkel megtelt udvarában;
S alant a völgyben a népség futott
A szél elől, mely Salgóról jöve.

(Dömsöd.)

SZERELEM ÁTKA.

(1845.)

Te vitéz Barangó, hova oly vágtatva?
Mért öltöztél fényes hadi pánczélodba?
Mért fényesebb szemed fénye s pánczélodnál,
S kezedben villogó kardod aczélánál?

Vitéz Barangónak leszen útja hosszu,
Azért megy sebesen, mint halálos bosszu,
De nem bosszu űzi, hanem a szerelem,
Azért a tündöklő szikra szemeiben.

Szép szeretője van vitéz Barangónak,
Híják szeretőjét a szép Ildikónak.
Ildikónak arcza szép, mint az ég boltja;
Szeme, mint a nap, a csillagot kioltja.

Barangó szerette őt véghetetlenűl,
Föl is szólitotta: menjen hozzá nejűl.
Ildikó felele: »Kezem neked adom,
Hogyha teljesíted három kivánatom.

Hozz nekem az égből szivárványdarabot,
Menyasszonyi ruhát majd abból varratok;
Hozz nekem rózsákat a hajnal kertébül
Koszorúnak főmre nászi ékességül;

Végső kivánságom a gönczölszekere,
Ezen üljek, hogyha megyünk esketőre.
Ha teljesíted e három kivánságot,
Férjem leszesz, veled élek házasságot.«

Im ezek valának Ildikó szavai.
Barangó alig hogy hallá kimondani,
Papipáján termett s gyorsan elrobogott,
S hozott először is szivárványdarabot.

Azután berontott a hajnal kertébe,
És a legvirítóbb rózsákat letépte.
Sok bajába kerűlt mindezt végbevinni,
De vitézségének nem állt gátul semmi.

Most megyen harmadszor, a gönczölszekerért.
Magára öltötte minden jó fegyverét;
Ha szép szóval meg nem kapja, a mit akar,
Erőszakkal vívja ki a fegyveres kar.

Szép Tündérországban éktelen sok a kincs,
Hanem hát a gönczölszekérnek párja nincs;
Őriztetik is ám a fenevadakkal,
Meredő körmökkel, tátongó szájakkal.

Barangó odaér, kéri a szekeret;
De mihelyest kérő beszéde megeredt,
Végét nem is várva, neki rohantanak
Dühös méreggel az őrző fenevadak.

Esztendeig harczolt Barangó hős keze,
Mig elhullt a szekér egész őrizete,
Mig kivívta a nagy és véres diadalt,
A melybe maga is majd hogy bele nem halt.

Ekkoron Barangó nem is tett egyebet,
Az istálóból négy tátost kivezetett.
A legszebb négy tátost vezette ki onnan,
S befogta őket a szekérbe legottan.

A gyémántos gyeplőt ragadta kezébe,
Csillagsugár-ostort a másik kezébe,
Saját paripáját saraglyához köté,
Ugy hajtott serényen szeretője felé.

Szeretője addig, szép Ildikó, mit tett?
Gondolta Barangó: búsan várja őtet.
Gondolta Barangó: »szivem Ildikója,
Ne marjon a bánat fulánkos kigyója!

Ne marjon a bánat fulánkos kigyója,
Közeledem immár, szivem Ildikója!
Közeledem hozzád szép gönczöl szekerén,
És boldog vagyok, mert kezed megnyerem én.«

Ne félj, jó Barangó, Ildikó nem búsul!
Vigad ő más karján kicsiny magzatostul,
Van már kis magzata, van már férje neki,
Jósz-e te vagy nem jósz? nem igen keresi.

Feledte Ildikó régen igéretét,
A jött-ment Kevének adta szivét, kezét.
Keve bírja mostan azt a boldogságot,
Melyért kezed fáradt és szived sovárgott.

Ildikó most is ott űl Keve ölében,
Egymást csókolgatják, ölelgetik épen.
A mint ezt meglátja jó Barangó vitéz,
Nincs ereje szólni, csak merőn áll és néz.

De föllázad a vér.félholt nyugalmából,
Barangónak összeszorult szive tágul,
Eszeveszett harag fut égő agyába,
Kirántja szablyáját és megindul lába.

A két szeretőnek borsózott a háta,
Mikor a vitézt így közeledni látta,
Egymás kebeléről gyorsan fölriadnak,
Megszökni előle a szilaj haragnak.

Hős Barangó erre kardját elvetette,
És ily szókat ejtett nagy gúnynyal nevetve:
»Nem érdemlitek meg, hogy ezen kar által
Ismerkedjetek meg a méltó halállal!

Nem fogja szivetek kardom hegye érni,
Te szószegő asszony, te csábitó férfi!
De a mi átka van a széles világnak,
Ha isten meghallgat, mind reátok szállnak.

Mindkettőtök élte legyen halhatatlan,
Hogy szenvedhessetek örökös kinokban.
Éljetek, mig eljön az üstököscsillag,
Melytől a rengő föld sarkai bomolnak.

Kivánom: váljatok kővé mind a ketten,
Szivetek a kíntól hogy meg ne repedjen.
Te csábitó férfi, a mint most kebled ég:
Azt olyan mértékben örök lángok egyék.

S te szószegő asszony, bűnbánó könnyeid
Szüntelen folyjanak a világ végeig,
És a patakba, mely szemeidből ered,
Könnyed patakjába fuladjon gyermeked.

S az én életem is legyen halhatatlan,
Hogy kínaitokat váltig kaczaghassam!«
Barangó vitéz az átkot igy végezte,
Meghallgatta isten s beteljesítette.

Kösziklákká váltak Ildikó és Keve.
Csábitó Kevéből tűzokádó leve,
Hányja magából a tüzet szakadatlan,
Mai nap is hányja s jajgat a kinokban.

És a mely Ildikó volt egykor, a hegyből
Kiapadhatatlan két forrás buzog föl,
E forrásokba fult be kicsiny magzata,
Kit isten a völgyben fává változtata.

Barangóból pedig sötét fergeteg lett,
Mely ottan borong a két átkos hegy felett.
Mig Ildikó sír és míg Keve lángol s nyög,
Reájok Barangó rettentőn menydörög.

(Borj id.)

SZILAJ PISTA.

(1846)

I.

Jó ideje, hogy a nap lenézett.
Pihennek az elfáradt révészek,
A révházban pihennek, alusznak.
Szilaj Pista maga nem alszik csak.

Szilaj Pista, tőled én azt kérdem,
Hogy miért vagy te még most is ébren?
»E kérdésre én csak azt felelem,
Hogy ébren tart engem a szerelem.«

Holdvilágos éjben Szilaj Pista
Csónakát a partról eloldozta,
Az evezőt is kezébe vette,
Át is ment a vízen a szigetbe.

A Dunának kellő közepében
Áll a sziget virágos kertképen.
A szigetnek legszebb virágszála
Egy vén halász fiatal leánya.

A vén halász nádvityillójában
Subaágyán alszik már javában.
A vén halász fiatal leánya
Sziget partján vár Szilaj Pistára.

Mikor áttért a szép révészlegény,
Jó dolga lett rózsája kebelén.
Csókolóztak . . . de nem mondom ezt el!
Tele van a világ irigyekkel.

Legtüzesebb bor a szép lyány csókja,
Csók az észnek könnyen zavarója;
Pistának is megzavarta eszét,
Származott is tőle tarka beszéd.

»Lidi lelkem, Lidim galambocskám,
Gyöngyvirágom, aranyos halacskám,
Gyémánt gyűrűm, csillagom sugára,
Csókolj agyon hajnal hasadtára.

Fekete a pillád, kék a szemed,
Mint mikor a felhő kettéreped.
A megrepedt felhőben kék az ég,
S mint ebben a csillag, szemed ugy ég.

Ha egyetlen egy füzért fonnának
Minden virágából a világnak,
Át nem érné az én szerelmemet,
Olyan nagy! . . . . s az egyedül a tied.

Szerelmemnek nincs határa, vége;
Hát a tied ily végtelenség-e?
Csak szerelmed határát ne érjem,
Mert ott, kis lyány, jaj néked, jaj nékem!

Egy óriás alszik ott, angyalom,
Egy óriás, az én indulatom;
Mihelyt oda érkezünk: fölébred,
S összeszaggat engem úgy, mint téged.«

Igy beszélt az ifju révészlegény,
De megnyugott a lyány tekintetén,
Tekintetén, mely ezt magyarázta:
Szerelmének nincs vége, határa.

Még sokáig váltogatták a szót.
Közelökben a fülemile szólt;
Vagy tán nem is madár dalolása
Volt ez, hanem szivök dobogása.

Elváltanak egymástól végtére,
Szép reménynyel a jövő estére.
Az ifju ment a révésztanyába,
A leány ment apja kunyhajába.

Csendesség volt az egész vidéken,
Hajlott a hold lefelé az égen,
Gönczölszekér rúdja is leállott,
A fiastyúk föl magasra szállott.

Csendes a révkocsmárosnak háza,
A szellő a bokrokat nem rázza,
Semmi sem szól, csak a Duna habja,
Mely a komp oldalát locsolgatja.

II.

A vén halász város piaczára
Hordta halát a hetivásárra.
»Gyere velem a városba, lyányom.«
»Ha kívánja keed, apám, nem bánom.«

Apa, leány a városba mentek.
Hej, csak ne lett volna épen péntek!
Először volt a városban Lidi,
Azért nem tetszett ez a nap neki.

De csakhamar ezt elfelejtette
A városi zajnak közepette.
Jöttek czifra, szép ruhás urfiak,
S a szép lánynyal csintalankodtanak.

Szólt egy úrfi, ki mellette megáll:
»Hol termettél, gyönyörű virágszál?«
Felelt Lidi: »Lenn a szigetségben
Termettem a Duna közepében.«

Szólt az úrfi: »Már ez derék dolog!
Mert hisz én is oda való vagyok.
Csak azt mondd meg, van-e már szeretőd?
Ha van, inkább engem szeress, ne őt.«

Felelt Lidi: »Hogy van-e szeretőm?
Azt én senki orrára nem kötöm.
Ha az úrfi tudni ugy kivánja:
Van czigányné s van annak kártyája.«

Ment az úrfi, mivelhogy őt Lidi
Csak igy apró pénzzel fizette ki;
De mégis a lyány meg nem állotta,
Egyet pillantott utána lopva.

Ezek után egyszer sok időre
Kiült Lidi a Duna szélére,
Dunaparton vad virágok között
Űlve a kis leány hálót kötött.

Ereszkedett már a nap lefelé,
Festegette a bokrok levelét,
Befestette pirosra, sárgára,
Piros fátyolt huzott a Dunára.

A kis lyány a hálót csak kötötte,
S im megzörren a bokor mögötte.
Ki az? ki jön? . . . egy fiatal vadász.
»Szép jó estét, galambom; mit csinálsz?«

»Ha nem vak, hát látja, mit csinálok;
Látja az úr, hogy kötöm a hálót!«
Igy felelt a kis leány kereken,
Hogy melléje lépett az idegen.

Szólt a vadász: »Te hamis kis leány!
Arczod rózsa, de beszéded csalány.
Látom, te még most is a régi vagy,
Szemed s szavad a szívben sebet hagy.

De ismersz-e, jut-e még eszedbe,
Hogy láttuk már egymást az életbe'?
Láttuk egymást egy hetivásáron . . .
Emlékszel-e még rá, szép virágom?«

Felelt Lidi: »Azt én megengedem,
Hogy úrfi már találkozott velem;
De nem olyan nagyok szépségei,
Hogy el ne lehetne felejteni.«

S így a mit a vadász úrfi szólott,
Minden szóra kapott egy jó tronfot,
Még sem tudott bosszankodni rája,
Arra a kis csintalan leányra.

Hát csak azon vette észre magát,
Hogy a sötét éjszaka már beállt,
És így szóla: »Tudod-e, aranyom,
Hogy az útat innen én nem tudom?

Rám nézve hát rettenetes baj van,
Ha csak tán te nem könyörülsz rajtam.
Légy kisérőm csak az erdőszélig,
Vagy akár a szobám közepéig.«

Lidi végig gondolta a dolgot:
Ez az úrfi oly sok szépet mondott,
Oly nyájasan, oly szivesmelegen,
S ő mindezért háladatlan legyen?

»Világért sem leszek háladatlan!«
Szólt a lyánka elhatározottan,
Szólt magában, azután ezt mondta
Fenn szóval, a vadászra pillantva:

»Jőjön hát úrfi, jőjön velem,
De hazáig el nem kisérhetem,
Elkisérem csak az erdőszélig . . .
Mert az embert könnyen megitélik.«

És elmentek. Mire Lidi megjött,
Szilaj Pista már régen kikötött.
»Régen várlak, hol jártál galambom?«
Ez nem tudta: hirtelen mit mondjon?

III.

Lidinek a magaviselete
Akkor este különös lehete,
Mert Pistának az sehogysem tetszett,
S kegyetlenül gyanakodni kezdett.

Hejh a gyanú furcsa gyermek pedig!
Mihelyest a világra születik,
Mingyárt éhes, mingyárt enni vágyik,
S ha jóllakott: szörnyeteggé válik.

Mit tett Pista? már a másik este
Bokor mögé bujt titokban s leste . . .
Tán maga sem tudta, hogy mit lesett?
Csak várta, hogy mit hoz a vakeset.

Nem soká várt, hogy egy úr érkezett,
S hallott tőle édes beszédeket,
Mikre Lidi csak ugy irult-pirult.
Szilaj Pista mérgében majd megfult.

S ha még nem lett volna más, csak beszéd,
De az úrfi meg is fogta kezét
A leánynak, sőt meg is ölelte . . .
Poklokra szállt Pistának a lelke.

Fölugrik, az urfit megrohanja:
»Gyilkos, zsivány, gaz, lator, haramja!
Igy csábítsd el más ember mátkáját. . .
S kirántotta zsebéből bicskáját.

A bicska a vadász szivének ment,
De a vadász puskával állt ellent,
Puskaágygyal úgy ütötte főbe,
Hogy hosszában elbukott a fűbe.

Mikor Pista magához tért megint,
Lassan fölállt, jobbra-balra tekint,
Senkit sem lát . . . sem vadász, sem leány.
Azt gondolja: csak álmodott talán.

Hogy nem álom, azt onnan tudta meg,
Mert vére még akkor is csepegett.
Sírt bujában, sírt, sírt . . . könnye, vére
Összefolyva csorgott le képére.

IV.

Szép Lidihez a vadász el-eljár,
S bátorsággal ölelkezhetnek már,
Nem tartanak semmi ellenségtől,
Szilaj Pista eltűnt a vidékről.

Szilaj Pista elment nagy bujában;
Hol bujdosik most, melyik világban?
Erős szélvész volt szive bánata,
Szegény fiút messze ragadhatta.

Vándo'lt Pista, hátra sem tekintvén,
Meg sem állt, csak a Bakony közepén;
Bakonyerdő kellő közepében
Megpihent egy vén cserfa tövében.

Pihent ám, de nem pihent, csak teste,
Lelkét ő le nem csendesíthette.
Teste tó volt, lelke benne a hal.
Bár a tó áll: a hal benne nyargal.

»Zsivány leszek, zsivány, utonálló,
Végesvégül bitófa-czifrázó!
Mit bánom én? jussak a bitóra,
Az lesz nekem legboldogabb óra.«

Kiült a nagy országút szélére,
S várakozott jó módu vendégre,
Kinek oly nagy teher lesz zsebében,
Mint ő neki bátorság szivében.

Jött is egy úr nem igen sokára,
Gyorsan hozta őt négy paripája,
Négy paripa czifra szép hintóban.
Fönn a bakon kocsis és hajdú van.

»Megállj!« kiált Szilaj Pista rája,
»Mozduljon, a ki halálát várja!«
A halálra egynek sem volt kedve,
Megállottak, kővé merevedve.

Pista oda lépett s minden zseben
Keresztülment lelk'ismeretesen;
A mit talált, szépen ki is szedte,
Messzely bor árát sem hagyott benne.

»Elmehettek!« szóla mostan Pista;
»Hó, megállj!« kiált rá a kocsisra,
Ki az ostort már kezébe vette,
»Nem vagyok én zsiványnak teremtve...

Itt van, uram, egy fillérig pénze.«
Az úr reá nagy szemekkel néze,
Nem tudta: a dolgot mire vélje?
Tán csak tréfál a haramja véle?

Nem tréfált ő, a pénzt visszaadta,
A hintónak hátát forditotta,
És elindult és tovább bujdosott.
Vitt magával bánatos haragot.

Meddig tartott bizonytalan utja?
Merre járt-kelt, ő maga sem tudja;
Mig egyszerre csak azt veszi észre,
Hogy a Duna partjaihoz ére.

Dunaparton áll a révház felett,
Hol annak előtte révészkedett,
Átellenben Lidiék kunyhaja . . .
Pistának kél keserves sóhaja.

»Lidi, Lidi, mért voltál csapodár? . . .
De, szegény lyány, tán meg is bántad már,
Hű szeretőd tán már megsirattad,
A ki annyit szenvedett miattad.

Ha megbántad hűtelenségedet,
Elfelejtem a megtörténteket.
Magadat csak ezután becsüld meg:
Megbocsátok, mert nagyon szeretlek!«

Ezt gondolta s a ladikba lépe,
Hogy átevezzen a szigetségbe,
S hogy Lidinek szóval azt elmondja,
A mi mostan volt csak gondolatja.

Épen mikor a ladikba lépett,
Háta mögött hallott ily beszédet:
»Hejh atyafi, mi is át akarunk,
Várjon kend, jó borravalót adunk.«

Pista majd befordult a Dunába,
Mert Lidit s a vadász-urfit látta;
Rájok ismert, bár jó messze voltak,
S vége járta már az alkonyatnak.

Félig-meddig összeszedte magát,
Mig amazok elérték csónakát.
Hej, mikor a csónakba bementek,
Gondolhatni, mint rémültenek meg.

Pista gyorsan el kezdett evezni,
Nem lehet azt a kínt megnevezni,
A mit a lyány és az úrfi érzett.
Nem tudták: hogy kezdjék a beszédet.

Pista sem szólt, hanem csak evezett.
Már közel volt hozzájok a sziget,
És csak akkor vette észre magát,
S hirtelen megfordítá csónakát.

»Hova?« szólott most az úrfi, »vissza?«
»Nem egészen,« felelt neki Pista,
»Csak a Duna közepéig .... ottan
Veletek egy kis számadásom van.«

És a mire kimondta ezeket,
Már a Duna közepén evezett.
Itt a vízbe dobta a lapátot,
S a ladiknak legvégére hágott.

»Tudjátok, mit? .... meguntam éltemet,
És azt ti miattatok untam meg;
Elmegyek a más világra .... hanem
Nektek is kell ám jőni velem!«

Szólt s fölforditotta a ladikot.
Mind a három a Dunába bukott.
A csalfa lyánt Pista megölelte,
Hogy mellette hagyja őt el lelke.

De a midőn az úrfit meglátta,
Hogy úszni tud, hogy úszik javába':
Utána ment, és őt ölelte meg,
S küzdöttek, mig el nem merültenek.

(Szalk-Szentmárton).

JÁNOS VITÉZ.

(1844.)

I.

Tüzesen süt le a nyári nap sugára
Az ég tetejéről a juhászbojtárra,
Fölösleges dolog sütnie oly nagyon.
A juhásznak úgy is nagy melege vagyon.

Szerelem tüze ég fiatal szivében,
Ugy legelteti a nyájt a faluvégen.
Faluvégen nyája mig szerte legelész,
Ő addig subáján a fűben heverész.

Tenger virág nyílik tarkán körülötte,
De ő a virágra szemét nem vetette;
Egy kőhajtásnyira foly tőle a patak,
Bámuló szemei oda tapadtanak.

De nem ám a patak csillámló habjára,
Hanem a patakban egy szőke kis lyányra,
A szőke kis lyánynak karcsu termetére,
Szép hosszú hajára, gömbölyű keblére.

Kis leány szoknyája térdig föl van hajtva,
Mivelhogy ruhákat mos a fris patakba';
Kilátszik a vizből két szép térdecskéje
Kukoricza Jancsi gyönyörűségére.

Mert a pázsit fölött heverésző juhász
Kukoricza Jancsi, ki is lehetne más?
Ki pedig a vizben a ruhát tisztázza,
Iluska az, Jancsi szivének gyöngyháza.

»Szivemnek gyöngyháza, lelkem Iluskája!«
Kukoricza Jancsi igy szólott hozzája:
»Pillants ide, hiszen ezen a világon
Csak te vagy én nekem minden mulatságom.

Vesd reám sugarát kökényszemeidnek,
Gyere ki a vizből, hadd öleljelek meg;
Gyere ki a partra csak egy pillanatra,
Rá csókolom lelkem piros ajakadra.

»Tudod, Jancsi szivem, örömest kimennék,
Ha a mosással oly igen nem sietnék;
Sietek, mert máskép velem roszul bánnak,
Mostoha gyermeke vagyok én anyámnak.«

Ezeket mondotta szőke szép Iluska,
S a ruhákat egyre nagy serényen mosta.
De a juhászbojtár fölkel subájáról,
Közelebb megy hozzá, s csalogatva így szól:

»Gyere ki, galambom! gyere ki, gerliczém!
A csókot, ölelést mingyárt elvégzem én;
Aztán a mostohád sincs itt a közelben,
Ne hagyd, hogy szeretőd halálra epedjen.«

Kicsalta a leányt édes beszédével,
Átfogta derekát mind a két kezével,
Megcsókolta száját nem egyszer, sem százszor,
Ki mindeneket tud: az tudja csak, hányszor.

II.

Az idő akközben haladott sietve,
A patak habjain piroslott az este.
Dúlt-fúlt Iluskának gonosz mostohája:
Hol marad, hol lehet oly soká leánya?

A rosz vén mostoha ekkép gondolkodott:
Követték ezek a szók a gondolatot:
[S nem mondhatni, hogy jó kedvvel ejtette ki],
»Megnézem, mit csinál? ha henyél: jaj neki!«

Jaj neked, Iluska, szegény árva kis lyány!
Hátad mögött van már a dühös boszorkány;
Nagy szája megnyílik, tüdeje kitágul,
S ily módon riaszt föl szerelem álmából:

»Becstelen teremtés! gyalázatos pára!
Ilyet mersz te tenni világnak csúfjára?
Lopod a napot, és istentelenkedel....
Nézze meg az ember...hogy tüsténtvigyen el...«

»Hanem most már elég, hallja-e kend, anyjuk ?
Fogja be a száját, vagy majd betapasztjuk.
Ugy merje kend Ilust egy szóval bántani,
Hogy kihullanak még meglevő fogai.«

Reszkető kedvese védelmezésére
Ekkép fakadt ki a nyáj bátor őrzője ;
Azután haragos szemmel fenyegetve
Az elmondottakhoz e szavakat tette :

»Ha nem akarja, hogy felgyujtsam a házát,
Meg ne illesse kend ezt a szegény árvát.
Ugy is töri magát, dolgozik eleget,
És még sem kap száraz kenyérnél egyebet.

Most eredj, Iluskám. Meg van még a nyelved,
Hogy elpanaszold, ha roszúl bánik veled.
S kend ne akadjon fönn azon, mit más csinál,
Hisz kend sem volt jobb a deákné vásznánál.«

Kukoricza Jancsi fölkapta subáját,
S sebes lépésekkel ment keresni nyáját,
Nagy megszeppenéssel most vette csak észre,
Hogy imitt-amott van egy-kettő belőle.

III.

A nap akkor már a földet érintette,
Mikor Jancsi a nyájt félig összeszedte;
Nem tudja, hol lehet annak másik fele:
Tolvaj-e vagy farkas, a mi elment vele?

Akárhová lett az, csakhogy már oda van;
Búsulás, keresés, minden haszontalan.
Most hát mihez fogjon? neki szánva magát,
Haza felé hajtja a megmaradt falkát.

»Majd lesz neked,Jancsi...no hiszen lesz neked!«
Szomorún kullogva gondolta ezeket,
»Gazd' uramnak ugy is rosz a csillagzatja,
Hát még .... de legyen meg isten akaratja.«

Ezt gondolta, többet nem is gondolhatott;
Mert ekkor a nyájjal elérte a kaput.
Kapu előtt állt az indulatos gazda,
Szokás szerint a nyájt olvasni akarta.

»Soh'se olvassa biz azt kelmed, gazd' uram!
Mi tagadás benne? igen nagy hija van;
Szánom, bánom, de már nem tehetek róla,«
Kukoricza Jancsi e szavakat szólta.

Gazdája meg ezt a feleletet adta,
S megkapta bajszát, és egyet pödrött rajta:
»Ne bolondozz, Jancsi, a tréfát nem értem;
A míg jól van dolgod, föl ne gerjeszd mérgem.«

Kisült, hogy koránsem tréfaság a beszéd,
Jancsi gazdájának majd elvette eszét;
Jancsi gazdája bőg, mint a ki megbőszül:
»Vasvillát, vasvillát!... hadd szúrjam keresztül.

Jaj, a zsivány! jaj, az akasztani való!
Hogy ássa ki mind a két szemét a holló!...
Ezért tartottalak? ezért etettelek?
Soha se kerüld ki a hóhérkötelet.

Elpusztulj előlem, többé ne lássalak!«
Jancsi gazdájából így dőltek a szavak;
Fölkapott hirtelen egy petrenczés rudat,
A petrenczés ruddal Jancsi után szaladt.

Kukoricza Jancsi elfutott előle,
De korán sem azért, mintha talán félne,
Markos gyerek volt ő, husz legényen kitett,
Noha nem érte meg még huszszor a telet.

Csak azért futott, mert világosan látta,
Hogy méltán haragszik oly nagyon gazdája;
S ha ütlegre kerül a dolog, azt verje,
Ki félig apja volt, ki őt fölnevelte?

Futott, mig a szuszból gazdája kifogyott;
Azután ballagott, megállt, meg ballagott
Jobbra is, balra is; s mind evvel mit akar?
Nem tudta, mert nagy volt fejében a zavar.

IV.

Mikorra a patak vize tükörré lett,
Melybe ezer csillag ragyogása nézett:
Jancsi Iluskáék kertje alatt vala;
Maga sem tudta, hogy mikép jutott oda.

Megállt, elővette kedves furulyáját,
Kezdte rajta fújni legbúsabb nótáját;
A harmat, mely ekkor ellepett fűt, bokort,
Tán a szánakozó csillagok könnye volt.

Iluska már aludt. A pitvar eleje
Volt nyár idejében rendes fekvőhelye.
Fekvőhelyéről e jól ismert nótára
Fölkelt, lesietett Jancsi látására.

Jancsinak látása nem esett kedvére,
Mert megijedt tőle, s ily szót csalt nyelvére:
»Jancsi lelkem,mi lelt? mért vagy oly halovány,
Mint az elfogyó hold bús őszi éjszakán?«

»Hejh, Iluskám, hogy ne volnék én halovány
Mikor szép orczádat utószor látom tán. . .«
»Jancsikám, látásod ugy is megrémitett;
Hagyd el az istenért az ilyen beszédet!«

»Utószor látlak én, szivem szép tavasza!
Utószor szólt itten furulyám panasza;
Utószor ölellek, utószor csókollak,
Örökre elmegyek, örökre itt hagylak!«

Most a boldogtalan mindent elbeszéle,
Rá borult zokogó kedvese keblére,
Rá borúlt, ölelte, de képpel elfordult:
Ne lássa a leány, hogy könnye kicsordult.

»Most hát, szép Iluskám! most hát, édes rózsám
Az isten áldjon meg, gondolj néha reám.
Ha látsz száraz kórót szélvésztől kergetve,
Bujdosó szeretőd jusson majd eszedbe.«

»Most hát, Jancsi lelkem, eredj, ha menned kell!
A jó isten legyen minden lépéseddel.
Ha látsz tört virágot útközépre vetve,
Hervadó szeretőd jusson majd eszedbe.«

Elváltak egymástól, mint ágtól a levél;
Mindkettejök szive lett puszta, hideg tél.
Könnyeit Iluska hullatta nagy számmal,
Jancsi letörölte inge bő ujjával.

Indult; nem nézte egy szemmel sem, hol az ut?
Neki ugy is mindegy volt, akárhova jut.
Fütyörésztek pásztorgyermekek mellette,
Kolompolt a gulya .... ő észre sem vette.

A falu messzire volt már háta megett,
Nem látta lobogni a pásztortüzeket;
Mikor utójára megállt s visszanézett,
A torony bámult rá, mint sötét kisértet.

Ha ekkor mellette lett volna valaki,
Hallotta volna őt nagyot sóhajtani;
A levegőeget daruk hasították,
Magasan röpültek, azok sem hallották.

Ballagott, ballagott a halk éjszakában,
Csak nehéz subája suhogott nyakában;
Ő ugyan subáját gondolta nehéznek,
Pedig a szive volt oly nehéz szegénynek.

V.

Mikor a nap fölkelt s a holdat elküldte,
A puszta, mint tenger, feküdt körülötte;
A nap fölkeltétől a nap enyésztéig
Egyenes rónaság nyujtózkodott végig.

Nem volt virág, nem volt fa, nem volt bokor ott
A harmat apró gyér füveken csillogott;
Oldalvást a napnak első sugarára
Fölpiroslott egy tó; környékezte káka.

A tónak szélénél a káka közepett
Egy hosszú nyakú gém eledelt keresett,
És a tó közepén gyors halászmadarak
Hosszu szárnyaikkal le s föl szállongtanak.

Jancsi csak ballagott sötét árnyékával,
S elméjének sötét gondolkozásával;
Az egész pusztában széjjelsütött a nap,
De az ő szivében éjek éje maradt.

Mikor a nap elért az ég tetejére,
Eszébe jutott, hogy falatozni kéne,
Tennap ilyen tájban evett utójára,
Meg alig is birta már lankadó lába.

Letelepült, elővette tarisznyáját,
Megette maradék kevés szalonnáját.
Nézte őt a kék ég, a fényes nap .... alább
Ragyogó szemével a tündér délibáb.

A kis ebéd neki jó izűen esett,
Megszomjazott rá, a tóhoz közeledett,
Kalapjának bele mártá karimáját,
Ekkép enyhitette égő szomjuságát.

A tónak partjáról nem távozott messze:
Az álom szemének pilláját ellepte;
Vakandokturásra bocsátotta fejét.
Hogy visszanyerhesse elfogyott erejét.

Az álom őt oda vitte, a honnan jött,
Iluskája pihent hű karjai között,
Mikor a kis leányt csókolni akarta,
Hatalmas mennydörgés álmát elzavarta.

Szétnézett a puszta hosszában, széltében;
Nagy égi háború volt keletkezőben.
Oly hamar támadott az égi háború,
Mily hamar Jancsinak sorsa lett szomorú.

A világ sötétbe öltözködött vala,
Szörnyen zengett az ég, hullt az istennyila;
Végtére megnyílt a felhők csatornája,
S a tó vize sűrű buborékot hánya.

Jó hosszú botjára Jancsi támaszkodott,
Lekonyította a karimás kalapot.
Nagyszőrű subáját meg kiforditotta,
Ugy tekintett bele a vad zivatarba.

De a vihar a mi hamar keletkezett.
Oly hamar is hagyta el megint az eget.
Megindult a felhő könnyü szélnek szárnyán,
Ragyogott keleten a tarka szivárvány.

Subájáról Jancsi lerázta a vizet.
Miután lerázta, ujra utnak eredt.
Mikor a nap leszállt pihenni ágyába,
Kukoricza Jancsit még vitte két lába.

Vitte őt két lába erdő közepébe,
Sűrű zöld erdőnek sötét közepébe;
Ott őt köszöntötte holló károgása,
Mely épen egy esett vadnak szemét ásta.

Sem erdő, sem holló őt nem háborgatván,
Kukoricza Jancsi ment a maga utján;
Erdő közepében sötét ösvényére
Leküldte világát a hold sárga fénye.

VI.

Az idő járása éjfél lehetett már,
Mikor szemébe tünt egy pislogó sugár.
A mint közelebb ért, látta, hogy ez a fény
Ablakból világit az erdő legmélyén.

Jancsi e látványra ekkép okoskodék:
»Ez a világ aligha csárdában nem ég;
Bizonyára ugy lesz — hál' a jó istennek!
Bemegyek az éjre, benne megpihenek.«

Csalatkozott Jancsi, mert az nem volt csárda,
Hanem volt tizenkét zsiványnak tanyája.
Nem állott üresen a ház, a zsiványok
Mind a tizenketten odabenn valának.

Éjszaka, zsiványok, csákányok, pisztolyok. . .
Ha jól megfontoljuk, ez nem tréfa dolog;
De az én Jancsimnak helyén állt a szive;
Azért is közéjök nagy bátran belépe.

»Adjon az uristen szerencsés jó estét!«
Mondott nekik Jancsi ilyen megköszöntést;
Erre a zsiványok fegyverhez kapának,
Jancsinak rohantak, s szólt a kapitányok:

»Szerencsétlenségnek embere, ki vagy te,
Hogy lábadat mered tenni e küszöbre?
Vannak-e szüleid? van-e feleséged?
Akármid van, nem fog többé látni téged.«

Jancsinak sem szíve nem vert sebesebben
E szókra, sem nem lett halványabb színben;
A zsiványkapitány fenyegetésire
Meg nem ijedt hangon ily módon felele:

»A kinek életét van miért félteni,
Ha e tájt kerüli, nagyon bölcsen teszi.
Nekem nem kedves az élet, hát közétek,
Bárkik vagytok, egész bátorsággal lépek.

Azért, ha úgy tetszik, hagyjatok életben,
Hagyjatok ez éjjel itten megpihennem;
Ha nem akarjátok ezt: üssetek agyon,
Hitvány életemet védeni nem fogom.«

Ezt mondta, nyugodtan a jövendőt várva,
A tizenkét zsivány csodálkozására.
A kapitány ilyen szókat váltott véle:
»Egyet mondok, öcsém, kettő lesz belőle;

Te derék legény vagy, azt a bátor szented!
Téged az isten is zsiványnak teremtett.
Éltedet megveted, a halált nem féled....
Te kellesz mi nekünk.... kezet csapunk véled!

Rablás, fosztogatás, ölés nekünk tréfa,
E derék tréfának díja gazdag préda.
Ez a hordó ezüst, ez meg arany, látod? ...
Nos hát elfogadod a czimboraságot?«

Furcsa dolgok jártak Jancsi elméjében,
S tettetett jó kedvvel szólt ilyeténképen:
»Czimborátok vagyok, itt a kezem rája!
Rút életemnek ez a legszebb órája.«

»No, hogy még szebb legyen,«felelt a kapitány
»Lássunk, embereim, az áldomás után;
Papok pinczéjéből van jó borunk elég,
Nézzük meg a kancsók mélységes fenekét!«

S a kancsók mélységes fenekére néztek,
S lett eltemetése fejökben az észnek;
Maga volt csak Jancsi, ki mértéket tartott,
Kinálgatták, de ő aprókat kortyantott.

Álmot hozott a bor latrok pillájára. . . .
Jancsinak sem kellett több, ő csak ezt várta.
Mikor a zsiványok jobbra-balra dőltek,
Jancsi a beszédet ilyformán kezdé meg:

»Jó éjszakát! . . . nem kelt föl titeket sem más,
Majd csak az itéletnapi trombitálás!
Élete gyertyáját soknak eloltátok,
Küldök én örökös éjszakát reátok.

Most a kincses kádhoz! megtöltöm tarisznyám,
Haza viszem neked, szerelmes Iluskám!
Czudar mostohádnak nem lészsz többé rabja,
Feleségül veszlek. . . . isten is akarja.

Házat épittetek a falu közepén,
Ékes menyecskének oda vezetlek én;
Ottan éldegélünk mi ketten boldogan,
Mint Ádám és Éva a paradicsomban. . . .

Istenem teremtőm! mit beszélek én itt?
Zsiványoknak vigyem el átkozott pénzit?
Tán minden darabhoz vérfoltok ragadtak,
S én ilyen kincsekkel legyek boldog, gazdag?

Hozzájok sem nyúlok . . . azt nem én tehetem,
Nincs elromolva a lelkiismeretem.
Édes szép Iluskám, csak viseld terhedet,
Bízd a jó istenre árva életedet!

Mikor elvégezte Jancsi a beszédet,
Az égő gyertyával a házból kilépett,
Meggyujtá födelét mind a négy szögleten,
Elharapózott a mérges láng sebesen.

Egy láng lett a födél szempillantás alatt,
A láng piros nyelve az ég felé szaladt,
Feketévé vált a tisztakék égi bolt,
Elhalványodott a teljes fényü hold.

A szokatlan világ a mint elterjedett,
Fölriasztotta a baglyot, bőregeret;
Kiterjesztett szárnyuk sebes suhogása
A falombozatok nyugalmát fölrázta.

A föltámadó nap legelső sugára
Lesütött a háznak füstölgő romjára,
Pusztult ablakán át benézett a házba,
Ott a haramjáknak csontvázait látta.

VII.

Jancsi már hetedhét országon túl jára,
Nem is igen gondolt a zsiványtanyára;
Egyszerre valami csillámlott előtte,
Hát sugarát a nap fegyverekre lőtte.

Katonák jövének, gyönyörű huszárok,
A nap fénye ezek fegyverén csillámlott;
Alattok a lovak tomboltak, prüsszögtek,
Kényesen rázták szép sörényes fejöket.

Mikor őket Jancsi közeledni látta,
Alig fért meg szive a baloldalába',
Mert így gondolkodott: »Ha befogadnának,
Be örömest mennék én is katonának!«

A mint a katonák közelébe értek,
Ily szavát hallotta Jancsi a vezérnek:
»Vigyázz, földi! bizony rá lépsz a fejedre. . .
Mi ördögért vagy úgy a búnak eredve?«

Jancsi pedig szólott fohászkodva nagyot:
»Én a kerek világ bujdosója vagyok;
Ha kegyelmetekkel egy sorban lehetnék,
A ragyogó nappal farkasszemet néznék.«

Szólt megint a vezér: »Jól meggondold, földi!
Nem mulatni megyünk, megyünk öldökölni.
Rá rontott a török a franczia népre;
Francziáknak megyünk mi segedelmére.«

»Hát hisz akkor én meg még jobban szeretném,
Ha magamat lóra, nyeregbe vethetném;
Mert ha én nem ölök, engem öl meg a bú . . .
Nagyon kivánt dolog nekem a háború.

Igaz, hogy eddig csak szamarat ismértem,
Mivelhogy juhászság volt a mesterségem.
De magyar vagyok, s a magyar lóra termett,
Magyarnak teremt az isten lovat, nyerget.«

Sokat mondott Jancsi megeredt nyelvével,
De még többet mondott sugárzó szemével;
Nagyon természetes hát, hogy a vezérnek
Megtetszett, és be is vette közlegénynek.

Czifra beszéd kéne azt elősorolni,
A vörös nadrágban mit érezett Jancsi,
Mit érezett, mikor a mentét fölkapta,
S villogó kardját a napnak megmutatta.

Csillagokat rúgott szilaj paripája,
Mikor Jancsi magát fölvetette rája,
De ő keményen ült rajta, mint a czövek,
A földindulás sem rázhatta volna meg.

Bámulói lettek katonapajtási,
Nem győzték szépségét, erejét csodálni,
És a merre mentek, s beszállásozának,
Induláskor gyakran sírtak a leányok.

Lyányokra nézve a mi Jancsit illeti,
Egyetlen egy leány sem tetszett ő neki,
Az igaz, hogy noha sok földet bejára,
Sehol sem akadt ő Iluska párjára.

VIII.

Nos hát ment a sereg, csak ment, csak mendegélt,
Tatárországnak már elérte közepét;
De itten reája nagy veszedelem várt:
Látott érkezni sok kutyafejű tatárt.

Kutyafejű tatár népek fejedelme
A magyar sereget ekkép idvezelte:
»Hogymikép mertek ti szembeszállni vélünk?
Tudjátok-e, hogy mi emberhussal élünk?«

Nagy volt ijedsége szegény magyaroknak,
Minthogy a tatárok ezerannyin voltak;
Jó, hogy akkor azon a vidéken jára
Szerecsenországnak jószivű királya.

Ez a magyaroknak mingyárt pártját fogta,
Mert Magyarországot egyszer beutazta,
S ekkor Magyarország jámbor lelkü népe
Igen becsületes módon bánt ő véle.

El sem feledte ezt a szerecsen király;
Azért a magyarok védelmére kiáll,
S a tatár császárral, kivel jó barát volt,
Kiengesztelésül ily szavakat váltott:

»Kedves jó barátom, ne bántsd e sereget,
Legkisebbet sem fog ez ártani neked,
Igen jól ismerem én a magyar népet,
Kedvemért bocsásd át országodon őket.«

»A kedvedért, pajtás, hát csak már megteszem.«
Szólt kibékülve a tatár fejedelem,
De még meg is irta az úti levelet,
Hogy senki se bántsa a magyar sereget.

Az igaz, hogy nem is lett semmi bántása,
De mégis örűlt, hogy elért a határra,
Hogy ne örűlt volna? ez a szegény vidék
Egyebet se' terem: medvehúst meg fügét.

IX.

Tatárország hegyes-völgyes tartománya
Messziről nézett e seregnek utána,
Mert jól bent vala már nagy Taljánországban,
Rozmarinfa-erdők sötét árnyékában.

Itt semmi különös nem történt népünkkel,
Csak hogy küzködnie kellett a hideggel,
Mert Taljánországban örökös tél vagyon;
Mentek katonáink csupa havon, fagyon.

No de a magyarság erős természete,
Bármi nagy hideg volt, megbirkozott vele;
Aztán meg, ha fáztak, hát kapták magokat,
Leszálltak s hátukra vették a lovokat.

X.

Ekképen jutottak át Lengyelországba,
Lengyelek földéről pedig Indiába;
Francziaország és India határos,
De köztök az út nem nagyon mulatságos.

India közepén még csak dombok vannak,
De aztán a dombok mindig magasabbak,
S mikor a két ország határát elérik,
Már akkor a hegyek fölnyúlnak az égig.

Tudni való, hogy itt a sereg izzadott,
Le is hányt magáról dolmányt, nyakravalót. . .
Hogy ne az istenért? a nap fejök felett
Valami egy óra-járásra lehetett.

Enni nem ettek mást, mint levegőeget;
Ez olyan sürü ott, hogy harapni lehet.
Hanem még italhoz is furcsán jutottak:
Ha szomjaztak, vizet felhőből facsartak.

Elérték végtére tetejét a hegynek;
Itt már oly meleg volt, hogy csak éjjel mentek.
Lassacskán mehettek; nagy akadály volt ott:
Hát a csillagokban a ló meg-megbotlott.

A mint ballagtak a csillagok közepett,
Kukoricza Jancsi ekkép elmélkedett:
»Azt mondják, a hányszor egy csillag leszalad,
A földön egy ember élete megszakad.

Ezer a szerencséd, te gonosz mostoha,
Hogy nem tudom, melyik kinek a csillaga
Nem kínzanád tovább az én galambomat,
Mert lehajítanám mostan csillagodat.«

Eztán nem sokára lejtősen haladtak,
Alacsonyodtak már a hegyek alattok,
A szörnyű forróság szinte szünni kezdett,
Mentül beljebb érték a franczia földet.

XI.

A francziák földje gyönyörü tartomány,
Egész paradicsom, egész kis Kanaán,
Azért is vásott rá a törökök foga,
Pusztitó szándékkal azért törtek oda.

Mikor a magyarság beért az országba,
A törökök ott már raboltak javába;
Kirabolták a sok gazdag templom kincsét,
És üresen hagytak minden boros pinczét.

Látni lehetett sok égő város lángját,
Kivel szemközt jöttek, azt kardjokra hányták,
Magát a királyt is kiűzték várából,
S megfosztották kedves egyetlen lyányától.

Igy találta népünk a franczia királyt,
Széles országában föl s le bujdosva járt;
A mint őt meglátták a magyar huszárok,
Sorsán szánakozó könnyet hullatának.

A bujdosó király ily szókat hallatott:
»Ugy-e, barátim, hogy keserves állapot?
Kincsem vetélkedett Dárius kincsével,
S most küzködnöm kell a legnagyobb inséggel.«

A vezér azt mondá vigasztalására:
»Ne busúlj, francziák fölséges királya!
Megtánczoltatjuk mi ezt a gonosz népet,
Ki ily méltatlanul mert bánni te véled.

Ez éjjelen által kipihenjük magunk',
Mert hosszu volt az út, kissé elfáradtunk;
De holnap azután, mihelyt fölkel a nap,
Visszafoglaljuk mi vesztett országodat.«

»Hát szegény leányom, hát édes leányom?«
Jajdult föl a király, »őtet hol találom?
Elrabolta tőlem törökök vezére ....
A ki visszahozza, számolhat kezére.«

Nagy buzditás volt ez a magyar seregnek;
Minden ember szivét reménység szállta meg.
Ez volt mindeniknek fejében föltéve:
»Vagy visszakerítem, vagy meghalok érte.«

Kukoricza Jancsi tán egy maga volt csak
Meg nem hallója az elmondott dolognak;
Jancsinak az esze más egyeben jára:
Visszaemlékezett szép Iluskájára.

XII.

Másnap reggel a nap szokás szerint fölkelt,
De nem lát és nem hall olyat minden reggel,
Mint a milyet hallott, mint a milyet látott
Mingyárt, mihelyest a föld szélére hágott.

Megszólalt a sereg harsány trombitája,
Minden legény talpon termett szózatára;
Jól kiköszörülték aczél szablyáikat,
Azután nyergelték gyorsan a lovakat.

A király erőnek erejével rajt' volt,
Hogy ő is elmegy, s a többiekkel harczol,
Hanem a huszárok bölcs eszű vezére
A királyhoz ilyen tanácsot intéze:

»Nem, kegyelmes király! csak maradj te hátra,
A te karjaid már gyöngék a csatára;
Tudom, meghagyta az idő bátorságod,
De mi haszna? hogyha erőd vele szállott.

Bízd az isten után mi reánk ügyedet,
Fogadást teszünk, hogy mire a nap lemegy:
Országodból tova űzzük ellenséged,
S elfoglalhatd ujra a királyi széket.«

Erre a magyarság lóra kerekedett,
S keresni indult a rabló törököket;
Nem soká kereste, mingyárt rájok akadt,
És egy követ által izent nekik hadat.

Visszajött a követ, harsog a trombita,
Rémséges zugással kezdődik a csata,
Aczélok csengése, torkok kurjantása
Volt a magyaroknál harczi jel adása.

A sarkantyút vágták lovak oldalába,
Dobogott a földön lovak patkós lába,
Vagy talán a földnek dobbant meg a szíve,
E vészt jövendölő zajra megijedve.

Törökök vezére hét lófarkú basa,
Öt akós hordónak elég volna hasa;
A sok boritaltól piroslik az orra,
Azt hinné az ember, hogy érett uborka.

A török csapatnak nagy hasu vezére
Rendbe szedte népét a harcznak jelére;
A rendbeszedett nép ugyan csak megállott,
A mint megrohanták a magyar huszárok

De nem volt gyerekség ez a megrohanás,
Lett is nem sokára szörnyü rendzavarás:
Izzadott a török véres verítéket,
Tőle a zöld mező vörös tengerré lett

Hejh csinálom-adta! meleg egy nap volt ez,
Hegygyé emelkedett már a török holttest.
De a basa még él mennykő nagy hasával,
S Kukoricza Jancsit czélozza vasával.

Kukoricza Jancsi nem veszi tréfának,
S ily szóval megy neki a török basának:
»Atyafi! te úgy is sok vagy egy legénynek;
Megállj, én majd kettőt csinálok belőled.«

S akként cselekedett, a mint megfogadta,
Szegény török basát ketté hasította,
Jobbra-balra hullott izzadó lováról,
Igy múlt ki ő kelme ebből a világból.

Mikor ezt látta a gyáva török sereg,
Ucczu! hátat fordít és futásnak ered,
Futott, futott s talán mostanság is futna,
Hogyha a huszárok el nem érték volna.

De bezeg elérték, le is kaszabolták;
Hullottak a fejek előttök, mint a mák.
Egyetlen egy nyargal még ló halálába,
Ennek Kukoricza Jancsi ment nyomába.

Hát a török basa fia vágtatott ott,
Ölében valami fehérféle látszott.
A fehérség volt a franczia királylyány;
Nem tudott magáról semmit, elájulván.

Soká nyargalt Jancsi, a mig utolérte,
»Megállj, a hitedet!« kiáltott feléje,
»Állj meg,vagy testeden mingyártnyitok kaput
Melyen által hitvány lelked pokolba fut.«

De a basa fia meg nem állott volna,
Ha a ló alatta össze nem omolna,
Összeomlott, ki is fujta ott páráját.
Basa fia ilyen szóra nyitá száját:

»Kegyelem, kegyelem, nemes lelkü vitéz!
Ha semmi másra nem: ifjuságomra nézz,
Ifjú vagyok még, az életet szeretem. . . .
Vedd el mindenemet, csak hagyd meg életem!«

»Tartsd meg mindenedet, gyáva élhetetlen!
Kezem által halni vagy te érdemetlen.
Hord el magad innen, vidd hirül hazádnak,
Haramja fiai hogy és mikép jártak.«

Leszállott lováról, királylyányhoz lépe,
És bele tekintett gyönyörü szemébe,
Melyet a királylyány épen most nyita ki,
Mialatt ily szókat mondának ajaki:

»Kedves szabaditóm! nem kérdezem, ki vagy?
Csak annyit mondok, hogy hálám irántad nagy.
Háladatosságból én mindent megteszek,
Hogyha kedved tartja, feleséged leszek.«

Jancsi ereiben nem folyt víz vér helyett,
Szívében hatalmas tusa keletkezett;
De lecsillapítá szíve nagy tusáját,
Emlékezetébe hozván Iluskáját.

Nyájasdadon igy szólt a szép királylyányhoz:
»Menjünk, rózsám, elébb az édes atyádhoz.
Ott majd közelebbről vizsgáljuk a dolgot.«
S ló előtt a lyánynyal lassacskán ballagott.

XIII.

Kukoricza Jancsi meg a királyleány
Csatahelyre értek a nap alkonyatán.
A leáldozó nap utósó sugára
Vörös szemmel nézett a siralmas tájra.

Nem látott egyebet, csak a véres halált,
S hollósereget, mely a halottakra szállt;
Nem igen telt benne nagy gyönyörüsége,
Le is ereszkedett tenger mélységébe.

A csatahely mellett volt egy jókora tó,
Tiszta szőke vizet magába foglaló.
De piros volt az most, mert a magyar sereg
Török vértől magát vizében mosta meg.

Miután megmosdott az egész legénység,
A franczia királyt várába kisérték,
A csatamezőtől az nem messzire állt:
Ide kisérték hát a franczia királyt.

Alighogy bevonult a várba a sereg,
Kukoricza Jancsi szinte megérkezett.
Olyan volt mellette az ékes királylyány,
Mint felhő mellett a tündöklő szivárvány.

Hogy az öreg király leányát meglátta,
Reszkető örömmel borult a nyakába,
S csak azután mondta a következőket,
Mikor a lyány ajkán tőle sok csók égett:

»Most már örömemnek nincsen semmi hija;
Szaladjon valaki, s a szakácsot hija,
Készítsen a mi jó, mindent vacsorára,
Az én győzedelmes vitézim számára.«

»Király uram! nem kell híni a szakácsot,«
A király mellett egy hang ekkép rikácsolt,
»Elkészítettem már mindent hamarjában,
Föl is van tálalva a szomszéd szobában.«

A szakács szavai kedvesen hangzottak
Füleiben a jó magyar huszároknak;
Nem igen sokáig hívatták magokat,
Körülülték a megterhelt asztalokat.

A mily kegyetlenül bántak a törökkel,
Csak ugy bántak ők most a jó ételekkel;
Nem is csoda biz az, mert megéhezének
A nagy öldöklésben a derék vitézek.

Járta már a kancsó isten igazába,
Ekkor a királynak ily szó jött szájába:
»Figyelmezzetek rám, ti nemes vitézek,
Mert nagy fontosságu, a mit majd beszélek.«

S a magyar huszárok mind figyelmezének,
Fölfogni értelmét király beszédének,
A ki egyet ivott, azután köhhentett,
S végre ily szavakkal törte meg a csendet:

»Mindenek előtt is mondd meg a nevedet,
Bátor vitéz, a ki lyányom megmentetted.«
»Kukoricza Jancsi becsületes nevem;
Egy kicsit parasztos, de én nem szégyenlem.«

Kukoricza Jancsi ekképen felele,
Azután a király ily szót váltott vele:
»Én a te nevedet másnak keresztelem,
Mától fogva neved János vitéz legyen.

Derék János vitéz, halld most beszédemet:
Minthogy megmentetted kedves gyermekemet,
Vedd el feleségül, legyen ő a tied,
És vele foglald el királyi székemet.

A királyi széken én sokáig ültem,
Rajta megvénültem, rajta megőszültem.
Nehezek nekem már a királyi gondok,
Annakokáért én azokról lemondok.

Homlokodra teszem a fényes koronát,
Fényes koronámért nem is kivánok mást,
Csakhogy e várban egy szobát rendelj nékem,
Melyben hátralevő napjaimat éljem.«

A király szavai ím ezek valának,
Nagy csodálkozással hallák a huszárok.
János vitéz pedig e szives beszédet
Alázatos hangon ekkép köszöné meg:

»Köszönöm szépen a kelmed jó 'karatját,
A mely reám nézve nem érdemlett jóság;
Egyszersmind azt is ki kell nyilatkoztatnom,
Hogy én e jóságot el nem fogadhatom.

Hosszu históriát kéne elbeszélnem,
Miért e jósággal lehetetlen élnem;
De attól tartok, hogy megunnák kelmetek,
S én másnak terhére lenni nem szeretek.«

»De csak beszélj, fiam, meghallgatjuk biz azt;
Hiábavalóság, a mi téged aggaszt.«
Igy biztatta őt a jó franczia király,
S János vitéz beszélt, a mint itt írva áll:

XIV.

»Hogy is kezdjem csak hát? ... Mindennek előtte
Hogyan tettem szert a Kukoricza névre?
Kukoricza között találtak engemet,
Ugy ruházták rám a Kukoricza nevet.

Egy gazdaember jó lelkü felesége
— A mint ő nekem ezt sokszor elmesélte —
Egyszer kinézett a kukoriczaföldre,
S ott egy barázdában lelt engem heverve.

Szörnyen sikítottam, sorsomat megszánta,
Nem hagyott a földön, felvett a karjára,
És haza felé ezt gondolta mentiben:
»Fölnevelem szegényt, hisz ugy sincs gyermekem.«

Hanem volt ám neki haragos vad férje,
A kinek én sehogy sem voltam ínyére.
Hejh, a mikor engem az otthon meglátott,
Ugyan csak járták a czifra káromlások.

Engesztelte a jó asszony ily szavakkal:
»Hagyjon kend föl, apjok, azzal a haraggal.
Hiszen ott kinn csak nem hagyhattam vesztére,
Tarthatnék-e számot isten kegyelmére?

Aztán nem lesz ez a háznál haszontalan,
Kednek gazdasága, ökre és juha van,
Ha fölcsuporodik a kis istenadta,
Nem kell kednek bérest, juhászt fogadnia.«

Valahogy, valahogy csakugyan engedett;
De azért rám soha jó szemet nem vetett.
Hogyha nem ment dolgom a maga rendiben,
Meg-meghusángolt ő amugy istenesen.«

Munka s ütleg között ekkép nevelkedtem,
Részesültem nagyon kevés örömökben;
Az egész örömem csak annyiból állott,
Hogy a faluban egy szép kis szőke lyány volt.

Ennek édes anyja jókor a síré lett,
Édes apja pedig vett más feleséget;
Hanem az apja is elhalt nem sokára,
Igy jutott egyedűl mostoha anyjára.

Ez a kis leányzó volt az én örömem,
Az egyetlen rózsa tüskés életemen.
Be tudtam is őtet szeretni, csodálni!
Ugy hittak minket, hogy a falu árvái.

Már gyerek koromban hogyha őt láthattam,
Egy turós lepényért látását nem adtam;
Örültem is, mikor a vasárnap eljött,
És vele játszhattam a gyerekek között.

Hát mikor még aztán sihederré lettem,
S izegni-mozogni elkezdett a szivem!
Csak úgy is voltam ám, mikor megcsókoltam,
Hogy a világ összedőlhetett miattam.

Sokszor megbántotta gonosz mostohája....
Isten neki soha azt meg ne bocsássa!
És ki tudja, még mit el nem követ rajta,
Ha fenyegetésem zabolán nem tartja.

Magamnak is ugyan kutyául lett dolga,
Belefektettük a jó asszonyt a sírba,
A ki engem talált, és a ki, mondhatom,
Mint tulajdon anyám, ugy viselte gondom.

Kemény az én szivem, teljes életemben
Nem sokszor esett meg, hogy könnyet ejtettem,
De nevelő anyám sírjának halmára
Hullottak könnyeim zápornak módjára.

Iluska is, az a szép kis szőke leány,
Nem tettetett bútól fakadt sírva halmán;
Hogy ne? az istenben boldogúlt jó lélek
Kedvezett, a miben lehetett szegénynek.

Nem egyszer mondta,hogy: »várakozzatok csak!
Én még benneteket összeházasítlak:
Olyan pár válik is ám ti belőletek,
Hogy még!... várjatok csak, várjatok, gyerekek.«

Hát hiszen vártunk is egyre keservesen;
Meg is tette volna, hiszem az egy istent,
(Mert szavának állott ő minden időbe')
Ha le nem szállt volna a föld mélységébe.

Azután hát aztán, hogy meghalálozott,
A mi reménységünk végkép megszakadott;
Mindazonáltal a reménytelenségbe'
Ugy szerettük egymást, mint annakelőtte.

De az úristennek más volt akaratja,
Szívünknek ezt a bús örömet sem hagyta.
Egyszer én valahogy nyájam elszalasztám,
Annak következtén elcsapott a gazdám.

Búcsut mondtam az én édes Iluskámnak,
Keserű érzéssel mentem a világnak.
Bujdosva jártam a világot széltére,
Mígnem katonának csaptam föl végtére.

Nem mondtam én neki, az én Iluskámnak,
Hogy ne adja szivét soha senki másnak,
Ő sem mondta nekem, hogy hűséges legyek ...
Tudtuk,hogy hűségünk ugy sem szegjük mimeg.

Azért szép királylyány ne tarts reám számot;
Mert ha nem birhatom kedves Iluskámat:
Nem is fogok birni senkit e világon,
Ha elfelejtkezik is rólam halálom.«

XV.

János vitéz ekkép végzé történetét,
Nem hagyta hidegen a hallgatók szivét;
A királylyány arczát mosta könyhullatás,
Melynek kútfeje volt bánat s szánakozás.

A király e szókat intézte hozzája:
»Nem erőtetlek hát, fiam, házasságra;
Hanem a mit nyujtok hálámnak fejében,
Elfogadását nem tagadod meg tőlem.«

Erre kinyitotta kincstárát a király;
Parancsolatjára egy legény előáll,
S aranynyal tölti meg a legnagyobb zsákot,
János ennyi kincset még csak nem is látott.

»Nos hát János vitéz, lyányom megmentője,«
Beszélt a király, »ez legyen tetted bére.
Vidd el mindenestül ezt a teli zsákot,
És boldogitsd vele magadat s mátkádat.

Tartóztatnálak, de tudom, nem maradnál,
Kivánkozol lenni már is galambodnál,
Eredj tehát, hanem társid maradjanak;
Éljenek itt néhány mulatságos napnak.«

Ugy volt biz az, a mint mondotta a király,
János vitéz kivánt lenni galambjánál.
Búcsuzott a királylyánytól érzékenyül,
Aztán a tengerhez ment és gályára ült.

A király s a sereg elkisérte oda.
Tőlök sok »szerencsés jó utat« hallhata,
S szemeikkel néztek mindaddig utána,
Mig a nagy messzeség ködöt nem vont rája.

XVI.

Ment János vitézzel a megindult gálya,
Szélbe kapaszkodott széles vitorlája,
De sebesebben ment János gondolatja,
Utjában semmi sem akadályoztatta.

János gondolatja ilyenforma vala:
»Hejh Iluskám, lelkem szépséges angyala!
Sejted-e te mostan, milyen öröm vár rád?
Hogy haza tart kincscsel bővelkedő mátkád?

Haza tartok én, hogy végre valahára
Sok küzködés után legyünk egymás párja,
Egymás párja leszünk, boldogok, gazdagok,
Senki fiára is többé nem szorulok.

Gazd'uram ugyan nem legszebben bánt velem,
Hanem én ő neki mind azt elengedem.
S igazság szerint ő oka szerencsémnek;
Meg is jutalmazom, mihelyt haza érek.«

Ezt gondolta János s több ízben gondolta,
Mialatt a gálya ment sebes haladva;
De jó messze volt még szép Magyarországtól,
Mert Francziaország esik tőle távol.

Egyszer János vitéz a hajófödélen
Sétált föl s alá az est szürkületében.
A kormányos ekkép szólt legényeihez:
»Piros az ég alja: aligha szél nem lesz.«

Hanem János vitéz nem figyelt e szóra,
Feje fölött repült egy nagy sereg gólya;
Őszre járt az idő: ezek a madarak
Bizonyosan szülőföldéről szálltanak.

Szelíd epedéssel tekintett utánok,
Mintha azok neki jó hirt mondanának,
Jó hirt Iluskáról, szép Iluskájáról,
S oly régen nem látott kedves hazájáról.

XVII.

Másnap, a mint az ég alja jövendölte,
Csakugyan szél támadt, még pedig nem gyönge.
Zokogott a tenger hánykodó hulláma
A zugó fergeteg korbácsolására.

Volt a hajó népe nagy megijedésben,
A mint szokott lenni olyan vad szélvészben.
Hiába volt minden erőmegfeszítés,
Nem látszott sehonnan érkezni menekvés.

Sötét felhő is jön; a világ elborúl,
Egyszerre megdördül az égiháború,
Villámok czikáznak, hullnak szanaszerte;
Egy villám a hajót izről porrá törte.

Látszik a hajónak diribje-darabja,
A holttesteket a tenger elsodorja.
Hát János vitéznek milyetén sors jutott?
Őt is elsodorták a lelketlen habok?

Hejh biz a haláltól ő sem volt már messze,
De mentő kezét az ég kiterjesztette,
S csodálatos módon szabadította meg,
Hogy koporsója a habok ne legyenek.

Ragadta őt a víz magasra, magasra,
Hogy tetejét érte már a felhő rojtja;
Ekkor János vitéz nagy hirtelenséggel
Megkapta a felhőt mind a két kezével.

Bele kapaszkodott, el sem szalasztotta,
S nagy erőködéssel addig függött rajta,
Mígnem a felhő a tengerparthoz ére,
Itten rá lépett egy szikla tetejére.

Először is hálát adott az istennek,
Hogy életét ekkép szabadította meg;
Nem gondolt vele, hogy kincsét elvesztette,
Csakhogy el nem veszett a kincscsel élete.

Azután a szikla tetején szétnézett,
Nem látott mást, csupán egy grifmadár-fészket.
A grifmadár épen fiait etette,
Jánosnak valami jutott az eszébe.

Oda lopózkodott a fészekhez lassan,
És a grifmadárra hirtelen rápattan,
Oldalába vágja hegyes sarkantyúját,
S furcsa paripája hegyen-völgyön túlszállt.

Hányta volna le a madár nyakra-főre,
Lehányta volna ám, ha bírt volna véle,
Csakhogy János vitéz nem engedte magát,
Jól átszorította derekát és nyakát.

Ment, tudj' az isten hány országon keresztül
Egyszer, hogy épen a nap az égre kerül:
Hát a viradatnak legelső sugára
Rásütött egyenest faluja tornyára.

Szent isten! hogy örült ennek János vitéz,
Az öröm szemébe könnycseppeket idéz;
A madár is, mivel szörnyen elfáradt már,
Vele a föld felé mindinkább közel jár.

Le is szállott végre egy halom tetején,
Alig tudott venni lélekzetet szegény;
János leszállt róla és magára hagyta,
És ment, elmerülve mély gondolatokba.

»Nem hozok aranyat, nem hozok kincseket,
De meghozom régi hűséges szivemet,
És ez elég neked, drága szép Iluskám!
Tudom, hogy nehezen vársz te is már reám.«

Ily gondolatokkal ért a faluvégre,
Érintette fülét kocsiknak zörgése,
Kocsiknak zörgése, hordóknak kongása;
Szüretre készült a falu lakossága.

Nem figyelmezett ő szüretremenőkre,
Azok sem ismertek a megérkezőre;
A falu hosszában ekképen haladott
A ház felé, a hol Iluskája lakott.

A pitvarajtónál be reszketett keze,
S mellében csakhogy el nem állt lélekzete;
Benyitott végtére, de Iluska helyett
Látott a pitvarban idegen népeket.

»Tán rosz helyen járok,« gondolta magában,
És a kilincs megint volt már a markában...
»Kit keres kegyelmed?« nyájasan kérdezte
János vitézt egy kis takaros menyecske.

Elmondotta János, hogy kit és mit keres...
»Jaj, eszem a szívét, a naptól oly veres!
Bizony-bizony alig hogy reá ismértem,«
Szólott a mennyecske meglepetésében.

»Jöjön be már no, hogy az isten áldja meg,
Oda benn majd aztán többet is beszélek.«
Bevezette Jánost, karszékre ültette,
S így folytatta ismét beszédét mellette:

»Ismer-e még engem? nem is ismert talán?
Tudja, én vagyok az a kis szomszédleány,
Itt Iluskáéknál gyakran megfordúltam....«
»Hanem hát beszéljen csak: Iluska hol van?

Szavaiba vágott kérdezőleg János,
A menyecske szeme könnytől lett homályos.
»Hol van Iluska, hol?« felelt a menyecske.
»Szegény Jancsi bácsi!... hát el van temetve.«

Jó, hogy nem állt János, hanem űlt a széken
Mert lerogyott volna kínos érzésében;
Nem tudott mást tenni, a szivéhez kapott,
Mintha ki akarná tépni a bánatot.

Igy űlt egy darabig némán merevedve,
Azután szólt, mintha álmából ébredne:
»Mondjatok igazat, ugy-e hogy férjhez ment?
Inkább legyen férjnél, mintsem hogy odalent.

Akkor legalább még egyszer megláthatom,
S édes lesz nekem e keserű jutalom.«
De a menyecskének orczáján láthatta,
Hogy nem volt hazugság előbbi szózata.

XVIII.

János reá borúlt az asztal sarkára,
S megeredt könnyének bőséges forrása,
A mit mondott, csak ugy töredezve mondta,
El-elakadt a nagy fájdalomtól hangja:

»Miért nem estem el háború zajában?
Miért a tengerben sírom nem találtam?
Miért, miért lettem e világra, miért?
Ha ily mennykőcsapás, ilyen gyötrelem ért?«

Kifáradt végre őt kinozni fájdalma,
Mintha munkájában elszenderült volna,
»Hogy halt meg, galambom? mi baj lett halála?«
Kérdé, s a menyecske ezt felelte rája:

»Sok baja volt biz a szegény teremtésnek;
Kivált mostohája kinzása töré meg,
De meg is lakolt ám érte a rosz pára,
Mert jutott inséges koldusok botjára.

Aztán meg magát is szörnyen emlegette,
Jancsi bácsi, ez volt végső lehellete;
Jancsikám, Jancsikám, az isten áldjon meg,
Más világon, ha még szeretsz, tied leszek.

Ezek után kimult az árnyékvilágból;
A temetőhelye nincsen innen távol.
A falu népsége nagy számmal kisérte;
Minden kisérője könnyet ejtett érte.«

Kérelemszavára a szives menyecske
Jánost Iluskája sírjához vezette;
Ottan vezetője őt magára hagyta,
Lankadtan borúlt a kedves sírhalomra.

Végig gondolta a régi szép időket,
Mikor még Iluska tiszta szive égett,
Szive és orczája, s most a hideg földben
Hervadtan, hidegen vannak mind a ketten.

Leáldozott a nap piros verőfénye,
Halovány hold lépett a napnak helyébe,
Szomorún nézett ki az őszi homályból,
János eltántorgott kedvese hantjától.

Még egyszer visszatért. A sírhalom felett
Egyszerű kis rózsabokor nevelkedett.
Leszakította a virágszálat róla,
Elindult s mentében magában igy szóla:

»Ki porából nőttél, árva kis virágszál,
Légy hűséges társam vándorlásaimnál;
Vándorlok, vándorlok, a világ végeig,
Míg kivánt halálom napja megérkezik.«

XIX.

János vitéznek volt utjában két társa
Egyik a búbánat, a mely szivét rágta,
Másik a kardja volt, bedugva hüvelybe,
Ezt a török vértől rozsda emésztette.

Bizonytalan úton ezekkel vándorolt.
Már sokszor telt s fogyott a változékony hold,
S váltott a téli föld szép tavaszi ruhát,
Mikor igy szólitá meg szive bánatát:

»Mikor unod már meg örökös munkádat,
Te, a kinozásban telhetetlen bánat?
Ha nem tudsz megölni, ne gyötörj hiába;
Eredj máshova, tán akadsz jobb tanyára.

Látom, nem te vagy az, ki nekem halált hoz,
Látom, a halálért kell fordulnom máshoz.
Máshoz fordulok hát; ti viszontagságok!
Ohajtott halálom tán ti meghozzátok.«

Ezeket gondolta s elhagyta bánatát,
Ez szivéhez vissza most már csak néha szállt,
Hanem ismét eltünt (mert be volt az zárva,
S csak egy könnycseppet tett szeme pillájára).

Utóbb a könnyel is végkép számot vetett,
Csupán magát vitte a megunt életet,
Vitte, vitte, vitte egy sötét erdőbe,
Ott szekeret látott, a mint bele lépe.

Fazekasé volt a szekér, melyet látott:
Kereke tengelyig a nagy sárba vágott;
Ütötte lovait a fazekas, szegény,
A szekért azt mondta: nem mozdulok biz én.

»Adj' isten jó napot!« szólott János vitéz;
A fazekas rútul a szeme közé néz,
S nagy boszankodással im ezeket mondja:
»Nem nekem.... van biz az ördögnek jó napja.«

»Be rosz kedvben vagyunk!« felelt neki János.
»Hogy ne? mikor ez az út olyan posványos.
Nógatom lovamat már reggeltől kezdve,
De csak ugy van, mintha le volna enyvezve.«

»Segíthetünk azon... de mondja meg kend csak,
Ezen az úton itt vajon hova jutnak?«
Kérdé János vitéz egy utra mutatva,
Mely az erdőt jobbra végig hasította.

»Ezen az úton itt? dejsz erre ne menjen,
Nem mondok egyebet.... odavesz különben.
Óriások lakják ott azt a vidéket,
Nem jött még ki onnan, a ki oda lépett.«

Felelt János vitéz: »Bizza kend azt csak rám.
Mostan a szekérhez lássunk egymás után.«
Igy szólott, aztán a rúd végét megkapta,
S csak tréfamódra a sárból kiragadta.

Volt a fazekasnak jó nagy szeme, szája,
De mégis kicsiny volt az álmélkodásra;
A mire föleszmélt, hogy köszönjön szépen,
János vitéz már jól benn járt az erdőben.

János vitéz ment, és elért nem sokára
Az óriásföldnek félelmes tájára.
Egy vágtató patak folyt a határ mellett,
Hanem folyónak is jóformán beillett.

A pataknál állt az óriásföld csősze;
Mikor János vitéz a szemébe néze,
Oly magasra kellett emelnie fejét,
Mintha nézné holmi toronynak tetejét.

Óriások csősze őt érkezni látta,
S mintha mennykő volna, igy dörgött reája:
»Ha jól látom, ott a fűben ember mozog;
Talpam ugy is viszket, várj, majd rád gázolok.«

De az óriás a mint rá lépett volna,
János feje fölött kardját föltartotta,
Bele lépett a nagy kamasz és elbődült,
S hogy lábát felkapta: a patakba szédült.

»Épen ugy esett ez, a mint csak kivántam!«
János vitéznek ez járt gondolatában.
A mint ezt gondolta, szaladni is kezdett,
S az óriás felett átmente a vizet.

Az óriás még föl nem tápászkodhatott,
A mint János vitéz a túlpartra jutott,
Átjutott és neki suhintva szablyáját,
Végig metszette a csősz nyaka csigáját.

Nem kelt föl többé az óriások csősze,
Hogy a rábizott tájt őrző szemmel nézze
Napfogyatkozás jött szeme világára,
Melynek elmulását hasztalanul várta.

Keresztül futott a patak vize testén,
Vörös lett hulláma, vértől befestetvén.
Hát Jánost mi érte, szerencse vagy inség?
Majd meghalljuk azt is,várjunk csak kicsinnyég.

XX.

János az erdőben mindig beljebb haladt;
Sokszor meg-megállt a csodálkozás miatt,
Mert nem látott minden léptében-nyomában
Olyat, a mit látott Óriásországban.

Volt ennek a tájnak sok akkora fája,
Hogy a tetejöket János nem is látta.
Aztán olyan széles volt a fák levele,
Hogy szűrnek is untig elég volna fele.

A szunyogok itten akkorákra nőttek,
Hogy ökrök gyanánt is máshol elkelnének.
Volt is mit aprítni János szablyájának,
Minthogy feléje nagy mennyiségben szálltak.

Hát még meg a varjúk!.. hú, azok voltak ám!
Látott egyet ülni egyik fa sudarán,
Lehetett valami két mérföldre tőle,
Még is akkora volt, hogy felhőnek vélte.

Igy ballagott János bámulva mód nélkül.
Egyszerre előtte valami sötétül.
Az óriás király nagy fekete vára
Volt, a mi sötéten szeme előtt álla.

Nem hazudok, de volt akkora kapuja,
Hogy, hogy...biz én nem is tudom, hogy mekkora,
Csak hogy nagy volt biz az, képzelni is lehet:
Az óriás király kicsit nem épittet.

Hát oda ért János s ekkép elmélkedék:
»A külsejét látom, megnézem belsejét;«
S nem törődve azon, hogy majd megugratják
Megnyitotta a nagy palota ajtaját.

No hanem hisz ugyan volt is mit látnia!
Ebédelt a király s tudj' isten hány fia.
Hanem mit ebédelt, ki nem találjátok;
Gondolnátok-e, mit? csupa kősziklákat.

Mikor János vitéz a házba belépett,
Nem igen kivánta meg ezt az ebédet;
De az óriások jó szivű királya
Az ebéddel őt ily szépen megkinálta:

»Ha már itt vagy, jöszte és ebédelj velünk,
Ha nem nyelsz kősziklát,mi majd téged nyelünk;
Fogadd el, különben száraz ebédünket
Izről porrá morzsolt testeddel sózzuk meg.«

Az óriás király ezt nem ugy mondotta,
Hogy János tréfára gondolhatta volna;
Hát egész készséggel ilyen szókkal felelt:
»Megvallom, nem szoktam még meg ez eledelt.

De ha kivánjátok, megteszem, miért ne?
Társaságotokba beállok ebédre,
Csupán egyre kérlek, s azt megtehetitek,
Számomra előbb kis darabot törjetek.«

Letört a sziklából valami öt fontot
A király, s a mellett ily szavakat mondott:
»Nesze, galuskának elég lesz e darab,
Aztán gombóczot kapsz, hanem összeharapd.«

»Harapod bizony te, a kínos napodat!
De fogadom, bele is törik a fogad!«
Kiáltott fel János haragos beszéddel,
S meglódította a követ jobb kezével.

A kő ugy a király homlokához koppant,
Hogy az agyveleje azonnal kilocscsant,
»Igy hij meg máskor is kőszikla-ebédre,«
Szólt s kaczagott János, »ráforrt a gégédre!«

És az óriások elszomorodának
Keserves halálán a szegény királynak,
S szomorúságokban elfakadtak sírva....
Minden csepp könnyök egy dézsa víz lett volna.

A legöregebbik szólt János vitézhez:
»Urunk és királyunk, kegyelmezz, kegyelmezz!
Mert mi téged ime királynak fogadunk,
Csak ne bánts minket is, jobbágyaid vagyunk!«

»A mit bátyánk mondott, közös akaratunk,
Csak ne bánts minket is, jobbágyaid vagyunk!«
A többi óriás ekképen esengett,
»Fogadj el örökös jobbágyidúl minket.«

Felelt János vitéz: »Elfogadom tehát
Egy kikötéssel a kendtek ajánlatát.
Én itt nem maradok, mert tovább kell mennem
Itt hagyok valakit királynak helyettem.«

Már akárki lesz is, az mindegy énnekem.
Kendtektől csupán ez egyet követelem:
A midőn a szükség ugy hozza magával,
Nálam teremjenek kendtek teljes számmal.«

»Vidd, kegyelmes urunk, magaddal e sípot,
S ott leszünk, mihelyest jobbágyidat hívod.«
Az öreg óriás ezeket mondotta,
S János vitéznek a sípot általadta.

János bedugta a sípot tarsolyába,
Kevélyen gondolva nagy diadalmára,
És számos szerencse kivánások között
Az óriásoktól aztán elköltözött.

XXI.

Nem bizonyos, mennyi ideig haladott,
De annyi bizonyos, mennél tovább jutott,
Annál sötétebb lett előtte a világ,
S egyszerre csak annyit vesz észre, hogy nem lát.

»Éj van-e vagy szemem világa veszett ki?«
János vitéz ekkép kezdett gondolkodni,
Nem volt éj, nem veszett ki szeme világa,
Hanem hogy ez volt a sötétség országa.

Nem sütött az égen itt sem nap, sem csillag
János vitéz csak ugy tapogatva ballag.
Néha feje fölött elreppent valami,
Szárnysuhogás-formát lehetett hallani.

Nem szárnysuhogás volt az tulajdonképen,
Boszorkányok szálltak arra seprőnyélen.
Boszorkányoknak a sötétség országa
Rég ideje, a hogy birtoka, tanyája.

Ország gyűlését ő kelmök itt tartanak,
Éjfél idejében ide lovaglanak.
Most is gyülekeznek ország gyülésére
A sötét tartomány kellő közepére.

Egy mélységes barlang fogadta be őket,
A barlang közepén üst alatt tűz égett.
Ajtó nyilásakor meglátta a tüzet
János vitéz s annak irányán sietett.

Mikor János vitéz oda ért: valának
Egybegyülekezve mind a boszorkányok.
Halkan lábujjhegyen a kulcslyukhoz mene,
Furcsa dolgokon is akadt meg a szeme.

A sok vén szipirtyó benn csak ugy hemzsegett,
Hánytak a nagy üstbe békát, patkányfejet,
Akasztófa tövén nőtt füvet, virágot,
Macskafarkat, kigyót, emberkoponyákat.

De ki tudná sorra mind előszámlálni?
Csakhogy János mingyárt át kezdette látni,
Hogy a barlang nem más, mint boszorkánytanya:
Erre egy gondolat agyán átvillana.

Tarsolyához nyult, hogy sipját elővegye,
Az óriásoknak hogy jőjön serege,
Hanem megakadt a keze valamiben,
Közelebb vizsgálta s látta, hogy mi legyen.

A seprők voltak ott egymás mellé rakva,
Miken a boszorkány-nép oda lovagla.
Fölnyalábolta és messzire elhordá,
Hogy a boszorkányok ne akadjanak rá.

Ekkor visszatért és sípjával füttyentett ,
És az óriások rögtön megjelentek.
»Rajta, törjetek be szaporán, legények!«
Parancsolá János, s azok betörének.

No hisz keletkezett czifra zenebona;
A boszorkány-sereg gyorsan kirohana;
Keresték a seprőt kétségbeeséssel,
De nem találták, s igy nem repülhettek el.

Az óriások sem pihentek azalatt,
Mindenikök egy-egy boszorkányt megragadt,
S ugy vágta a földhöz dühös haragjába',
Hogy széjjellapultak lepénynek módjára.

Legnevezetesebb a dologban az volt,
Hogy valahányszor egy-egy boszorkány megholt,
Mindannyiszor oszlott az égnek homálya,
S derült lassanként a sötétség országa.

Már csaknem egészen nap volt a vidéken,
Az utolsó banya volt a soron épen. . . .
Kire ismert János ebbe a banyába'?
Hát Iluskájának mostoha anyjára.

»De, kiáltott János, ezt magam döngetem!«
S óriás kezéből kivette hirtelen.
Hanem a boszorkány kicsuszszant markából,
Uczczu! szaladni kezd, és volt már jó távol.

»A keserves voltát, rugaszkodj' utána!«
Kiáltott most János egyik óriásra.
Szót fogadott ez, és a banyát elkapta,
És a levegőbe magasra hajtotta.

Igy találták meg az utolsó boszorkányt
Halva, János vitéz faluja határán;
S minthogy minden ember gyülölte, utálta,
Még csak a varju sem károgott utána.

Sötétség országa kiderült végképen,
Örökös homálynak napfény lett helyében,
János vitéz pedig rakatott nagy tüzet,
A tüz minden seprőt hamuvá égetett.

Az óriásoktól azután bucsút vett,
Szivükre kötvén a jobbágyi hűséget.
Ezek igérték, hogy hűségesek lesznek,
S János vitéz jobbra és ők balra mentek.

XXIJ.

Vándorolgatott az én János vitézem,
Meggyógyult már szive a bútól egészen,
Mert mikor keblén a rózsaszálra nézett,
Nem volt az többé bú, a mit akkor érzett.

Ott állott a rózsa mel'ére akasztva,
Melyet Iluskája sirjáról szakaszta;
Valami édesség volt érezésében,
Ha János elmerűlt annak nézésében.

Igy ballagott egyszer. A nap lehanyatlott,
Hagyva maga után piros alkonyatot;
A piros alkony is eltünt a világról,
Követve fogyó hold sárga világától.

János még ballagott; a mint a hold leszállt,
Ő fáradottan a sötétségben megállt,
S valami halomra fejét lehajtotta,
Hogy fáradalmát az éjben kinyugodja.

Ledõlt, el is alutt, észre nem is véve,
Hogy nem nyugszik máshol, hanem temetõbe';
Temetõhely volt ez, ócska temetõhely,
Harczoltak hantjai a rontó idővel.

Mikor az éjfélnek jött rémes órája,
A száját mindenik sírhalom feltátja,
S fehér lepedőben halvány kisértetek
A sirok torkából kiemelkedtenek.

Tánczot és éneket kezdettek meg legott,
Lábuk alatt a föld reszketve dobogott;
Hanem János vitéz álmai közepett
Sem énekszóra, sem tárczra nem ébredett.

A mint egy kisértet őt megpillantotta.
»Ember, élő ember!« e szót kiáltotta.
»Kapjuk fel, vigyük el! mért olyan vakmerő,
Tartományunkba belépni mikép mer ő?«

És oda suhantak mind a kisértetek,
És körülötte már karéjt képeztenek,
És nyultak utána, de a kakas szólal,
S a kisértet mind eltünt a kakasszóval.

János is felébredt a kakas szavára,
Testét a hidegtől borzadás átjárta;
Csipős szél lengette a síri füveket,
Lábra szedte magát s utra kerekedett.

XXIII.

János vitéz egy nagy hegy tetején jára,
Hogy a kelő hajnal rásütött arczára.
Gyönyörüséges volt, a mit ekkor látott,
Meg is állt, hogy körülnézze a világot.

Haldoklófélben volt a hajnali csillag,
Halovány sugára már csak alig csillog,
Mint gyorsan kiröppent fohász, eltünt végre,
Mikor a fényes nap föllépett az égre.

Föllépett aranyos szekeren ragyogva,
Nyájasan nézett a kis tengerhabokra,
Mik, ugy tetszett, mintha még szenderegnének,
Elfoglalva térét a végtelenségnek.

Nem mozdult a tenger, de ficzkándoztanak
Sima hátán néha apró tarka halak,
S ha napsugár érte pikkelyes testöket,
Tündöklő gyémántnak fényeként reszketett.

A tengerparton kis halászkunyhó álla;
Öreg volt a halász, térdig ért szakálla,
Épen mostan akart hálót vetni vizbe,
János oda ment és tőle ezt kérdezte:

»Ha szépen megkérem kendet, öreg bátya,
Átszállít-e engem tenger más partjára?
Örömest fizetnék, hanem nincsen pénzem,
Tegye meg kend ingyen, köszönettel vészem.«

»Fiam, ha volna, sem kéne pénzed nékem,«
Felelt a jó öreg nyájasan, szelíden.
»Megtermi mindenkor a tenger mélysége,
A mi kevésre van éltemnek szüksége.

De micsoda járat vetett téged ide?
Az óperencziás tenger ez, tudod-e?
Azért semmi áron által nem vihetlek,
Se vége, se hossza ennek a tengernek.«

»Az óperencziás?« kiáltott fel János,
»Annál inkább vagyok hát kiváncsiságos;
De már igy átmegyek, akárhová jutok.
Van még egy mód hátra. . . a sípomba fuvok.«

És megfújta sipját. A sipnak szavára
Egy óriás mingyárt előtte is álla.
»Át tudsz-e gázolni ezen a tengeren?«
Kérdi János vitéz; »gázolj által velem.«

»Át tudok-e?« szól az óriás és nevet,
»Meghiszem azt! Foglalj a vállamon helyet.
Igy ni, most kapaszkodj' meg jól a hajamba.«
És már meg is indult, a mint ezt kimondta.

XXIV.

Vitte az óriás János vitézünket;
Nagy lába egyszerre félmérföldet lépett,
Három hétig vitte szörnyü sebességgel,
De a tulsó partot csak nem érhették el.

Egyszer a távolság kékellő ködében
Jánosnak valami akad meg szemében.
Nini, ott már a part!« szólt megörvendezve.
»Biz az csak egy sziget,« felelt, a ki vitte.

János ezt kérdezte: »És micsoda sziget?«
»Tündérország, róla hallhattál eleget.
Tündérország; ott van a világnak vége,
A tenger azon tul tűnik semmiségbe.«

»Vigy oda hát engem, hűséges jobbágyom,
Mert én azt meglátni fölötte kivánom.«
»Elvihetlek,« felelt az óriás neki,
»De ott életedet veszély fenyegeti.

Nem olyan könnyü ám a bejárás oda,
Őrizi kapuját sok iszonyú csoda . . .«
»Ne gondolj te azzal, csak vigy el odáig;
Hogy bemehetek-e vagy nem, majd elválik.«

Szófogadásra igy inté az óriást,
A ki tovább nem is tett semmi kifogást,
Hanem vitte őtet és a partra tette,
És azután utját visszafelé vette.

XXV.

Tündérország első kapuját őrzötte
Félrőfös körmökkel három szilaj medve.
De fáradságosan János keze által
Mind a három medve egy lett a halállal.

»Ez elég lesz mára,« János ezt gondolta,
Nagy munkája után egy padon nyugodva.
»Ma ezen a helyen kissé megpihenek,
Holnap egy kapuval ismét beljebb megyek.«

És a mint gondolta, akkép cselekedett,
Második kapuhoz másnap közeledett,
De már itt keményebb munka várt ám rája,
Itt őrzőnek három vad oroszlán álla.

Hát neki gyürközik; a fenevadakra
Ráront hatalmasan, kardját villogtatva.
Védelmezték azok csunyául magokat,
De csak mind a három élete megszakadt.

Igen feltüzelte ez a győzödelem,
Azért,mint tennap,most még csak meg sem pihen,
De letörölve a sűrü verítéket,
A harmadik kapu közelébe lépett.

Uram,ne hagyj el! itt volt ám szörnyű strázsa;
Vért jéggé fagyasztó volt rémes látása.
Egy nagy sárkánykigyó állt itt a kapuban;
Elnyelne hat ökröt, akkora szája van.

Bátorság dolgában helyén állott János,
Találós ész sem volt ő nála hiányos,
Látta, hogy kardjával nem boldogúl itten,
Más módot keresett hát, hogy bemehessen.

A sárkánykigyó nagy száját feltátotta,
Hogy Jánost egyszerre szerteszét harapja;
S mit tesz ez, a dolog ilyen állásába'?
Hirtelen beugrik a sárkány torkába.

Sárkány derekában kereste a szívet,
Ráakadt és bele kardvasat merített.
A sárkány azonnal széjjelterpeszkedett,
S kinyögte magából a megtört életet.

Hejh János vitéznek került sok bajába,
Mig lyukat fúrhatott sárkány oldalába,
Végtére kifurta, belőle kimászott,
Kaput nyit, és látja szép Tündérországot.

XXVI.

Tündérországban csak híre sincs a télnek,
Ott örökös tavasz pompájában élnek;
S nincsen ott nap kelte, nap lenyugovása,
Örökös hajnalnak játszik pirossága.

Benne tündérfiak és tündérleányok
Halált nem ismerve élnek boldogságnak;
Nem szükséges nekik sem étel, sem ital,
Élnek a szerelem édes csókjaival.

Nem sir ott a bánat, de a nagy örömtül
Gyakran a tündérek szeméből könny gördül,
Leszivárog a könny a föld mélységébe,
És ennek méhében gyémánt lesz belőle.

Szőke tündérlyányok sárga hajaikat
Szálanként keresztülhúzzák a föld alatt:
E szálakból válik az aranynak ércze,
Kincsleső emberek nem kis örömére.

A tündérgyerekek ott szivárványt fonnak
Szemsugarából a tündérleányoknak;
Mikor a szivárványt jó hosszúra fonták,
Ékesítik vele a felhős ég boltját.

Van a tündéreknek virágnyoszolyája,
Örömtől ittasan heverésznek rája;
Illatterhes szellők lanyha fuvallatja
Őket a nyoszolyán álomba ringatja.

És a mely világot álmaikban látnak,
Tündérország még csak árnya e világnak.
Ha a földi ember először lyányt ölel,
Ennek az álomnak gyönyöre tölti el.

XXVII.

Hogy belépett János vitéz ez országba,
Mindent, a mit látott, csodálkozva látta.
A rózsaszin fénytől káprázták szemei,
Alig hogy merészelt körültekinteni.

Meg nem futamodtak tőle a tündérek,
Gyermekszelidséggel hozzá közelgének,
Illették őt nyájas enyelgő beszéddel,
És a szigetbe őt mélyen vezették el.

A mint János vitéz mindent megszemléle,
S végtére álmából mintegy föleszméle:
Kétségbeesés szállt szivének tájára,
Mert eszébe jutott kedves Iluskája.

»Itt hát, hol országa van a szerelemnek,
Az életen által én egyedül menjek?
A merre tekintek, azt mutassa minden,
Hogy boldogság csak az én szivemben nincsen?«

Tündérországnak egy tó állott közepén,
János vitéz búsan annak partjára mén,
S a rózsát, mely sirján termett kedvesének,
Levette kebléről, s ekkép szólitá meg:

»Te egyetlen kincsem, hamva kedvesemnek,
Mutasd meg az utat, én is majd követlek.«
S beveté a rózsát a tónak habjába;
Nem sok hija volt, hogy ő is ment utána. . . .

De csodák csodája! mit látott, mit látott!
Látta Iluskává válni a virágot.
Eszeveszettséggel rohant a habokba,
S a föltámadt leányt kiszabadította.

Hát az élet vize volt ez a tó itten,
Mindent föltámasztó, a hova csak cseppen.
Iluska porából nőtt ki az a rózsa,
Igy halottaiból őt föltámasztotta.

Mindent el tudnék én beszélni ékesen,
Csak János vitéznek akkori kedvét nem,
Mikor Iluskáját a vizből kihozta,
S rég szomjas ajakán égett első csókja.

Be szép volt Iluska! A tündérleányok
Gyönyörködő szemmel mind rá bámulának;
Őt királynéjoknak meg is választották,
A tündérfiak meg Jánost királyokká.

A tündérnemzetség gyönyörű körében
S kedves Iluskája szerető ölében
Mai napig János vitéz ő kegyelme
Szép Tündérországnak boldog fejedelme.

(Pest.)

KISEBB KÖLTEMÉNYEK.

1842.

Hazámban.

Arany kalászszal ékes rónaság,
Melynek fölötte lenge délibáb
Enyelgve űz tündér játékokat,
Ismersz-e még? oh ismerd meg fiad!

Rég volt, igaz, midőn e jegenyék
Árnyékain utószor pihenék,
Fejem fölött mig őszi légen át
Vándor darúid V betűje szállt;

Midőn az ősi háznak küszöbén
A búcsu tördelt hangját rebegém;
S a jó anyának áldó végszavát
A szellők már régen széthordozák.

Azóta hosszu évsor született,
És hosszu évsor veszte életet,
S a változó szerencse szekerén
A nagy világot összejártam én.

A nagy világ az életiskola;
Verítékemből ott sok elfolya,
Mert oly göröngyös, oly kemény az ut,
Az ember annyi sivatagra jut.

Ezt én tudom — mikép nem tudja más —
Kit ürömével a tapasztalás
Sötét pohárból annyiszor kinált,
Hogy ittam volna inkább a halált!

De most a bút, a hosszu kínokat,
Melyektől szívem oly gyakran dagadt,
És minden szenvedés emlékzetét
Egy szent öröm könyűje mossa szét;

Mert a hol enyhe bölcsőm lágy ölén
Az anyatejnek mézét izlelém:
Vidám napod mosolyg ismét reám,
Hű gyermekedre, édes szép hazám!

A Dunán.

Folyam, kebled hányszor repeszti meg
Hajó futása s dúló fergeteg!

S a seb mi hosszu és a seb mi mély!
Minőt a szíven nem vág szenvedély.

Még is, ha elmegy fergeteg s hajó,
A seb begyógyul, s minden újra jó.

S az embersziv ha egyszer megreped:
Nincs balzsam, mely hegeszsze a sebet.

(Komárom.)

K . . . . Vilmos barátomhoz.

Katonának számüzött balvégzetem,
S kétszer élt a szép tavasz a ligeten,
A ligeten, oh de nem e sziv fölött,
Mig sorsomnak rabbilincse megtörött.

Még is — bár a léleksujtó vész miatt,
Mely emésztő hatalommal rám szakadt,
Keservesen megsiratni van okom —
E két tavaszt megsiratni nem fogom.

Hű bajtárs, e két diszetlen kikelet
Tőn enyémmé mindörökre tégedet;
S nem két évet, volna kettő életem:
Érted adnám mind a kettőt szivesen.

Én tudom, mit érsz te nékem, jó barát!
Jó, minőt az isten többé soh'sem ád;
Te valál, ki vélem híven felezéd
A nyomornak végső falatkenyerét.

E falattal nekem adtad lelkedet,
E falattal lelkünk összeköttetett;
És nincsen hely, nincs erőszak, nincs idő,
Szent frigyünk szép kötelét eltéphető.

S a mint nincs hely, sem erőszak, sem idő,
Szent frigyünk szép kötelét eltéphető:
Nincs is ember, a ki oly két szívre lel,
Mely egyezzen, mint egyez e két kebel.

Minket egy sors fondor kénye hányt-vetett,
Minket egy csillagnak fénye vezetett,
Még szerelmet is egy lénynek áldozánk . . .
Neked éltünk, érted égtünk, jó hazánk!

Oh! midőn a két közember homlokát
Néma bánat mély redői ránczolák:
A ki látta, nem gondolta, jól tudom,
Hogy keservünk téged gyászol, drága hon!

És ha néha jobb időkben a pohár
Bútemetni köztünk kézről-kézre járt:
Ott is a hon éltetését zengte szánk,
Ott is a hon megvetőit átkozánk.

Messze vagy most, messze tőlem, jó barát!
De ne nyomd el a reménynek szép szavát,
Mely hitetve súgja, hogy megjő a kor,
Hol szivünk hév ölelés közt összefor.

S él az isten, s tudni fogja, hogyha él:
Mit szenvedtem, s te bajtárs, mit szenvedél
Él az isten, a ki annyi bánatért
Tán megadja akkor a várt pályabért.

(Mező-Berény.)

Két vándor.

Honán kül a fiú,
Honában a patak
Magas hegyek között
Együtt vándorlanak.

De mig az ifju megy
Csüggedt lépésivel,
Sziklákon a patak
Gyorsan sikamlik el;

S az ifju ajkain
Mig néma csend honol,
Az illanó vizár
Vig hangokat danol.

A hegysor elmarad;
Az ifju s a patak
Sík róna térein
Tovább vándorlanak.

De, ifju és patak!
Oly gyorsan szerepet
A róna térein
Miért cseréltetek?

Hallgatnak a habok,
S ballagva lejtenek,
Míg gyors szökés között
Az ifju dal zeneg.

Az elnémult patak
Honát vesztette el;
A dalra kelt fiú
Ismét honára lel.

(Pápa.)

A borozó.

Gondüző borocska mellett
Vigan illan életem;
Gondüző borocska mellett,
Sors, hatalmad nevetem.

És mit ámultok? ha mondom,
Hogy csak a bor istene,
A kit én imádok, a ki
E kebelnek mindene.

És a bor vidám hevében
Füttyentek rád, zord világ!
Szivemet hol annyi kinnak
Skorpió szaggaták.

Bor taníta húrjaimra
Csalni nyájas éneket;
Bor taníta elfeledni,
Csalfa lányok, titeket.

Egykor majd borocska mellől
A halál ha űzni jő:
Még egy korty, s nevetve dűlök
Jégöledbe, temető!

(Pápa.)

Furcsa történet.

»Öcsém uram, vigyázzon magára,
Vagy inkább az oldalbordájára;
Fiatal is, szép is a menyecske . . .
Ugy segéljen, kutya van a kertbe'.«

‚Bátyám uram, mit nem kell hallanom
Szomorú az eset, ha úgy vagyon;
No de míg másnak fúja kásáját,
Meg ne égesse a maga száját.'

»Ocsém uram! mit gondol, az égre?
Az én öregem ezt már tullépte. . .«
‚Hja a sót vén kecske is megnyalja.
Hanem ez csak ugy van mondva, tudja.«

Igy az agg szomszéd jó indulatja
Öcscse urát gyakran látogatja;
S soh'sem hiányzik ilyetén leczke:
Fiatal is, szép is a menyecske.

Történik, hogy a jó szomszéd bátya
Öcscs' urától elmaradt sokára.
Megtudni, hogy mi ennek az oka,
Öcscse ura hozzája ballaga.

S akközben, hogy ballagott hozzája,
Már készült is erősen reája,
Mit feleljen? ha majd szól a leczke:
Fiatal is, szép is a mennyecske.

De most ez egyszer a szomszéd bátya
Jó tanácsával elő nem álla;
Hanem, ülvén a kemencze mellett,
Nagy szomorún ilyen szókat ejtett:

»Öcsém uramnak igaza vala,
Mikoriban azt mondotta, hogy a . . . .«
S felsikolt felesége magzatja,
S a jó öreg — mit tegyen? — ringatja.

(Duna-Vecse.)

Első szerepem.

Színészszé lettem. Megkapám
Az első szerepet,
S a szinpadon először is
Nevetnem kelletett.

Én a szerepben jó izűn
S szivemből neveték:
Pályámon, oh ugy is tudom,
Leend ok sirni még.

(Székes-Fejérvár.)

Vadonban.

Éj leng alá a mély vadonra,
S az út majd jobb-, majd balra tér;
Lépteim bolyongva tévedeznek...
Ki lesz előttem hű vezér?

A menny ivén ugyan fölöttem
Ragyognak égő csillagok,
De vajh talál-é czélra pályám,
Ha lángjaiknak hinni fog?

Az égi fények ezredénél
A lyányszem tündöklőbb vala,
S mégis, ki hittem sugarának,
Hajh! engem még is megcsala!

(Veszprém.)

Felköszöntés.

Miljom átok! bort a billikomba,
Részegitő, lánghullámu bort!
Mely keservet és bút martalékul
A felejtés örvényébe hord.

Bort öblébe váltig a kehelynek,
Bort elémbe szakadatlanúl!
Ide nézzen a puszták homokja,
És ha nem tud, inni megtanúl.

Kedvben ég e csont velője már is,
Es eremben a kéj habja forr;
Üdv neked, te mámorok homálya!
Üdv neked, te mámor anyja, bor!

Hah! e kancsó a mesés világnak
Feneketlen hordaja talán?
Bort belé! mert nem szivelhetem, ha
Puszta szájjal ásitoz reám;

Bort belé! hogy felköszöntsön ajkam ...
Éljen a nemes keblű barát,
Ki midőn a vész harangja zúgott,
Szent hűséggel nyujtá jobb karát;

Éljen a világ dicső folyása ...
És az élet .... és a szép világ ....
S az igazság védpalástja, mely az
Üldözöttnek menedéket ád;

Éljen a sziv biztató vezére,
A varázsdalt pengető remény;
Éljen a menny, a pokol és minden,
Minden éljen ... oh csak veszszek én!

(Pápa.)

Disznótorban.

Nyelvek és fülek .... csend,
Figyelem!
Szóm fontos beszédre
Emelem.

Halljátok, mit ajkim
Zengenek;
Egyszersmind az ég is
Hallja meg.

Hosszan nyuljon, mint e
Hurkaszál,
Életünk rokkáján
A fonál.

Valamint e sültre
A mi szánk:
Mosolyogjon a sors
Szája ránk;

S pályánk áldásával
Öntse le,
Mint e kását a zsír
Özöne.

S életünk fölé ha
A halál
Romboló torát meg-
Ülni száll:

Egy gömböcz legyen a
Magas ég,
És mi a gömböczben
Töltelék!

(Székes-Fehérvár.)

Mi haszna, hogy a csoroszlya . . . .

Mi haszna, hogy a csoroszlya
Az ugart fölhasogatja?
Hogyha magot nem vetsz bele,
Csak kóróval leszen tele.

Hejh kis leány, pillantatod
Mélyen a szivembe hatott;
Mint a földet a csoroszlya,
Azt keresztülhasogatta.

De hiába hasogatta,
Azért csak bú terem rajta!
Ültesd bele szerelmedet,
Ugy nő rózsa tövis helyett.

(Pápa.)

Járnak, kelnek sokan zöld erdőben.

Járnak, kelnek sokan zöld erdőben;
Vagyon a nap épen lemenőben.
Rózsákat fest utósó sugára
Dombtetőre, lombok sudarára.

De veszik ők mindezt csekélyebbnek,
Semhogy rajta megörvendezzenek;
Párosult két vad galamb búgása...
Ebben fakad örömük forrása.

Járok, kelek én is zöld erdőben,
Nap lementén van gyönyörüségem;
Nap lementén, nap piros sugarán,
A mint játszik a lombok sudarán.

Csak ne volna galambok búgása...
Ebben fakad bánatom forrása;
Mert ha látom szép páros voltukat,
Megsiratnom kell árva magamat.

(Mező-Berény.)

Hortobágyi kocsmárosné ....

Hortobágyi kocsmárosné, angyalom!
Tegyen ide egy üveg bort, hadd iszom;
Debreczentől Nagy-Hortobágy messze van,
Debreczentől Hortobágyig szomjaztam.

Szilaj nótát fütyörésznek a szelek,
Lelkem, testem majd megveszi a hideg:
Tekintsen rám, kocsmárosné violám!
Fölmelegszem kökényszeme sugarán.

Kocsmárosné, hejh hol termett a bora?
Savanyú, mint az éretlen vadalma.
Csókolja meg az ajkamat szaporán,
Édes a csók, megédesül tőle szám.

Szép menyecske.... savanyú bor... édes csók....
Az én lábam ide s tova tántorog;
Öleljen meg, kocsmárosné édesem!
Ne várja, míg itt hosszában elesem.

Ejh galambom, milyen puha a keble!
Hadd nyugodjam csak egy kicsit fölötte;
Úgy is kemény ágyam lesz az éjszaka,
Messze lakom, nem érek még ma haza.

(Hortobágy.)

1843.

Távolból.

Kis lak áll a nagy Duna mentében;
Oh mi drága e lakocska nékem!
Könnyben úszik két szemem pillája,
Valahányszor emlékszem reája.

Bár maradtam volna benne végig!
De az embert vágyai vezérlik;
Vágyaimnak sólyomszárnya támadt,
S oda hagytam őslakom s anyámat.

Kinok égtek a szülőkebelben,
Hogy bucsúmnak csókját rá leheltem;
S kinja lángi el nem aluvának
Jéggyöngyétől szeme harmatának.

Mint ölelt át reszkető karával!
Mint marasztott esdeklő szavával!
Oh, ha akkor látok a világba:
Nem marasztott volna tán hiába.

Szép reményink hajnalcsillagánál
A jövendő tündérkert gyanánt áll;
S csak midőn a tömkelegbe lépünk,
Venni észre gyászos tévedésünk.

Engem is hogy csillogó reményem
Biztatott csak, minek elbeszélnem?
S hogy mióta járom a világot,
Bolygó lábam száz tövisre hágott.

.... Szép hazámba ismerősök mennek;
Jó anyámnak tőlök mit izenjek?
Szóljatok be, földiek, ha lészen
Utazástok háza közelében.

Mondjátok, hogy könnyeit ne öntse,
Mert fiának kedvez a szerencse....
Ah, ha tudná, mily nyomorban élek,
Megrepedne a szive szegénynek!

(Pozsony.)

Az én mátkám.

Istenem, be várva várom
Azt az órát, a midőn,
Kit nekem rendelt a végzet,
A leány ölembe jőn.

És ugyan ki és minő lesz
Majd az én szerelmesem?
Ugy sovárgok tudni, mint még
Nem sovárga senki sem.

Szőke, barna lesz-e fürte?
Szeme kék vagy fekete?
Felnyuló-e, mint a czédrus,
Gömbölyű-e termete?

Szép a szőke, szép a barna,
Mind a kettő szép, ha szép;
Hátha még a bájjal aztán
A jóság is frigybe lép!

Isten, ilyet adjsza nékem,
S nem bánom — csak ilyet adj —
Akár szőke, akár barna,
Akár kicsiny, akár nagy!

(Pozsony.)

Dinomdánom.

Hegedűszó, furulyaszó, czimbalom ....
Van-e még, kit a búbánat terhe nyom?
A kinél van, igazítsa el a bút,
Nehogy neki mutassuk meg, hol az út!

A búbánat gonosz vendég, rosz madár,
A kebelbe életet, vért lopni jár.
A búbánat szivet rágó ürgefi;
Borral lehet, borral kell kiönteni.

A bor éleszt, a bor éget, mint a csók...
Csókot, lyánka, hosszut, édest, lángolót!
Csókod lángja, mint a napfény, mennyei,
Mely az élőfán a lombot neveli.

Lombon fakad, lombon fejlik a virág,
Lomb ne'kül, virág ne'kül mit ér az ág?
Hogyha pusztán s szárazon a törzsök áll,
Hamar éri a sodró vész, a halál. . .

Hah halál, te nagy kérdésjel, melyre még
Nem felele sem idő, sem bölcseség,
Mivel áldasz, mivel versz a sír után?
Van-e ott is élet és bor, és leány?

Mit törődöm, mit tünődöm még sokat?
Élek most, és ölelem, mi élvet ad;
S mi ad élvet, hogyha nem bor és leány?
Éljen a lyány, éljen a bor... húzd, czigány!

(Kecskemét.)

Jövendölés.

»Mondád, anyám, hogy álmainkat
Éjente festi égi kéz;
Az álom ablak, melyen által
Lelkünk szeme jövőbe néz.

Anyám, álmodtam én is egyet,
Nem fejtenéd meg, mit jelent?
Szárnyim növének, s átröpültem
A levegőt, a végtelent.«

‚Fiacskám, lelkem drága napja,
Napomnak fénye, örvendezz ;
Hosszúra nyujtja élted isten,
Álmodnak boldog titka ez.‘

És nőtt a gyermek, lángra lobbant
Meleg keblén az ifjukor,
S a dal malasztos enyh a szivnek,
Midőn hullámzó vére forr.

Lantot ragadt az ifju karja,
Lantjának adta érzetét,
S dalszárnyon a lángérzemények
Madárként szálltak szerteszét.

Égig röpült a bűvös ének,
Lehozta a hir csillagát,
És a költőnek, súgarából
Font homlokára koronát.

De méreg a dal édes méze;
S mit a költő a lantnak ad,
Szivének mindenik virága
Éltéből egy-egy drága nap.

Pokollá lett az érzelemláng,
És ő a lángban martalék;
A földön őt az életfának
Csak egy kis ága tartja még.

Ott fekszik ő halálos ágyon,
Sok szenvedésnek gyermeke,
S hallá, mit a szülő bús ajka
Kínjának hangján rebege:

‚Halál, ne vidd el őt karomból,
Ne vidd korán el a fiut;
Soká igérte őt éltetni
Az ég. . . . vagy álmunk is hazud? . . . .‘

»Anyám, az álmok nem hazudnak;
Takarjon bár a szemfödél:
Dicső neve költő fiadnak,
Anyám, soká, örökkön él.«

(Kecskemét.)

L . . . . . né.

Én alkotóm! mindenható vagy;
Hozd vissza a pillantatot,
Midőn e hölgy a szerelemnek
Első tüzére gyúladott;
Midőn ajkán a vallomásnak
Első, szent hangja reszkete,
S ott én legyek, kit csókra hí föl
Édes kedves tekintete!

S mit adjak érte? . . . E husz éves
Életnek vedd el tavaszát,
A szép remények tündérföldét,
Mit lelkem a jövőben lát;
S ha nyílik út embernek égbe,
És üdvösséget osztasz ott:
E túlvilági üdvösségből
Végy el egy drága századot!

(Pest.)

Halálvágy.

Sírt nekem, sírt és koporsót,
Mélyen fekvőt föld alatt!
Hol nem élnek érzemények,
Hol nincs többé gondolat.

Oh fej, oh kebel, te kettős
Átok életem felett!
Mért kinozni lángcsapásu
Ostorokkal engemet?

Mért a vágy e lázas agyban,
Szállni csillagok fölé?
Hogyha őt a sors haragja
Földön csúszni rendelé?

Vagy ha száll e vágyak szárnya,
Mért nincs rajta égi toll?
Mely vigyen, hol a magasban
Halhatatlanság honol;

És ha puszta nekem üdvben
E világ, mért a kebel
Megteremtve, hogy lakóul
Örömet fogadjon el?

Vagy ha van sziv, mely ha kéjben
Föllobogva érzene,
Mért reám e jégtekintet?
Boldogságnak istene!

Sírt nekem, sírt és koporsót,
Mélyen fekvőt föld alatt,
Hol nem élnek érzemények,
Hol nincs többé gondolat. . . .

(Kecskemét.)

Farkas-kaland.

„Pajtás, te ettél, véres a fogad;
S mi szenvedünk éhségi kínokat.

Mogorva a tél, puszta a határ,
Rajt' a vihar légparipája jár;

Csak ember és állatnak nincs nyoma . . .
De most beszélj, holt volt a lakoma ?'

Igy kérdi társát a farkassereg,
Kit érkezéskor üdvözöltenek.

A jóllakott nem késik szólani,
És tőle ily beszédet hallani:

»Ott a vityilló pusztaközepen
Él a juhász és felesége benn.

A ház mögött pedig terül az ól,
Honnan juhok bégetése szól.

E lakhoz éjszakának idején
Két utazó suhant: egy urfi s én.

A pásztornéra titkon foga fájt
Az urfinak, s én éhezém a nyájt.

Ott sompolygott ő a kunyhó előtt.
Juhot nem kaptam én . . . megettem őt.«

(Kecskemét.)

Pálnapkor.

Itt van a tél, a hideg tél
Közepe,
Zúgolódik az idő kinn
Ízibe.

Zúgolódjék! egyéb dolga
Nincs neki;
Úgy akarja, hagyjuk kedvét
Tölteni.

Hisz nekünk ez ugy sem árthat,
Igaz-e?
Meg nem fázunk, jó meleg van
Idebe.

A kandallón pattog a fa,
Ég a tűz,
S a kulacsnak kotyogása
Fagyot űz.

Hát a csók piros menyecskék
Ajakán?
Azt heviti ám az embert
Igazán.

Háborogj hát, istenadta
Ideje!
Föl sem veszszük . . . víg barátim,
Igaz-e?

(Kecskemét.)

Matildhoz.

Mért vagy hozzám olyan idegen?
Mért tekintesz rám oly hidegen?
Hidegen, mint téli napsugár,
Melynek mosolya is fagygyal jár.

Be sokat szeretnék mondani,
S alig merlek megszólitani;
Alig merlek nézni, hejh pedig
Elnéznélek világ végeig!

Emelj föl magadhoz engemet,
Fogadd el neked szánt lelkemet,
Annyibul ha megérdemli tán,
Hogy szeretni képes igazán.

Oh szerelmem, forró szerelem,
Forróbb, mint a dél nyárközepen!
Ha a nap ily tűzzel sütne ránk,
Rég elégett volna a világ.

(Debreczen.)

Én.

A világ az isten kertje;
Gyom s virág vagytok ti benne,
Emberek!
Én a kertnek egy kis magja,
De az úr ha pártom fogja:
Benne gyom tán nem leszek.

Tiszta e kebelnek mélye;
Égi kéz lövelt beléje
Lángokat.

És a lángok szűzen égnek
Szent oltárúl az erénynek
El nem romlott szív alatt.

Nem épitek sors kegyére,
Tűrök, mit fejemre mére,
Jót, roszat;
Mit ma ád, elvészi holnap;
Majd megadja, a mit elkap;
Jellemképe: változat.

Mint a róna, hol születtem,
Lelkem útja tetteimben
Egyenes;
Szavaimmal egy az érzet,
Czélra jutni álbeszédet
Tétovázva nem keres.

És az ég szivem földébe
Drága fádat ülteté be,
Szerelem!
Koszorúba fűzöm ágit,
Koszorúm szerény virágit
A hazának szentelem.

(Kecskemét.)

Barátimhoz.

Nos, fiúk, nem szólt a szarka
Házfödélteken?
Vagy ki álmodá meg, hogy ma
Vendégtek leszen?

De mi a kő! miért e hosszu
Méla bámulás?
H'sz én vagyok, ha nem csalódom,
Én és senki más.

Vagy feledve már talán a
Régi jó barát?
Nem hihetem, hogy reátok
Illenék e vád.

A szövetség, melynek szála
Minket összefont,
Áll, a mig csak vért bir a sziv
És velőt csont.

No de kissé meglepett tán
Jöttem, ugy-e bár?
Hja, öcséim, velem a sors
Furcsa tánczot jár.

Köztem s közte folyton folyva
Tart a háború,
S majd lenyom, majd mint a pelyhet
Végtelenbe fú,

De azért nem csüggedünk ám,
A ki lelke van!
Szembeszállok ő kelmével
Bátran, szilajan.

S tán ha látja sors komám, hogy
Csüggedés nem ért:
Egykor annál bőkezűbben
Nyujtja majd a bért. . .

Eh, de mit most okoskodni!
Csapjatok kezet;
Jó barát markába csapni
Kedves élvezet.

S mely bennünket ily váratlan
Együvé hozott,
Áldomással ünnepeljük
A pompás napot!

(Pápa.)

Szeget szeggel.

Jaj, a hátam, jaj, a hátam
Oda van!
Szomszéd bácsi kiporozta
Csúfosan.
Átkozott a görcsös fütykös
Somnyele,
Melylyel engem oly pogányul
Csépele.

Mért is tart hát kertet s benne
Körtefát?
És az isten rá gyümölcsöt
Minek ád?

Csábitólag kandikált a
Körte rám:
Csábjait ki már sehogy sem
Állhatám.

Átugortam a palánkon...
Átesém!
Hogy megingott bele májam
És vesém.
S nem elég ez; szomszéd bácsi
Rajta kap,
S akkor jött még a valódi
Haddelhadd.

Én teremtőm! mért is értem
E napot?
Megrakott, hogy minden csontom
Ropogott.
Nesze, monda, nesze másik,
Harmadik!
És a mindentudó tudja,
Hányadik.

Jelen volt a holdvilág a
Lakzinál;
Búsan nézte: szomszéd bácsi
Mit csinál.
Fellegekből vett magára
Gyászmezet,
És megosztva szenvedésem,
Könnyezett.

Ő, csak ő nem könyörűle
Egyedül;
Három a táncz! monda, s egyre
Hegedült, —
Hegedült a bottal hátam
Közepén,
Keservesen, siralmasan
Jártam én.

. . . . . De'szen jól van! kiheverem
Én e bajt,
S visszakapja még a kölcsönt,
Vissza majd.

Tudjuk, hányat vert az óra,
Tudjuk ám!
Ön is rak a tüzre rosz fát,
Bácsikám.

Ablakunkhoz estenként mért
Sompolyog?
Vettem észre, hányadán van
A dolog.
Más szemében ő a szálkát
Megleli,
S az övében a gerendát
Feledi.

A deákné vászonánál
Ő se' jobb:
Engem dönget a lopásért
S szinte lop;
Lopni jár ő, csókot lopni
Nénihez,
Míg anyánk a bibliában
Levelez.

Tegye lábát ablakunkhoz
Ezután:
Fogadom, nem nézek által
A szitán.
Megugratni vagy anyánkat
Hívom át,
Vagy leöntöm dézsa vizzel
A nyakát!

(Puszta-Palota.)

Élő halott.

Egem ki nem derül,
Ha jő a kikelet,
Engem be nem borúl,
Ha látom a telet.

Mint őszi alkonyon
A félhomályu köd,
Fásult egykedvüség
Mereng szivem fölött.

Ellenség, jó barát,
Végeztem veletek;
Senkit nem gyűlölök,
Senkit nem szeretek.

Nincs semmi örömem,
Nincs semmi bánatom;
Érzelmim, vágyaim
Mind, mind elaltatom.

Ohajtásim közül
Ébren csak egy marad:
Aludjam én .... minél
Elébb .... a föld alatt.

(Debreczen.)

Temetőben.

Fölhangolom olykor a lant idegeit,
Megzengeni téged, oh kellemes élet!
— Mert kellemes az, noha sok sebet ejt,
És rengetegekbe nem egy uta téved.

De bármi magasra törekszik a dal,
Bármint csalogassam az életi mézzel:
Mélázva örömtelen hangjaival
Mindenkor a sírban, a sírban, enyész el.

Kivánatos a tavasz éke nekem,
Indúlok is olykor örülni virághoz;
S mig kertbe röpíti sugárit a szem,
Lábam temetői keresztek alá hoz.

Itt élek a sziv komoly álmainak
A halk temető morajatlan ölében;
Ákáczai lombja rezegve inog,
Hintázza az est fuvalomja szelíden.

A szobrok a domboru hant elején
Mindannyi betűi egy isteni lapnak;
Nagy gondolatit mikor olvasom én:
A sírba, a sirbul az égbe ragadnak.

Bús, tompa harang konog a faluban,
Új gödröt amott komor emberek ásnak.
Gyászhanga kiséri ahitatosan
A holtat honához a hamvadozásnak.

Sejtése szivemnek aligha csaland:
Nem messze lehet keze már az időnek,
Mely engem is ágyba tesz itten alant,
S szememre halál örök álmai jőnek.

Isten neki! üssön, ha ütnie kell,
Mely pályafutásom elállja, az óra;
Létem fonalai, szakadozzatok el,
Társim, bucsucsókot a hervadozóra.

S mit sorsom elérni nem engede, nem!
Bár vágyaimon koszorúba szövődék:
Isten veled, égi virág . . . szerelem!
S föld hajnali csillaga, napja . . . dicsőség!

(Gödöllő.)

Megúnt rabság.

Mindent elkövettem,
A mit lehetett,
Jó remény fejében,
Hogy majd megszeret.

Féktelen, szilaj volt
Lelkem, mint a tűz,
Melyet a szél meggyúlt
Háztetőkön űz;

És lettem szelíd láng,
Min melegszenek
Őszi estén békés
Pásztoremberek.

Voltam mélybe omló
Bérczi zuhatag,
Habjaim robajjal
Szakadoztanak;

S lettem méla csermely,
Halk, morajtalan,
Kedvemet lelő a
Part virágiban.

Voltam sziklahomlok,
Zordon és magas,
Hol lakott mennydörgő
Villám s büszke sas;

S lettem völgy ölébe
Rejtezett berek,
Melyben csalogányok
Búja kesereg.

Voltam . . . mi nem voltam!
Mivé nem levék!
És a lyányka most is
Csak a régi még.

Nem, tovább nem űzöm!
Mert ez drága bér;
Tán ily áldozattal
A díj föl sem ér.

Szerelem, lerázom
Fölvett lánczodat,
Kedves láncz, igaz, de
Még is láncz marad.

Most hát lelkem, repdess
Régi szárnyadon,
Merre a szabadság
Végtelenje von!

(Debreczen.)

Lopott ló.

Mint a porszem szélvész
Fuvatán,
Röpül a legény gyors
Paripán.

‚Honnan, atyafi, oly
Hevenyén?‘
»Pusztáról csikóval
Jövök én.

A nyerítő ménes
Ott legel;
Pej csikómat onnan
Loptam el.

Túri vásár nincsen
Messze már;
Szegény legény oda
Lovon jár.«

‚Ejh, nem ugy, jó földi,
Nem ugy ám!
Adja kend csak vissza
Paripám.

Enyim a ménes, mely
Ott legel.
A csikót kend tőlem
Lopta el. . .‘

De szavára nem hajt
A betyár;
Ő kegyelme már jó
Tova jár.

Még is a gazdának
Vigaszul,
Hátrafordulván, így
Válaszol:

»Föl se vegye kárát,
Gazd’ uram;
Hiszen úgy is elég
Lova van.

Hejh, csak egy szivet birt
E kebel . . .
Azt is a kend lyánya
Lopta el.«

(Kecskemét.)

Szemrehányás.

Már ezt föl nem tettem rólad,
Szív barátom!
Te ugyan derék legény vagy,
A mint látom.

Oh te szív, te szív, te csalfa,
Háladatlan!
Szólj: ki véde annyi baj közt
Szakadatlan?

Sorscsapási buzogányok
Súlya ellen,
Mondd, ki őrze? mondd, ki óva?
Nemde, mellem?

Lám, e mellnek bizton voltál
Rejtekében,
Bekerite csontfalával
Bástyaképen.

S ím, hogy fordult most a koczka,
S a szerencse
Kis szeszélye víg ajakkal
Rád köszönte:

Mostan — ahha, háladatlan! —
Örömedben
Háborogva, zajgva tombolsz
Őröd ellen.

Égsz, dagadsz . . . alig hogy birom
E keresztet . . .
Mellemet majd meggyujtod, majd
Megrepeszted.

(Pest.)

Kördal.

Bús az ember, ha nincs kedve;
Borba van a kedvmag vetve.
Hát azért iszunk mi mindig,
Meg sem állunk tiz-husz pintig.

Van minékünk pinczénk, házunk,
Mindazáltal itt tanyázunk,
Itt tanyázunk nap hosszában,
Itt tanyázunk a kocsmában.

Itt tanyázunk, mert van nékünk,
Mert van nékünk feleségünk.
Nyelves, szájas mind az asszony;
Rá az ember hogy hallgasson?

Van minékünk egy kis pénzünk,
De a pénzre mi nem nézünk;
Úgy is holtig él az ember,
Költeni ha mer, ha nem mer.

Hát azért csak iddogálunk,
Míg fel nem kötik az állunk,
Iddogálunk nap hosszában,
Iddogálunk a kocsmában.

(Pest.)

Az utósó alamizsna.

A költő és a sorsharag
Egy anyaméhből született;
Ikertestvérek voltak ők,
Együtt bolygák az életet.

Fa, mint most, akkor is virult,
Árnyában sok megnyúgodott;
De használt a költőnek is:
Ágáról tört koldúsbotot.

S ezek valának társai:
Koldúsbot és a sorsharag;
Elhagyja minden hűtlenül,
Csak e kettő, mi hű marad.

És lantja! lantja hova lőn?
Hisz a költőnek lantja van . . .
Igen bizony, volt lantja is,
Mely zenge bűvösbájosan.

Megpenditette húrjait
Menydörgő éjben egykoron,
S a mennydörgésnek ágyuja
Elszenderűlt e hangokon.

S az ég, a barna, haragos,
Midőn danáját hallaná:
Feledni kezdé a boszút,
S csillagmosolylyal néze rá.

És a költő megéhezett,
És emberek közé mene.
Tudá: az emberszív kemény;
De vélte: lágyít a zene.

S mely a vihart elaltatá,
És földerité az eget,
Elandalító hurjain
Az ének újra zenegett.

De melyet ég, vihar megért,
A dalt ember nem érti meg. . .
És ím a lant elszégyenűl,
S fájdalmában kettéreped.

Ez volt a lant története.
A költőbül tovább mi lett?
Soká nyögé — nem tudni, hol? —
Az inségterhes életet.

Egy újabb nemzedék előtt
Évek multán megjelenék.
Nem őszült ő meg . . . fürteit
A gond, a bú kitépte rég.

»Egy-két garast, egy-két garast!«
Halk hangja igy esedeze;
S mint szélringatta száraz ág,
Remegve nyúlt ki két keze.

A részvét megkérdezte őt:
‚Ki vagy, nyomornak embere,
Kit sujtoló istenharag
Ily könyöretlen megvere?‘

S nevét elmondja, s újra esd:
»Egy-két garast...« — ‚Megállj, jövel,
Örök dicsőség gyermeke!
A bőség szarva födjön el.

Neved ragyog, miként az ég
Csillagsugáros éjfelen;
Mely egykor árván hangozék,
Bámulja lantod a jelen.

Jövel tehát! jövel, cserélj
Bársonyt e koldusrongy helyett;
Borostyán koronázza főd,
Dús asztalnál legyen helyed!'

»O szép beszéd . . . o köszönet!
De én semmit sem éhezem,
És nincsen is szükség reá,
Hogy elcseréljem rongymezem.

És a borostyán . . . oh mi szép,
Mi jó lehet lángifjunak;
De száraz törzsön a galyok
Többé meg nem fogamzanak.

Hanem ha dobsz egy-két garast:
Fogaddsza hálaszózatom;
Mert pénzre vár az asztalos . . .
Koporsómat csináltatom.«

(Pest.)

Merengés.

Jó Petőfi, te sem félhetsz,
Hogy két vállad valahogy
A szerencse áldásának
Nagy terhétől összerogy.

Adománya mindössze is
E lantocska és a dal,
Mit belőle búsan, vigan
Érzelmid játéka csal.

Hátha így találna szólni
Egy tündérvilági hang:
»Nos, fiam, mi kell? jó kedvem
Íme mindent megadand.«

Mondaná, hogy: »Rád ruházom
A bűbájat, a varázst,
Daljaid, mivé kivánod,
Azzá testesülni lásd.

Hogy ha kell hír: minden hangod
Egy borostyángaly legyen,
Mig Petrarca koszorúja
Nem vet árnyat fürtiden.

— Hisz Petrarca és Petőfi
Félig-meddig már rokon;
Annál inkább osztozhatnak
A borostyánlombokon.

Hogyha kincs kell: mind megannyi
Gyöngygyé válik éneked,
Mígnem gyöngygyel rakhatod ki
Gombod, sarkantyúszeged.«

Mit felelnél mindezekre,
Mit felelnél, jó fiú?
Tudom én szived bibéjét,
Tudom, a szél honnan fú.

Te bizony csak ezt felelnéd:
Szép a hír és jó a kincs;
És hogy őket ne kivánnám,
Abból ugyan semmi sincs.

De ha már ezermesterré
Engeded, hogy válhatom:
— Van a hírnél, van a kincsnél
Egy igézőbb hatalom;

Mint csillagfüggés az égen
Változatlan, végtelen,
Ugy függ rajta, és csak rajta
Vágyban égő kebelem!

Hadd legyen hát egy lépvessző,
Egy kalitka énekem,
S a legszebb madárt .... egy lyányka
Szivét fogja meg nekem.

(Gödöllő.)

Érik a gabona. . .

Érik a gabona,
Melegek a napok,
Hétfőn virradóra
Aratásba kapok.

Érik szerelmem is,
Mert forró a szivem ;
Légy te aratója,
Édes egyetlenem !

(Pest.)

Ki vagyok én ? nem mondom meg . . .

Ki vagyok én ? nem mondom meg ;
Ha megmondom : rám ismernek.
Pedig ha rám ismernének,
Legalább is felkötnének.

Nincs a fokos a kezemben,
Hogyha kéne verekednem;
Nyerges lovam messze legel,
Nem t'ok futni, ha futni kell.

Hogy is tudnék futni mostan?
Mikor a fejem tele van;
Nem csak fejem, de szivem is . . .
A bor meg a leány hamis.

Ha elhagyom galambomat,
Kialuszom mámoromat,
S rajtam ütnek a hadnagyok:
Majd megmondom, hogy ki vagyok.

(Pozsony.)

Lánggal égő teremtette! . . .

Lánggal égő teremtette!
Nagy a harag a szivembe';
Úgy háborgok, úgy hánykodom
Mintha volnék a Balaton.

Viszontagság az életem,
Ezer bajba keveredem,
Hogyha leányszemem volna,
Egy pár kendőt tele sírna.

Eh, a sírás nem kenyerem!
Kinek tetszik, pityeregjen.
Én egy nagyot káromkodom,
Úgy csillapul a haragom.

(Pozsony.)

Befordúltam a konyhára . . .

Befordúltam a konyhára,
Rágyujtottam a pipára . . .
Azaz rágyujtottam volna,
Hogyha már nem égett volna.

A pipám javában égett,
Nem is mentem én a végett!
Azért mentem, mert megláttam,
Hogy odabenn szép leány van.

Tüzet rakott eszemadta,
Lobogott is, a mint rakta;
Jaj de hát még szeme párja,
Annak volt ám nagy a lángja!

Én beléptem, ő rám nézett,
Aligha meg nem igézett!
Égő pipám kialudott,
Alvó szivem meggyúladott.

– (Pest.)

A szerelem, a szerelem . . .

A szerelem, a szerelem,
A szerelem sötét verem;
Bele estem, benne vagyok,
Nem láthatok, nem hallhatok.

Őrizem az apám nyáját,
De nem hallom a kolompját;
Rá-rámegy a zöld vetésre,
Hejh csak későn veszem észre.

Tele rakta édes anyám
Eleséggel a tarisznyám;
Elvesztettem szerencsésen,
Lesz módom a böjtölésben.

Édes apám, édes anyám,
Ne bizzatok most semmit rám,
Nézzétek el, ha hibázok...
Tudom is én, mit csinálok!

(Székelyhid.)

A virágnak megtiltani nem lehet . . .

A virágnak megtiltani nem lehet,
Hogy ne nyiljék, ha jön a szép kikelet;
Kikelet a lyány, virág a szerelem,
Kikeletre virítani kénytelen.

Kedves babám, megláttalak, szeretlek!
Szeretője lettem én szép lelkednek,
Szép lelkednek, mely mosolyog szelíden
Szemeidnek bűvösbájos tükrében.

Titkos kérdés keletkezik szivemben:
Mást szeretsz-e, gyöngyvirágom, vagy engem?
Egymást űzi bennem e két gondolat,
Mint őszszel a felhő a napsugarat.

Jaj ha tudnám, hogy másnak vár csókjára
Tündér orczád tejben úszó rózsája:
Bujdosója lennék a nagy világnak,
Vagy od'adnám magamat a halálnak.

Ragyogj reám, boldogságom csillaga!
Hogy ne legyen életem bús éjszaka;
Szeress engem, szívem gyöngye, ha lehet,
Hogy az isten áldja meg a lelkedet.

(Debreczen.)

Nem megyek én innen sehova!...

Nem megyek én innen sehova,
Noha sorsom itten mostoha;
Hát ha volna még mostohább is,
Nem maradnék-e itt tovább is?

Nagyon kedves nekem ez a hely;
Elmegy majd a tavasz, menjen el,
Elmehet a nap, a csillagok . . .
De én nem mék, én itt maradok.

Fa vagyok én, lelkem a gyökér,
Gyökér nélkül a fa meg nem él;
S hogy téphetném azt ki földéből,
Ide való mátkám szivéből?

Azért nem mék innen sehova,
Noha sorsom igen mostoha;
De ha volna még mostohább is,
Megmaradnék itten tovább is.

(Debreczen.)

Sikos a hó, szalad a szán. . .

Sikos a hó, szalad a szán,
Esketőre viszik babám,
Esketőre viszik szegényt
Mások kivánsága szerént.

Hejh, ha mostan hó lehetnék:
A szán alatt beroskadnék;
Fölfordulna, s kedves babám
Még egyszer átkarolhatnám...

Átkarolnám, ajakára
Csókot nyomnék utójára,
S melegétől hű szivének
Elolvadnék . . . úgy halnék meg!

(Debreczen.)

Keresztúton állok...

Keresztúton állok,
Merre tartsak?
Ez kelet felé visz,
Az nyugatnak.

Akármerre megyek,
Mindegy nekem,
Mindenütt szomorú
Az életem.

Mért nem tudom, hol vár
A halál rám?
Hogy egyenesen azt
Választhatnám!

(Miskolcz.)

Kis furulyám szomorúfűz ága. . .

Kis furulyám szomorúfűz ága,
Temetőben szomorkodik fája;
Ott metszettem azt egy sirhalomról,
Nem csoda, hogy oly siralmasan szól.

Ott hunytál le, kedves szép csillagom!
Ragyogásod többé nem láthatom.
Hogy ne volna hát sötét világom?
Hogy volna hát élni kivánságom?

Haza ballag nyájam estefelé,
Én ballagok a temető felé,
Kél a holdnak halovány orczája,
Kél furulyám epedő nótája.

Addig epeszt a bánat engemet,
Addig-addig nyögöm keservemet:
Míg egyszer a hanggal egyetemben
Lelkem is a más világba reppen.

(Diószeg.)

Temetésre szól az ének...

Temetésre szól az ének,
Temetőbe kit kisérnek?
Akárki, már nem földi rab,
Nálam százszorta boldogabb.

Itt viszik az ablak alatt;
Be sok ember sírva fakadt!
Mért nem visznek engemet ki,
Legalább nem sírna senki.

(Debreczen.)

Hejh nekem hát vigasztalást mi sem ad? . . .

Hejh nekem hát vigasztalást mi sem ad?
Bánatomban le kell innom magamat.
Az irgalmát, ide avval a borral!
A bú vagy én, de egyikünk belehal.

Ugy sem tetszik ez a világ énnekem;
Sok már, a mit életemben szenvedtem,
Nagyon is sok e parányi életre!
Annyi baj közt kinek volna még kedve?

Nem vagyok én gyökeres fa, virágzó,
Hanem vagyok letörött ág, fonnyadó;
Nem vagyok én az örömnek rózsája,
De vagyok a szomoruság gyászfája.

Én előttem ilyen élet nem élet,
Hol az ember de semmit sem remélhet.
Volna bár e pohár borban halálom,
Hogy lehetne bajaimtól megválnom!

(Pest.)

1844.

Honfidal.

Tied vagyok, tied, hazám!
E szív, e lélek;
Kit szeretnék, ha tégedet
Nem szeretnélek?

Szentegyház keblem belseje,
Oltára képed.
Te állj, s ha kell: a templomot
Eldöntöm érted;

S az összeroskadó kebel
Végső imája:
Áldás a honra, istenem
Áldása rája!

De én nem mondom senkinek,
Ki nem kiáltom:
Legkedvesebbem hogy te vagy
A nagy világon.

Titkon kisérem lépteid,
S mindegyre híven;
Nem, mint az árny az útazót,
Csak jó időben.

De mint az árnyék nő, midőn
Az est közelget:
Nő búm, ha sötétedni kezd,
Hazám, fölötted.

És elmegyek, hol híveid
Pohárt emelve
A sorstól új fényt esdenek
Szent é'etedre;

S kihajtom egy cseppig borát
A telt üvegnek,
Bár keserű .... mert könnyeim
Belé peregnek!

(Debreczen.)

Elmondanám . . .

Elmondanám: »Megállj, leányka,
Megállj, virágom, csillagom!
Egy istenadta szívet birok;
Nesze, ha kell, neked adom.«

Elmondanám, hogy: »Szívem tenger,
Uralkodjál e tengeren!
Jól jársz vele, mert a legszebb gyöngy,
A hűség gyöngye itt terem.«

Elmondanám, hogy: »Tiszta fényét
E gyöngy örökre tartja meg.«
Elmondanám ezt, s többet ennél;
De nem mondom, mert nincs kinek.

(Debreczen.)

Tél végén.

Örültök ugy-e a kies tavasznak?
Maholnap eljő, s annyi élvet ad!
A réteken majd méhek táboroznak,
Megostromolni a virágokat.

S a mig elszántan ütközetre mégyen
A szűz bimbók mézéhes ellene:
Csicserg a szomszéd lombozat hüsében
Madárajakról lelkes harczzene.

Elzárkoztában a kihalt kebelnek
Engem virág, dal, méh nem érdekel...
Ohajtásim még is mi végre kelnek?
Hogy menjen a tél, menjen gyorsan el.

Én a tavaszt csak annyiból kivánom,
Mert melegebbek lesznek a napok,
S mint mostan, akkor hűlt rideg tanyámon
Kopott ruhámban fázni nem fogok.

(Debreczen.)

A dal.

Bölcsőben sír az éber csecsemő;
Bölcső előtt
A dajka zeng — el szokják a dalok
Altatni őt.

Sok szenvedésem síró gyermeke
A fájdalom;
Dalt dalra költök — dalaimra őt
Elaltatom.

(Debreczen.)

Fütty.

Adta finnyás közönsége!
Csúnyaság, a mit mivel:
Minden este megköszönti
Társaságunk, füttyivel.

És aztán a füttyök mellett
Milyen a jövedelem?
A szinész elébb-utóbb is
Csak megszökni kénytelen.

Ejh, egy rókát kétszer nyúzni,
Ez, urak, még sem megyen;
Már ha fütty van, legalább hát
Tele színházban legyen!

(Debreczen.)

Végszó ***hoz.

Isten veled, te elpártolt barát,
Veszett ebként ki szívem megmarád,
Isten veled!
Fogadd a vett sebért emlékül,
Mely fölszivárog belsejébül,
Lelkemnek vérét, könnyemet.

Nem a legelső rajtam már e seb,
De egyik sem volt fájóbb, mérgesebb
A sok között,

Melyet vétkes könnyelmüséggel
A hűtelenség fegyverével
Bennem baráti kéz ütött.

Dúsgazdag bánya a tapasztalás,
Melyből sok ember életkincset ás . . .
Nem én, nem én!
Gyönyörszomjas szivem . . . remélve . . .
Az annyiszor megnyílt örvénybe
Hanyathomlok rohan, szegény.

Remény, remény, mért vagy te szép virág?
Téged nekünk az ég miért is ád?
Azért-e csak,
Hogy hervadandó kelyhed légyen,
Hová csalódás éjjelében
Szemünk harmatjai hulljanak? . . .

De nem panaszlok, bár keblem teli,
S az elfojtás még inkább neveli
Búm tengerét;
Ugy is ki tudja? hogyha hallnád
Lelkem kiáradó fájdalmát,
Talán már meg sem értenéd.

Nem is kivánom megtérésedet,
Akár ohajtod, akár megveted
Uj frígyemet.
Az istenség is tehetetlen
Egygyé bűvölni e kebelben
A szertezúzott lánczszemet. . .

Nem lánczszem az, nem! egy világ vala,
Melynek napjául a hit lángola,
A drága hit!
Rájött a végitélet napja,
S már semmi föl nem támasztja
Ledúlt világom romjait.

Isten veled hát, elpártolt barát,
Ki ábrándim ködét elzavarád,
Isten veled!
Fogadd a multakért emlékül
Megcsalt barátság gyötrelmétül
Utószor omlott könnyemet.

(Debreczen.)

A nemes.

Deresre huzzák a gazembert,
Bünét botokkal róni le;
Lopott, rabolt, és tudj' az ördög,
Még mit nem mívele.

De ő kiált ellenszegűlve:
»Hozzám ne nyúljatok!
Nemes vagyok . . . nincs nemes embert
Botozni jogotok.«

Hallottad e szót, meggyalázott
Ősének szelleme?
Most már őt húzni nem deresre:
Akasztófára kellene!

(Debreczen.)

Halvány katona.

Volt a honvédő legénység
Harczra készülőben;
Volt egy ifju a sereg közt,
Halovány szinében.

»Hát kendnek tán az inába
Szállt a bátorsága?«
Kérdi egy tiszt gúnyolón, »hogy
Képe olyan sárga.«

‚Tiszt uram, felelt az ifju,
Már az az én gondom:
Mért hogy olyan sárga képem?
Én azt meg se' mondom.

Még ma úgy is kipiroslik,
Hogyha nem egyébtől:
A kardomról rája fecscsent
Ellenség vérétől.«

Debreczen.)

Szomjas ember tünődése.

Ejnye, mi az istennyila!
Üres már a ládafia?
Üres ám . . .
Jaj pedig be ihatnám!

Száraz kút a gégém csapja,
Süti a szomjuság napja;
Még meggyul,
Ha rá boreső nem hull.

Hm, biz a nem tréfa volna,
A felhőből hogyha folyna
Boreső . . .
Volna! itt a bőkkenő.

Volt a szőlőben határom,
De eladtam tavaly nyáron,
S az ára
Garatomon lejára.

A kocsmából meg már régen
Kikopott az emberségem;
»Addsza — ne!«
Ilyen szépen főznek le.

. . . Valami jutott eszembe!
Zálogúl majd azt teszem be.
Előre,
Hitvesem fejkötője!

Jaj de hisz már sírba zártam
Szerelmetes hitestársam,
S ott véle
Nyúgoszik fejkötője.

Oh miért is emlékezem
Halálodra, én kedvesem?
Könny gördül
Azonnal két szememből.

Hátha könnyeimnek árja,
Uram bocsá'! borrá válna:
Akkor még . . .
Hejh akkor többet sírnék!

(Debreczen.)

Eger mellett.

Hol jó bort érezek, betérek;
Ne térnék hát Egerbe?
Ha ezt a várost elkerülném,
Az isten is megverne.

Egyúttal azt is megtekintem,
Hol vitt Dobó nagy lelke;
És felköszöntöm, a ki őt oly
Dicsőn megénekelte.

S ha majd, a mint hiszem, a bortól
Hatalmas kedvem lészen:
Még verset is csinálok . . . Pesten
Eladhatom jó pénzen.

Áll a határzat, áll erősen,
Be kell Egerbe mennem!
Mert ennyi édes vonzerőnek
Szivem nem állhat ellen.

(Andornak.)

Egri hangok.

Földön hó, felhő az égen . . .
Hát hiszen csak hadd legyen!
Rajta nincsen mit csodálni,
Télen ez már így megyen.
Én ugyan nem is tudnám, hogy
Tél vagyon,
Ha ki nem pillantanék az
Ablakon.

Itt benn űlök a melegben,
Környékez sok jó barát,
Töltögetve poharamba
Egri bérczek jó borát.
Jó barátok, jó borocska . . .
Kell-e más ?
Kebleinkben a kedv egy-egy
Óriás.

Kedvemnek ha magja volna :
Elvetném a hó felett,
S ha kikelne : rózsaerdő
Koszorúzná a telet.
S hogyha földobnám az égre
Szivemet,
Melegitné a világot
Nap helyett! . . .

Ide látszik a hegy is, hol
Dobó a hír könyvibe
Nagy neve örök betűit
Török vérrel irta be.
Hejh, az volt ám még az ember,
Biz az ám!
Mig olyan lesz, sok viz elfoly
A Dunán.

Elvirult már a magyarnak
Tettvirágos tavasza!
Hosszu gyáva tespedésben
Pang, sínlődik e haza.

Megjövend-e még az elszállt
Kikelet?
Lesz virány e régtől puszta
Hon felett? . . . .

Eh de hagyjuk, hagyjuk ezt most!
Úgy is ritkán vígadok;
E napot ne háborítsák
Legalább a bánatok.
S a sopánkodásnak ugy sincs
Sikere,
S mit tehet mást a lant gyönge
Embere?

El tehát a hon bajával,
Most ez egyszer el vele!
A kitört bút minden ember
Új pohárral öntse le.
Új pohár bort hát, barátim,
Új pohárt!
S ismét újat, az előbbi
Ha lejárt.

Igy! . . . de ím, mit veszek észre?
Egy század minden pohár;
A jelen hátam mögött van,
Lelkem a jövőben jár.
A jövőben vígan élek,
Boldogon!
Mert nem árva már az egykor
Árva hon.

(Eger.)

Javulási szándék.

Mikorsz térsz már az eszedre, te Sándor?
Tivornya éjjeled és napod;
Az istenért, hisz az ördög elvisz,
Ha még soká igy folytatod.

Szeretetreméltó barátom,
Nézd meg csak a tűkörben magadat;
Hát ember az, a kit ott látsz? mennykő!
Tükröd kisértetet mutat.

Fiú, légy hát okosabb valahára,
Szedd rendbe rendtelen életedet;
Hidd el, kedves pajtásom, az ember
Korhelység nélkül is ellehet.

Naponként egy messzely borocska,
Én úgy hiszem, ennyi untig elég.
S mi a szerelmet illeti: jobb lesz
Talán szeretők helyett feleség.

De mit beszélek? mit beszéltem!
Messzely borocska és feleség?
Én és feleség, én és messzely bor?
No hisz csupán az kellene még!

O nem, nem! engem a rendes élet
Időnek előtte megölne, tudom;
Költő vagyok, költőileg kell
Végig rohannom az életuton!

(Pest.)

Betegségemben.

Megmondtam úgy-e: térj eszedre?
S te nem fogadtad szavamat;
Tovább üzéd eszeveszetten
Az ostobáskodásokat.

Most szépen vagy, szépen ... de úgy kell
Az ilyen szeleverdinek!
Hanem mit prédikálok? késő
Eső után a köpönyeg.

A mint van, úgy van; most a dolgon
Már változtatni nem lehet,
És legjobb, a mit tehetek, ha
Előveszem türelmemet.

Ah, türelem! reád lelkemnek
Valóban nagy szüksége van;
Itten heverni a kórágyon,
Kínok között, magányosan!

Lám, irtózám a házasságtól,
Mondám, hogy nem kell feleség;
Pedig egy szép, egy hű mennyecském
Ha volna most, mi jól esnék!

Hozzám hajolna, édes ajka
Elcsókolná fájdalmamat,
És ölelése enyhet adna,
Minőt az orvosság nem ad.

S tán eddig is azért ejték csak
Nő elleni beszédeket,
Mivelhogy senki, senki nem volt,
Nem volt, ki engem szeretett.

S ha lenne . . . oh, ha lenne! érzem,
Szeretni tudnék végtelen!
Megérem-e, hogy nekem is lesz
Szép csendes házi életem?

(Pest.)

Fürdik a holdvilág az ég tengerében . . .

Fürdik a holdvilág az ég tengerében,
Méláz a haramja erdő közepében;
Sűrű a füvön az éj harmatozása,
De sűrűbb két szeme könnyének hullása.

Baltája nyelére támaszkodva mondja:
»Mért vetettem fejem tilalmas dolgokra?
Édes anyám, mindig javamat akartad;
Édes anyám, mért nem fogadtam szavadat?

Elhagytam házadat, földönfutó lettem,
Rablók, fosztogatók közé keveredtem;
Most is köztük élek magam szégyenére,
Ártatlan útasok nagy veszedelmére.

Elmennék én haza, itthagynám ezeket,
Örömest itthagynám! de most már nem lehet:
Édes anyám meghalt . . . kis házunk azóta
Régen összeroskadt . . . s áll az akasztófa.«

(Pest.)

A csaplárné a betyárt szerette...

A csaplárné a betyárt szerette,
De a betyár őtet nem szerette.
Csaplárnénak örökbe vett lyánya
Volt a betyár egész boldogsága.

A csaplárné ezt megirigyelte,
Irigységből a leányt elverte,
Elverte a háztól a világba;
Pedig ott kinn tél, fagy volt javába.

A szegény lyány ment egy kis darabot,
Aztán leült, ültében megfagyott.
Esett ez a betyárnak tudtára,
S csaplárnénak lett kinos halála.

Betyár ezért hóhérkézre került,
De nem bánta ő, még inkább örült;
Mert mióta a lyányt elvesztette:
Pipa dohányt sem ért az élete.

(Pest.)

Megy a juhász szamáron . . .

Megy a juhász szamáron,
Földig ér a lába ;
Nagy a legény, de nagyobb
Boldogtalansága.

Gyepes hanton furulyált,
Legelészett nyája.
Egyszer csak azt hallja, hogy
Haldoklik babája.

Fölpattan a szamárra,
Hazafelé vágtat ;
De már későn érkezett,
Csak holttestet láthat.

Elkeseredésében
Mi telhetett tőle ?
Nagyot ütött botjával
A szamár fejére.

(Kun-Szent-Miklós.)

Vándorélet.

(Barabás rajzához.)

Szent Kleófás!
Milyen karaván . . .
Nem lehet más,
Mint oláhczigány;
Avvagy e szép útazási rend
S pőre purdék serge mit jelent?

Ott huzódik a diszes csapat
Hosszu sorban zöld erdő alatt;
A családfő vén, kehes lovon,
Kit kötőfékszárnál fogva von
Ügygyel-bajjal egy izmos legény...
No hisz izzad még az is szegény!
Mert bizony már régen lehete,
Hogy gabanczuk a csikófogat
Elhullatta . . . s most mi élete?
Koplalásban tölt gyásznapokat.

Ily esetben aztán ép erő
Nem tudom, hogy volna nyerhető.
S a mi több, ki rája nehezűl,
Nem csak a jó dáde egyedűl:
Oldalain egy-egy tarisznya lóg,
S mindenikben rajkók láthatók;
Ki-kidugván borzas fejöket,
Pityeregnek szörnyü éneket,
Mert helyök nem legkényelmesebb;
A gyaloglás? még keservesebb!
Ugy sipognak, mint az orgona,
S tudja isten, meddig tartana?
De nagyapjok hátra-hátra rúg,
S meglapulnak szépen a fiúk.

Megy megettök férj, menyecske, lyány
Egymás mellett és egymás után.
Ki bagóz, ki füstöt ereget,
Képezőleg terhes felleget,
Mely szemet rág, s fojtja a tüdőt.
Tán dohányuk paprikában főtt.

Leghátul kóczmadzagon pedig
Egy lopott malacz hetvenkedik.

Boldogúlni nem lehet vele!
Sejti tán, hogy napja alkonyúl,
Azért viseli magát roszúl.
De segít a meszelő nyele,
Melylyel a derék családanya
Nagy vitézül neki rohana.

Igy intéznek bátor lépteket
Faluvégtől falu végeig.
Ily hős népet mi sem rettegtet . . .
Csak a szél! ezt megsüvegelik.
S okosan! mert e kaján elem
Mérteken túl emberségtelen.
Néha rájok a midőn akad:
Súg fülökbe olyan dolgokat,
Hogy lábszáruk is remeg bele,
Mintha volna nyárfa levele.

De ha szél úr könnyü szekeren
Gyors lovakkal más vidékre hajt:
Régi kedvök ismét ott terem,
S farba rúgnak minden földi bajt.

(Pest.)

Szerelem- és pipadal.

Szeretlek én téged, pipám!
És a dohányt, mely benned ég;
Hogy is ne? füstöd fellege,
Miként galambom szeme, kék.

Szeretem én galambomat,
Miként szeretem a dohányt;
Hogy is ne? pipa és leány
Érettem égnek egyaránt.

S miként a lyányszem s mint a füst,
Nem kék-e a menny födele?
S miként ezek, a mennyfödél
— Csillagtüzben — nem lángol-e?

Hasonmásául alkotá
Az ég e kettőt én nekem,
Hogy látva őket, lássam azt,
Kitől boldogságom nyerem.

(Pest.)

Füstbe ment terv.

Egész úton — hazafelé —
Azon gondolkodám:
Miként fogom szólítani
Rég nem látott anyám?

Mit mondok majd először is
Kedvest, szépet neki?
Midőn, mely bölcsőm ringatá,
A kart terjeszti ki.

S jutott eszembe számtalan
Szebbnél szebb gondolat,
Mig állni látszék az idő,
Bár a szekér szaladt.

S a kis szobába toppanék . . .
Röpült felém anyám . . .
S én csüggtem ajkán . . . szótlanúl . . .
Mint a gyümölcs a fán.

(Duna-Vecse.)

Egy estém otthon.

Borozgatánk apámmal;
Ivott a jó öreg,
S a kedvemért ez egyszer . . .
Az isten áldja meg!

Soká nem voltam otthon,
Oly rég nem láta már,
Úgy megvénült azóta . . .
Hja, az idő lejár.

Beszéltünk erről, arról,
A mint nyelvünkre jött;
Még a szinészetről is
Sok más egyéb között.

Szemében »mesterségem«
Most is nagy szálka még;
Előitéletét az
Évek nem szünteték.

»No csak hitvány egy élet
Az a komédia!«
Fülemnek ily dicsérést
Kellett hallgatnia.

»Tudom, sokat koplaltál,
Mutatja is szined.
Szeretném látni egyszer,
Mint hánysz bukfenczeket.«

Én műértő beszédit
Mosolygva hallgatám:
De ő makacs fej! föl nem
Világosíthatám.

Továbbá elszavaltam
Egy bordalom neki;
S nagyon, nagyon örültem,
Hogy megnevetteti.

De ő nem tartja nagyra,
Hogy költő fia van;
Előtte minden ilyes
Dolog haszontalan.

Nem is lehet csodálni!
Csak húsvágáshoz ért;
Nen sok hajszála hullt ki
A tudományokért.

Utóbb, midőn a bornak
Edénye kiürűlt,
Én írogatni kezdtem,
Ő meg nyugonni dűlt.

De ekkor száz kérdéssel
Állott elő anyám;
Felelnem kelle . . . hát az
Irást abban hagyám.

És vége-hossza nem lett
Kérdezgetésinek;
De nekem e kérdések
Olyan jól estenek,

Mert mindenik tükör volt,
A honnan láthatám:
Hogy a földön nekem van
Legszeretőbb anyám!

(Duna-Vecse.)

Ebéd után.

Ugy jól laktam, hogy még! . . .
Egyet nyujtózom, és
Aztán tied vagyok,
Imádott heverés!

Oh kedves pamlagom,
Be áldott puha vagy!
Ki téged föltalált,
Az volt ám még az agy.

Kölyök, pipát ide . . .
Siess, a nagyapád!
Nincs rútabb valami,
Mint az a lomhaság.

Add erébb hát, ökör!
Én nyuljak érte tán?
Nem elég tőlem, hogy
Föltátom rá a szám? . . .

Istentelen legye
Ingerkedik velem. . . .
Kergesd el . . . a kutya
Ott űl a fülemen.

Az ember élete
Méreggel van tele;
Csodák csodája, hogy
Meg nem pukkad bele.

Húzd a függönyt odább
Azon az ablakon;
Hadd lám, az épités
Ott kinn meddig vagyon?

Á, szépecskén halad,
Munkálnak mindenütt . . .
De tedd b' az ablakot,
A nap szemembe süt.

Disznó forró idő! . . .
No semmi; legalább
Ki ott kinn dolgozik,
Nem hűti meg magát.

(Duna-Vecse.)

Magány.

Messze, messze a világ zajától
E kis faluban,
Itt kivánok élni én ezentul
Csendben, boldogan.

Boldogan! mert hajh a nagy világban
Boldog nem valék;
Üldözött az utczán és szobámban
A föld és az ég.

Nem volt biztos sem napom, sem éjem;
Vad hiúz-szemek
Támadásra, elfogásra készen
Egyre lestenek.

Összeszedtem végre sátorfámat,
S szépen megszökém,
S itt vagyok, hol a nap újra támad
Éltem bús egén.

Szent magány! hegyláncaid tetőin
Át nem látnak ők,
Szívtelen, rémarczu üldözőim,
. . . . A hitelezők.

(Duna-Vecse.)

Zsuzsikához.

Ne hozd, ne hozd azt a bort, kis leány!
Hisz már a nélkül is részeg vagyok...
Megrészegített kellemed,
Fölfordította eszemet,
Nem ihatom . . . nem kell . . . sok, a mi sok.

Vagy a borban szerelmet hozsz talán?
Azt, angyalom? ... szerelmedet? ... nekem? ...
Ugy addsza azt a poharat,
Iszom, mig egy csepp sem marad,
Legyen bár méreg, addsza, lenyelem!

(Duna-Vecse.)

Éjjel.

Kinézek én, benéz a hold
Szobámnak ablakán;
Sugárait szerelmesen
Mosolygva hinti rám.

Szegény bohó! mit kandikálsz
Olyan szerelmesen?
Avvagy talán azt gondolod,
Hogy képedet lesem?

Eszem ágába' sincs biz a,
Hogy téged nézzelek,
Isten hirével elmehetsz...
Mit gondolok veled!

Ott általellenben lakik
Az én kedves babám;
Azt várom én, ha valahogy
Még megpillantanám.

(Duna-Vecse.)

Ivásközben.

Hányadik már a pohár? . . . csak
Ötödik?
Teremt' ugyse! becsülettel
Működik.
Máskor megfe . . . felelek kétannyinak;
S lábaim most már öttől is inganak.

Ing a lábam, a nyelvem meg
Elakad . . .
Torkom a therpomyléi
Szorulat,
Ledionas a bor, mely lecsepege,
Gondolatim Sex . . . Rex . . . Xerxes serege.

Sehogy se t'om kifejezni
Magamat . . .
Azt hiszitek, hogy talán a
Bor miatt?
Ne higyétek, édes atyámfiai,
Nekem a bor nem szokott megártani.

Nekem a' bor hogymikép is
Ártana ?
Hit hiába voltam volna
Katona ?
Úgy biz, a ki fölmarkolta, katona . . .
Még pedig bakancsos voltam valaha.

Zöld hajtókás, sárga pitykés
Közlegény . . .
Egész a közlegénységig
Fölvivém!
Jó: bakancsom hogy hamar lerúghatám;
Még idővel degredáltak volna tán.

Tyhű, látjátok, ott az könnyen
Megesik,
Mert a katonai pálya
Fene sik;
Legkivált az olyfélének, mint magam,
Kinek kissé akaratos feje van.

Útmutatást nekem ne is
Adjatok,
Szent Dávid hárfájára sem

Hallgatok!
Orrnál fogva senki engem nem czibál...
Azt cselekszem, a mi tetszik ... tudja Pál,
Mit kaszál.

... Eh, de én itt egyre másra,
Mint malom,
Csak darálok, csak darálok,
S szomjazom.
Adjatok bort! a malom jól nem megyen:
Hogyha nincs nedv, a mi hajtsa, bőviben.

Hadd igyam hát! hogy forogjon
Kerekem ...
Meg sem állok, csak a kancsó-
Feneken,
Bárha mingyárt — a mint Falstaff szólana —
Bárha, mondom, egy mérföldig tartana.

Hol is hagytam? ... tudja gólya ...
Úgy igaz!
A malom volt az utósó ...
Vagy nem az?

Mit is mondtam a malomról? . . . én bizon
Hogyha présbe csavarítnak sem tudom.

Annyi szent: a szemem héja
Oly nehez,
Mint malomkő . . . tán az álom
Környékez.
Elég is ma a tivornya, ágyba hát!
Álmodozzuk folytatását . . . jó 'jszakát!

(Debreczen.)

Vizen.

Beszélgetnek sajkámmal
A fecsegő habok;
Feszítem a lapátot,
Hogy szinte izzadok.

Anyám, ha mostan látnál,
Tudom, hogy mondanád:
»Az istenért! . . . ha feldőlsz . . .
Nem féled a halált?«

Apám, ha mostan látnál,
Tudom, hogy mondanád:
»Az ördög hurczol arra,
Szaggatni a ruhád.«

(Duna-Vecse.)

Álmodom-e?

Álmodom-e,
Vagy látok igazán?
S a kit látok,
Tündér-e, vagy leány?

Akár leány,
Akár tündér lenne,
Mit bánnám én,
Csak belém szeretne!

(Duna-Vecse.)

Boldogtalan voltam . . .

Boldogtalan voltam
Teljes életemben;
Csak az vigasztal, hogy
Meg nem érdemeltem.

Boldogtalan leszek
Koporsóm zártáig;
Csak az vigasztal, hogy
Nincs messze odáig.

Hiába biztattok,
Hiába beszéltek . . .
Tudom azt az egyet,
Hogy nem soká élek.

(Debreczen.)

Gyönge vagyok . . .

Gyönge vagyok, lelkem-testem
Fáradt.
Vessétek meg nekem azt az
Ágyat.
Vesd meg, rózsám, hadd feküdjem
Bele,
Hadd pihenjem ki magamat
Benne.

Istenem! mi van ezen az
Ágyon?
Mindenütt nyom, mindenfelől
Fázom.
Nem vetette rózsám meleg
Keze;
Vetette a halál hideg
Keze.

(Pest.)

Mi foly ott a mezőn?

Mi foly ott a mezőn?
Patakviznek gyöngye...
Hát szeretőm arczán?
A búbánat könnye.

Hadd folyjon a patak!
Habjai mentében
Piros rózsa fejlik
A zöld mezőségen.

De könnyed ne folyjon,
Lelkem kis leánya!
Elhervad a könnytől
Orczáid rózsája.

(Pest.)

Mi nagyobb a nagy szent Gellérthegynél?

Mi nagyobb a nagy szent Gellérthegynél?
Mi mélyebb a mély Duna vizénél?
Dunaviznél mélyebb mély szerelmem,
Szent Gellértnél nagyobb nagy keservem.

Dunaparton fűbe heveredtem,
Halásztak a halászok mellettem,
Kihalásztak sok apró kis halat,
Hálójukban alig hogy megakadt.

Ha azt tudnám, hogy az én hálómba
Valami nagyon nagy hal akadna,
Akkora, hogy berántana engem:
Nekem is volna halászni kedvem.

(Pest.)

Elvennélek én, csak adnának...

Elvennélek én, csak adnának,
De hiába szólok anyádnak!
Megtagadja tőlem kezedet;
Nem tudom, az oka mi lehet.

Olyan háborodott az elmém!
Sokszor sírnék, ha nem szégyelném.
Mért nem vagyok felhő az égen?
Sírnom akkor nem volna szégyen!

Miért nem termettem búzának!
Aratás van, most levágnának;
Nem kellene soká szenvednem
Ebben a keserves életben.

(Pest.)

Pusztán születtem . . .

Pusztán születtem, a pusztán lakom.
Nincs födeles, kéményes hajlokom;
De van cserényem, van jó paripám:
Csikós vagyok az alföldi rónán.

Szőrén szoktam megülni a lovat,
Ha ide vagy oda útam akad;
Nem szükséges a nyereg a hátán...
Csikós vagyok az alföldi rónán.

Gyócs a gatyám, patyolat az ingem;
Nem vettem, a rózsám varrta ingyen.
Hejh, maholnap az én piros rózsám
Csikósné lesz az alföldi rónán.

(Kun-Szent-Miklós.)

Nem nézek én, minek néznék az égre?...

Nem nézek én, minek néznék az égre?
Bele nézek kedvesem kék szemébe.
Kedvesemnek kék szemében van egem,
Onnan süt rám tiszta napfény melegen.

Nekem ez a világ nem is kellene,
Ha nem volna kedvesem két kék szeme;
Ez az egy szép, a mi van a világon,
Ezen a rút, ezen a csúf világon.

Ne nézzetek kedvesemnek szemébe!
Ne ejtsetek engemet a kétségbe!
Féltve őrzöm, féltve őrzöm kincsemet,
A leggyönyörűségesebb kék szemet.

(Pest.)

A faluban utczahosszat . . .

A faluban utczahosszat
Muzsikáltatom magamat;
Tele palaczk a kezembe',
Tánczolok, mint veszett fene.

Huzd rá, czigány, siralmasan,
Hogy magamat kisírhassam.
De majd ott az ablak alatt
Húzzatok valami vigat.

Ott lakik az én csillagom,
Az én bujdosó csillagom,
A ki tőlem elbujdosott,
S világát mással éli most.

Hejh czigányok, itt az ablak:
Most a legeslegvigabbat!
Ne lássa az a csalfa lyány,
Hogy búsulok csalfaságán.

(Duna-Vecse.)

Nem ver meg engem az isten . . .

Nem ver meg engem az isten,
Hogy szeretőt mást kerestem.
Te hagytál el, nem én téged;
Délibáb volt a hűséged.

Iskolába nem járattak,
Olvasni nem tanítottak,
De szemedből kiolvasom,
Hogy szivedben bánat vagyon.

Mért búsulsz? tán megbántad már,
Hogy engemet megbántottál?
Soh'se búsúlj! úgy is késő;
A mi elmúlt, vissza nem jő.

Találtam már mást magamnak,
Találj te is mást magadnak;
Éljed világodat vele,
Áldjon meg az isten vele.

(Debreczen.)

Kerényi Frigyeshez.

Szerelmetes barátom, jó napot!
(Vagy estét . . . a mint e firkát kapod)
Hát hány hét a világ Eperjesen?
Hallom, hogy szenvedtél keservesen.
De csak hogy már bajod végén vagyon!
Örvendek én ezen, pedig nagyon;
Mert, oh barátom, azt elhiheted,
Hogy szörnyü mód szeretlek tégedet.
Már ismeretlen is szerettelek,
Hát még mióta rusztiztam veled!
T'od, a Komlóban, persze, hogy tudod;
Hogy is feledhetnéd azt a napot?
Én részemről csak el nem feledem,
Legyen bár Mathuzsálem-életem.

Nos hát te jól vagy, hál' istennek! Én?
Mint gazdag városban szegény legény.
Másfél hete, hogy őket elhagyám,
Kiknél valék, apám és jó anyám.

Apám kibékült; volt is rája ok:
Hiszen színész már többé nem vagyok.
Örűl ő... de olyasmit érzek én,
Mit a paradicsomnak küszöbén
Almátevett ősünk érezhetett,
Midőn belőle kikergettetett.
Ott éltem volna én a színpadon
Kín és gyönyör közt ... hírben ... szabadon ..
Dicső álom volt. Volt! Már elmula.
Borúljon rá felejtés fátyola.

Mint mondám, itt vagyok másfél hete,
Másod magammal jöttem én ide.
Tudod, ki az, ki Pestre elkisért?
A bú... egy szép kis szőke gyermekért.
Szegényke! titkolá, hogy értem ég.
Midőn bucsúzni hozzá elmenék,
Oly szomorúan pillantott felém;
S ösztönszerűleg én megölelém.
És csókot érzék, forrót, ajkamon,
És könnyet érzék, forrót, arczomon...
Én nem tudám, hogy őtet szeretem,
De a midőn megindult szekerem,

S elgondolám, hogy végkép elhagyom:
El kezde fájni a szivem nagyon.
Mi egymáséi soha nem leszünk,
Egymást feledni lesz talán eszünk.

Egyébiránt időm honn jól telék,
Vers, pajtikám, hó! vers termett elég.
Nem vagyok én verseknek szűkiben,
Bár pénzem jőne olyan könnyeden.
A pénz, a pénz! ez ám a bökkenő,
Ez életünkben a szekérkenő.
Nélküle a kerék lassan forog,
S forgása közben szörnyen nyikorog.
Azonban érte nem töröm magam;
Jelenleg is — a mennyi, annyi — van.
Naponként jön, miből eszem s iszom,
A holnapról én nem gondolkozom;
S ha a jövőbe vetem is szemem:
Vagyon dolgában bizonyára nem;
Azt kérdezem magamban legfölebb:
Mikor mulathatok megint veled?
Veled s a többiekkel, a kiket,
Mint téged, oly őszintén szeretek.

Ti vagytok nékem minden örömem
Emlékezetben legyetek velem,
Mig a boldogság szép órája üt,
Hol ismét áldomásozunk együtt!

(Pest.)

Sírom.

Hogyha én majd meghalok,
Nem leszen kő síromon,
Egy kis fejfa lesz a jel,
A hová teszik porom.

De ha megkövül a kín,
Mely most elhat lelkemig:
Alacsony sírom fölött
Pyramid emelkedik.

(Duna-Vecse.)

Poharamhoz.

Különben én becsüllek, oh pohár!
Csak egy van benned, a mit restelek;
Azt restelem csak benned, oh pohár!
Hogy olyan könnyen kihörpentelek.

Ha én tenéked volnék, oh pohár!
Ki nem fogynék a borból sohasem;
Aztán, ha nékem volnál, oh pohár!
Innál belőlem végesvégtelen.

(Duna-Vecse.)

Szinbirálat.

Hogy játszottak? ne is kérdezzétek!
Vétek volt ma őket nézni, vétek.
Ily kontárkodás mégis gyalázat;
Csaknem megszalasztották a házat.

Semmi tűz egyben sem, semmi lélek!
Mint fajankók, úgy álltak s beszéltek.
A darab is rosz, silány végképen,
Untató a legnagyobb mértékben,
Ásitottam, hányat és minőket!
S oly sötét volt, tán világ sem égett.

* * *

(Hol maradhatott az a kis lyány? hol?
Üres volt, a melybe jár, a páholy.)

(Pest.)

Deákpályám.

Diligenter frequentáltam
Iskoláim' egykoron,
Secundába ponált mégis
Sok szamár professorom.

A poézisból is ebbe
Estem inter alia;
Absurdum pedig, de nagy, hogy
Ennek kelljen állnia.

El sem obliviscálnak, mert
Ha occasióm akadt:
Kutyáliter infestáltam
E jó dominusokat.

Egynek pláne .... no de minthogy
Szerelemhistória,
Talán jobb lesz in aeternum
Sub rosa maradnia.

Csak denique mi közöttünk
Sine fine folyt a per,
S consilium abeundi
Lett a vége breviter.

Ergo mentem, és vagáltam
A hazában szanaszét;
Verte tandem a bal czombom'
Kard .... azaz hogy panganét.

(Duna-Vecse.)

Gazdálkodási nézeteim.

Jertek barátim, van egy-két forintom,
Hágjunk nyakára, a rézangyalát!
Mit a jövendő! arra semmi gondom;
A jó isten majd eztán is csak ád.
Azért szerezzem a pénzt, hogy legyen?
Azért szerzem, hogy eligyam s egyem.

Mert oh barátim, a terített asztal
Dicsőbb, mint Ádám-Éva édene;
Ez a mi búban engemet vigasztal,
Ennél virít a lét kietlene.
Szerzem tehát a pénzt, nem hogy legyen,
Hanem azért, hogy eligyam s egyem.

Emberségemre! nincs szánandóbb pára,
Mint kit fukarság nyavalyája bánt;
Halmozva kincset kincse halmazára,
Küzd, fárad, izzad, s él koldús gyanánt.
Nekem nem kell a pénz csak hogy legyen
Megszerzem én, hogy eligyam s egyem.

Azt mondják e rend érdemes vitézi:
Ki nem zsugorgat, mig nyujt a jelen,
A múltat könnyen búslakodva nézi
Öreg korának szük időiben.
S én még sem szerzem a pénzt, hogy legyen,
Cupán azért, hogy eligyam s egyem.

Megnyugtat egykor, tán ha semmim sem lesz,
Hogy a meddig volt, jól éltem vele;
De most ha mennék éhen őseimhez,
Nem lenne sírom nyugalom helye.
Ebből indulva, nem hogy meglegyen,
De szerzek pénzt, hogy eligyam s egyem.

Menjünk tehát, és e nehány forinton
Élvezzük a jót, mennyiben lehet;
Meg sem jövünk, szent Jóllakásra mondom,
Mig egy rosz pótra nyomja zsebemet...
Mert nem szerzém én e pénzt, hogy legyen:
Azért szerzém, hogy eligyam s egyem.

(Duna-Vecse.)

Vizet iszom.

Figyeljetek reám,
És oh bámuljatok!
Mert nem mindennapi,
A mit most hallotok.
E dolgon magam is
Nagyon csodálkozom,
De mégis szent igaz;
Nem bort . . . vizet iszom,
Vizet bizon.

A szőlőket tavaly
Elverte tán a jég?
Vagy a dér csipte meg,
S bor nem termett elég?
Nem volt se' jég, se' dér,
Bor terme gazdagon,
De mindazáltal én
Nem bort . . . vizet iszom,
Vizet bizon.

Vagy tán azt vélitek:
Hogy szomjas nem vagyok?
Dehogy nem! szomjaim
Krisztustalan nagyok.
S kizárólag pedig
A borra szomjazom,
De mindazáltal én
Nem bort . . . vizet iszom,
Vizet bizon.

Hogy rajta senki ne
Csigázza az eszét,
Megfejtem röviden
E találós mesét:
Én a bort rendesen
Kocsmából hozatom,
Most pénzem nincs . . . vizet
S nem bort, azért iszom,
Azért bizon!

(Pest.)

István öcsémhez.

Hát hogymint vagytok otthon, Pistikám?
Gondoltok-e ugy néha-néha rám?
Mondjátok-e, ha estebéd után
Beszélgetéstek meghitt és vidám,
Mondjátok-e azt est óráinál:
Hát a mi Sándorunk most mit csinál?
És máskülönben hogy van dolgotok?
Tudom, sokat kell fáradoznotok.
Örök törődés naptok, éjetek,
Csak hogy szükecskén megélhessetek.
Szegény atyánk! ha ő ugy nem bizik
Az emberekben: jégre nem viszik.
Mert ő becsületes lelkű, igaz;
Azt gondolá, hogy minden ember az.
És e hitének áldozatja lett,
Elveszte mindent, a mit keresett.
Szorgalmas élte veritékinek
Gyümölcseit most más emészti meg.
Mért nem szeret ugy engem istenem,
Hogy volna mód, sorsán enyhitenem?

Agg napjait a fáradástul én
Mily édes-örömest fölmenteném.
Ez fáj nekem csak, nyúgott éltemet
Most egyedül ez keseríti meg.
Tégy érte, a mit tenni bír erőd;
Légy jó fiú, és gyámolítsad őt.
Vedd vállaidra félig terheit,
S meglásd, öcsém, az isten megsegit.
S anyánkat, ezt az édes jó anyát,
Oh Pistikám, szeresd, tiszteld, imádd!
Mi ő nekünk? azt el nem mondhatom,
Mert nincs rá szó, nincsen rá fogalom;
De megmutatná a nagy veszteség,
Ha elszólitná tőlünk őt az ég. . .

E néhány sorral érd be most, öcsém.
Én a vidámság hangját keresém,
És akaratlan ilyen fekete
Lett gondolatjaimnak menete;
S ha még tovább fonnám e fonalat,
Szivem repedne a nagy kín alatt.
Más levelem majd több lesz és vidám.
Isten megáldjon, édes Pistikám!

(Pest.)

Carmen lugubre.

Meghalt . . . ki? . . . azt mit kérditek?
Hisz a név ugy sem teszi meg;
Hazánknak . . . oh! nem, a világnak
Egy ritka, példás férfia,
Kinek szent fogadása tartá:
Vizet soha nem innia.

Ő most békével alhatik
Sirjában itéletnapig;
Mert ama boldog öntudattal
Dugá fejét a föld alá:
Hogy a vizet ugyan használta
(Mosdásra), de meg nem ivá.

Nagyon szüken termett tavaly
A bornemű dicső ital.
És ez lett megölő betüje
A szilárd lelkü férfinak:
Szomjan halt, a hogy pinczéjéből
Minden borok kifogytanak.

És engem, nem tagadhatom,
Kínos sejtésnek terhe nyom.
Ha jövendőben következnek
Borban szükölködő napok:
Miként e sírba dőlt nagy férfi,
Még magam is ugy járhatok.

(Pest.)

Hattyudalféle.

Bizony, bizony csehül vagyok!
Mellem szorúl, majd megfulok,
A szivem táján valami rág. . .
Belőled én, árnyékvilág,
Aligha el nem patkolok.

Hányszor kivántam a halált!
És most, midőn már közeleg,
Midőn félig rám lehele:
Olyanformán vagyok vele,
Mint a mesében az öreg.

Hiába! bármi a halál,
Az élet nála többet ér.
Van ottan béke — semmi más;
Van itten bú — de vigadás
Kéjében is pezsg ám a vér.

S én már maholnap elhagyok
Örömeket, fájdalmakat.
Most gomblyukamban a virág,
S ha újra zöldül a világ:
Talán sírom halmán fakad.

S ti majd, ti jó fiúk, kiket
Hozzám barátság láncza köt,
Kikkel most annyi éjszakát
Fölségesen virasztok át:
Gyászoltok a halott fölött.

De én azt mondom, társaim,
Hogy engem ne gyászoljatok;
Természetünktől az elüt . . .
Mert tudjátok, velem együtt,
Ti mind víg ficzkók voltatok.

Jertek ki hozzám legfölebb,
S ha állotok sirom körűl:
Vigan hangoztassátok itt
Holt czimborátok dalait
A múlt idők emlékeűl!

(Duna-Vecse.)

Árvalányhaj a süvegem bokrétája...

Árvalányhaj a süvegem bokrétája,
Árva leány a szerelmem violája;
Azt magamnak kinn a pusztán szakasztottam,
Ezt magamnak a faluban választottam.

Gyönyörű kis szőke leány a kedvesem,
De hogy jó lesz, még abban sem kételkedem.
A kék virág tiszta búza között terem,
Mátkámnak is kék virág van a szemiben.

(Laczháza.)

Az én torkom álló malom...

Az én torkom álló malom;
Ugy őröl, ha meglocsolom.
Árva szívem a molnárja,
Bánatot hord garatjára.

Az én feleségem torka
Valóságos pergő rokka;
Hejh az én jó feleségem
Pörpatvart fon azon nékem.

Zúg, ha őröl, zúg a malom . . .
Csak hadd zúgjon, locsolgatom;
Zúgjon, zúgjon, ne halljam meg,
Hogy kincsem rokkája pereg.

(Duna-Vecse.)

Hirös város az aafődön Kecskemét...

(Tisza-Duna közti tájbeszéd szerint.)

Hirös város az aafődön Kecskemét,
Ott születtem, annak öszöm könyerét.
A búzáját magyar embör vetötte,
Kakastéjjee szép mönyecske sütötte.

Nincs én néköm mestörségöm, nem is kő,
Van azé jó keresetöm, jobb se kő,
Vót is, van is, lösz is, hiszöm istenöm,
Míg utast lát a pusztába két szömöm.

Ómáspej a nyergös lovam, nem vöttem,
Szögény legény szép szörivee szöröztem.
Csillagos a feje, kese a lába...
Mögeresztöm, a szél sem ér nyomába.

Ezön járok, mint kiskiráj, kényösen,
Borjúszájas ingöm lobog szélösen,
Süvegöm a jobb szömömön viselöm,
Minden embör előtt mög se emelöm.

Be-benézök a bugaczi csárdába,
Öszöm, iszom kedvem szörint rovásra;
Ölégségös hitelöm van ott néköm,
Megfizetök, böcsületöm nem sértöm.

A vármögye emböreit pej lovam
Csak ojan jól mögösmeri, mint magam.
Ha érköznek, nagyot nyerít — rátermök,
S ha rajt vagyok, gyühetnek má ő keemök.

(Debreczen.)

Te szivemnek szép gyönyörűsége . . .

Te szivemnek szép gyönyörűsége,
Mért van szivednek kőkeménysége?
Csakugyan meg akarsz,
Meg akarsz ölni hát?
Vagy mért nem enyhited
Szeretőd fájdalmát?

Szeretőd vagyok én, hű szeretőd,
Elmondhatom isten, ember előtt,

De azt is mondhatom,
Hogy ez a világ nagy,
S a világon te a
Legkegyetlenebb vagy.

(Duna-Vecse.)

De már nem tudom, mit csináljak? . . .

De már nem tudom, mit csináljak?
Meginnám borát az országnak.
S mentül több az, a mit megiszom,
Annál iszonyúbban szomjazom.

Mért nem tesz az isten most csodát?
Változtatná borrá a Tiszát,
Hadd lehetnék én meg a Duna:
Hogy a Tisza belém omlana!

(Tokaj.)

Mondom, ne ingerkedjetek velem!

Mondom, ne ingerkedjetek velem!
Nem ismeritek a természetem.
Ha föltámad haragom szélvésze,
Nem marad el fejek beverése.

Jó a tréfa, jó a maga helyén,
De boszant, ha a mértéken túlmén,
S ki megboszant, legyen az akárki,
Megtanítom keztyűbe' dudálni.

De te, kis lyány, mit huzódol tőlem?
Hiszen ezt én nem neked beszélem;
Gyere mellém, eszem a szépséged!
A világért sem bántalak téged!

(Pest.)

Meredek a pinczegádor ...

Meredek a pinczegádor,
Nehéz teher az a mámor.
Hazafelé mendegéltem,
Terhe alatt összedőltem . . .
Összedőltem!

Elnyúltam a föld szinére,
Megeredt az orrom vére.
Ha ott tégla nem lett volna:
Orrom vére nem folyt volna . . .
Nem folyt volna!

Nem járnék én a pinczébe
Jó időbe', rosz időbe' . . .
De tehetek is én arról,
Hogy oly igen jó az a bor . . .
Jó az a bor!

(Duna-Vecse.)

Hejh Büngözsdi Bandi...

Hejh Büngözsdi Bandi, istentelen zsivány!
Mért sikkasztottad el az én jó paripám?
Te bitangolsz mostan drága szép lovamon . . .
Hóhér kössön hurkot átkozott nyakadon!

Hejh Büngözsdi Bandi, istentelen zsivány!
Mért csábitottad el az én kedves babám?
Te öleled most szép szeretőm valahol . . .
Fűljön rosz lelkeddel a mélységes pokol!

De mi haszna van az átkozódásoknak . . .
Imádkozzál, Bandi, hogy meg ne kapjalak;
Mert ha megkaphatlak — mennykő üssön beléd! —
Megemlegeted a magyarok istenét.

(Pest.)

Kis menyecske, szép kis menyecske...

Kis menyecske, szép kis menyecske!
Hejh, miért vagy te már menyecske?
Ha te még nem volnál menyecske:
Nem volnék én kétségbeesve.

Nem vála-ztottál meg uradnak,
Mert nem vagyok se' szép, se' gazdag.
Van most urad, módos, takaros...
Módos, takaros, de haragos.

Nem tudom, szereted-e őtet?
De tudom, nem szeret ő téged.
Nem csak hogy szerelmet nem ismer,
Szegény menyecske, még meg is ver.

Ha megunod ezt az életet,
Tedd a kezembe a kezedet,
Menjünk ki a Duna partjára,
Ugorjunk együtt a Dunába!

(Pest.)

Ezrivel terem a fán a meggy.

Ezrivel terem a fán a
Meggy . . .
Feleségem van nekem csak
Egy;
De mikor még ez az egy is
Sok!
Előbb-utóbb sírba vinni
Fog.

Furcsa isten teremtése
O!
Reszketek, ha közelembe
Jő.
Megteszek mindent, a mit csak
Kér,
Mégis mindig dorgálás a
Bér.

Már ilyesmit is gondoltam
Én:
Megverem . . . birok vele, hisz
Vén.
De mikor a szemem közé
Néz:
Minden bátorságom oda-
Vész.

Három ízben volt már félig
Holt;
Jaj istenem, be jó kedvem
Volt!
De az ördög soh'sem vitte
El;
Oly rosz, hogy az ördögnek sem
Kell.

(Pest.)

Ez a világ a milyen nagy . . .

Ez a világ a milyen nagy,
Te, galambom, oly kicsiny vagy;
De ha téged birhatnálak,
A világért nem adnálak!

Te vagy a nap, én az éjjel,
Teljes teli sötétséggel;
Ha szivünk összeolvadna,
Rám be szép hajnal hasadna!

Ne nézz reám, süsd le szemed'. . .
Elégeti a lelkemet!
De hisz úgy sem szeretsz engem,
Égjen el hát árva lelkem!

(Pest.)

Katona barátomhoz.

Ha előttem a multat kitárja
Képzeményim hű panorámája:
Katona barátom!
Tévelygő szememnek
Elfáradt sugára
Képeden pihen meg.

Oh ez a mult! pusztaság vidéke,
Mely fölött hő, tikkasztó nap ége.
Te a pusztaságban
Árnyékos fa voltál,
Új erőt szereztem
Enyhe sátorodnál.

Kedvezett a jó szerencse nékem:
Túljövék e szomorú vidéken.
De itt is nagyobb volt
A bú örömemnél;
Mit használt, hogy jöttem?
Ha te nem jöhettél.

S a mióta sors parancsolatja
Közös útunk ketté ágaztatta,
Évek érkezének,
Évek távozának,
És még csak hirét sem
Hallhatók egymásnak.

El vagyok már szivedben feledve?
Vagy jutok még néha tán eszedbe?
Vagy, miként emlékem
Rajzol egyre téged,
Szinte rajzol engem
Nem muló emléked?

(Duna-Vecse)

Bucsu a szinészettől.

Adom tudtára mindazoknak,
Kiket tán sorsom érdekel,
Hogy tiszta látkörét jövőmnek
Sötét, nehéz köd lepte el.

Eddig Thalia papja voltam,
Most szerkesztő-segéd leszek.
Isten veled, regényes élet!
Kalandok, isten veletek!

Szép élet a szinészi élet,
Ki megpróbálta, tudja jól,
Bár ellene a balitélet
Vak órjásának nyelve szól.
Hogy én lelépek a szinpadról,
Szivem nagyon, nagyon beteg . . .
Isten veled, regényes élet!
Kalandok, isten veletek!

Igaz, hogy ottan a rózsának
Sokkal nagyobb tövise van,
De oly rózsákat, mint ott nőnek,
Máshol keresni hasztalan.
Mindezt szivemben igazolják
Kétévi emlékezetek.
Isten veled, regényes élet!
Kalandok, isten veletek!

Mert nem lesz már nekem kalandom;
Pedig e nélkül a világ
Előttem untató, kietlen,
Egyalakú, nagy pusztaság.
Ki egy országon átfuték, most
Egy kis szobában ülhetek...
Isten veled, regényes élet!
Kalandok, isten veletek!

De sorsom egykor még ezt mondja,
Ha majd rám megbékülve néz:
»Eredj, a honnan számüzélek;
Légy a mi voltál, légy szinész!«
Hát addig is, mig ujra elzárt
Mennyországomba léphetek:
Isten veled, regényes élet!
Kalandok, isten veletek!

(Pest.)

Kedves vendégek.

Oh ez az ostoba falusi nép
Irják, hogy majd feljőnek Pestre. Szép!
S meglátogatnak. Még szebb. Jőjetek.
Hanem meg is szököm előletek.

Pompás mulatság lenne, képzelem!
Bejárnák Tolnát, Baranyát velem.
Vezetném őket, mint nyájt a szamár.
Jaj, ha tudnák, mint várom őket már.

Jeles család is, annyit mondhatok.
Körében borzasztóan mulatok.
A táti, ez derék legény, derék.
Az embert mostan is magázza még,
S mily érdekes hallgatni, hogyha szól
Trágyárul, béresekről, gyapjuról.
És kérdi tőlem: hogy kel most a zab? . . .
A búza? . . . árpa? . . . széna? . . . krumpli? . . . bab? . .

Költői dolgok mindenek felett,
Csak ugy hízik tőlük a képzelet.
A mámi, ez már művelt egy személy,
Még az irodalomról is beszél,
Könyvtára van szobája ablakán,
A könyvtár dísze Szigvárt, Kártigám;
És a kisasszony, oh be kellemes,
Mint a sült rák, olyan szemérmetes.
Mindig pirúl. S mi bájjal társalog:
»Igen« s »nem« nála az egész dolog.

Vígan vagyunk. Valóban. Ha ezek
Meglátogatnak, majd lesz élvezet.

(Pest.)

A boldog pestiek.

Hiába is dicséritek
A szép természetet!
Az tart legföljebb veletek,
Ki rosz gombát evett.

Szegény, szegény falusiak
S kisvárosbéliek!
Mi élünk csak valódilag,
Mi boldog pestiek!

Lakásunk fényes palota;
Mindent találni benn,
Mit a mesterség adhata,
Hogy légyen kényelem.
Selyem, rugalmas pamlagunk
Lágy hintaként remeg;
Egész török basák vagyunk
Mi boldog pestiek!

És minden nap véghez viszünk
Nagy epicuri tort,
Hol étket és italt nekünk
Sok czifra szolga hord;
Míg a zenének hangjai
Vígan fölzengenek,
Lelkünk elandalítani ...
Mi boldog pestiek!

Hát a szinház? a tánczterem
És több efféle hely?
Kapunk alatt hintó terem,
S mint a villám visz el.
Igy múlik éjünk és napunk,
Nincs hija semminek,
Mig végre csődöt nem kapunk
Mi boldog pestiek!

(Pest.)

Első szerelmem.

Virány a mult, szorgalmatos méh
A hű emlékezet;
Meghozza méh gyanánt szivembe
Első szerelmemet.

Csak hozza is! mert az nekem hajh
Mindig mi jól esék;
Hiszen e prózai világban
Nincs más költőiség.

Mint iskolás fiú, gazdámnak
Lyányát szerettem én,
S boldog valék, mert a lyánykától
Viszont szerettetém.

Mint szeretett ő! az ebédnél
Tálalni ő szokott,
S mindenkor én elémbe tette
A legjobb falatot.

És uzsonára kaptam tőle
Sonkát s más egyebet,
Mit szép szerével a kamrából
Kihozni lehetett.

Ha jött az este, s holdvilág volt:
A kertbe illanánk,
És ott a kertben, ottan várt csak
Az üdvek üdve ránk!

Csend volt; méláza a természet
Nagy ünnepélyesen,
Csak a békák kuruttyolának
A szomszéd réteken.

Mi e regényes helyezetben
Érzelgénk boldogan;
Mondók, hogy: ejnye, hogy süt a hold,
Be szép egy este van!

.... Ah, szép idők! ti elmulátok
És mindörökre tán,
Már nem terem számomra többé
Sem sonka, sem leány.

(Pest.)

Ambrus gazda.

I.

Merre oly nagy széllel, Ambrus gazda?
»A kocsmába, ilyen olyan adta!
Megharagitott a feleségem,
Haragom most borral szelidítem.

S azzal járt csak jól e nyelves asszony,
Hogy tovább is nem maradtam otthon;
Mert ha még soká darál előttem,
Nem hiszem, hogy nyelvét ki nem tépem.«

* * *

Hah, rosz asszony roszabb szolgálója!
Ambrus gazdáról e pletykát szórja:
Otthon ülne ő, de felesége
Kivetette őt a ház elébe.

II.

Ambrus gazda hősleg iddogála,
Mig a bakter tízet nem kiálta.
Ekkor fölkelt, és haza kotródott,
S tudja isten, most miként pusztít ott.
Á, de íme, újra visszatére . . .
Ambrus gazda, mi jutott eszébe?
»Hát lármázni kezde feleségem;
S lármázott, mig végig nem keféltem.
Ekkor hátat forditék a háznak,
Reggelig most otthon nem is látnak.«

* * *

Gaz szolgáló! csak nem nyugszik nyelve,
Másnap már meg e hirt terjesztgette:
Ambrus gazda honn volt, s visszatére,
Mert nem ereszté be felesége.

(Pest.)

Az alföld.

Mit nekem te zordon Karpatoknak
Fenyvesekkel vadregényes tája!
Tán csodállak, ámde nem szeretlek,
S képzetem hegy-völgyedet nem járja.

Lenn az alföld tengersík vidékin
Ott vagyok honn, ott az én világom;
Börtönéből szabadúlt sas lelkem,
Ha a rónák végtelenjét látom.

Felröpülök ekkor gondolatban
Túl a földön felhők közelébe,
S mosolyogva néz rám a Dunától
A Tiszáig nyúló róna képe.

Délibábos ég alatt kolompol
Kis-Kunságnak száz kövér gulyája;
Deleléskor hosszu gémü kútnál
Széles vályu kettős ága várja.

Méneseknek nyargaló futása
Zúg a szélben, körmeik dobognak,
S a csikósok kurjantása hallik
S pattogása hangos ostoroknak.

A tanyáknál szellők lágy ölében
Ringatózik a kalászos búza,
S a smaragdnak eleven szinével
A környéket vigan koszorúzza.

Ide járnak szomszéd nádasokból
A vadlúdak esti szürkületben,
És ijedve kelnek légi útra,
Hogyha a nád a széltől meglebben.

A tanyákon túl a puszta mélyén
Áll magányos, dőlt keményü csárda;
Látogatják a szomjas betyárok,
Kecskemétre menvén a vásárra.

A csárdánál törpe nyárfaerdő
Sárgul a királydinnyés homokban;
Oda fészkel a visitó vércse,
Gyermekektől nem háborgatottan.

Ott tenyészik a bús árvalányhaj,
S kék virága a szamárkenyérnek;
Hűs tövihez déli nap hevében
Megpihenni tarka gyikok térnek.

Messze, hol az ég a földet éri,
A homályból kék gyümölcsfák orma
Néz, s megettök, mint halvány ködoszlop,
Egy-egy város templomának tornya.

Szép vagy, alföld, legalább nekem szép!
Itt ringatták bölcsőm, itt születtem.
Itt boruljon rám a szemfödél, itt
Domborodjék a sír is fölöttem.

(Pest.)

Szobámban.

Esős idő van; szürke a menny,
Mint a bakancsos-köpönyeg.
Arról szó sincs, hogy kiderüljön.
Sétálni hát már nem megyek.

Mit kéne tennem? feleséget
A jó isten még nem adott;
Ha feleségem volna: véle
Majd eltréfálnám a napot.

Pipára gyujtok, s az esőnek
Halk susogását hallgatom,
És végig szállok gondolatban
A messze fekvő multakon.

Sokon mentem már én keresztül,
Sok jót értem, de több roszat,
S nagy részt magamnak kell köszönnöm,
Hogy megvalljam az igazat.

Könnyelmüség, könnyelmüség! ez
Gyakorta oly lépésre vitt,
Melynek később vásott fogakkal
Ettem fanyar gyümölcseit.

De bátran mondom: más hibám sincs
A könnyelmüségen kivül,
S ez majd a maga idejében
Az ifjusággal elröpül.

Viszontagságos életemnek
Egy hű, igaz barátja van,
Egyetlen ő, ki nem hagyott el
Balsorsom háborúiban.

Velem volt ő, mig a hazában
Bujdosva jártam, mint a vad,
És ittam a forrás vizéből,
S alvám a szabad ég alatt;

Velem volt ő, mig a hazán túl
Naponti négy krajczár dijért
Hiven fogyasztám a katonák
Sületlen, sótlan kenyerét;

Velem volt ő, mig a könyűkkel
Sózott szinészi kenyeret
Megpaprikázták boszusággal
Ármánykodó gazemberek.

Ez egy barátom a költészet,
Ő volt mindenkor én velem,
Verseltem én minden bajom közt
A szinpadon s az őrhelyen.

Leend-e haszna verseimnek?
Túlélik-e majd apjokat?
Ragyognak-e holdként fölöttem,
Ha sírom éje befogad? . . .

De már derül! szivárvány támad
Amott a rákosi mezőn.
Sétára hát! . . . csak el ne csipjen
Valamelyik hitelezőm.

(Pest.)

Est.

A nap lement.
Eljött a csend.
Szellőüzött
Felhők között
Merengve jár
A holdsugár,
Mint rom felett
A képzelet.

A városi
Nem élvezi;
Falun keresd:
Mi szép az est.
Utczára mén
Leány, legény,
S dalolni kezd;
Hallván a neszt,
Dalol vele
A fülmile
Lágy éneket
A lomb megett.
A kert alól
Furulya szól;
A pásztor ott
Tüzet rakott;
S mig elterül
S tüz körül,
S megszólal a
Bús furulya:
Ökre, lova
Jár tétova,
És harmatos
Füvet tapos.

Akközben a
Kert ajtaja
Halkan kinyíl;
Miként a nyíl
Oda suhan
Víg-boldogan
A pásztor, és
Van ölelés,
Van csókolás...
Ki volna más,
Ki eljöve,
Mint szép hive?
Mulassatok,
Ti boldogok!...
Mért köztetek
Nem lehetek?

(Pest.)

Egy telem Debreczenben.

Hejh Debreczen,
Ha rád emlékezem! . . .

Sokat szenvedtem én te benned,
És mind a mellett
Oly jól esik nekem,
Ha rád emlékezem.

Pápista nem vagyok,
És még is voltak böjtjeim, pedig nagyok.
Jó, hogy az embernek csont foga van,
Ezt bölcsen rendelék az istenek,
Mert hogyha vas lett volna a fogam,
A rozsda ette volna meg.

Aztán a télnek kellő közepében
Kifogya szépen
A fütőszalmám,
S hideg szobában alvám.
Ha fölvevém kopott gubám,
Elmondhatám,
Mint a czigány, ki a hálóból néze ki:
»Juj, be hideg van odaki'!«

S az volt derék,
Ha verselék!
Ujjam megdermedt a hidegben,

És ekkor mire vetemedtem?
Hát mit tehettem egyebet?
Égő pipám
Szoritgatám,
Mig a fagy végre engedett.

Ez inségben csak az vigasztala,
Hogy ennél már nagyobb inségem is vala.

(Pest.)

A csavargó.

Önkénytelen az ember,
Mindenre születik,
Mint a magasb hatalmak
Ott fönn elvégezik.
Fölöttem is határzott
Az égi végzemény:
Csavargónak születtem,
Csavargó vagyok én.

Betérek Debreczenbe
Bolond Istók gyanánt,
S tovább megyek, ha ittam
Bort és öleltem lyányt.
Ma itten, holnap ottan,
Csak ez az élemény. . .
Csavargónak születtem,
Csavargó vagyok én.

Igaz, most a czudar sors
Rútul bánik velem:
Lekötve hivatalhoz
Tengődöm egy helyen.
De nem tart ez sokáig,
Igy biztat a remény;
Mint voltam eddig, újra
Csavargó leszek én.

(Pest.)

A régi jó Gvadányi.

Kegyelmednek már rég pihen a pennája,
Kegyelmednek régen megnyilt a sír szája,
Hol békességgel a föltámadást várja,
De még most is kedves nekem a munkája.

Nincs abban sok czifra poétai szépség,
De vagyon annál több igaz magyar épség.
S nagy mértékben aztat bélyegzi elmésség,
Azért is olvasni lelki gyönyörűség.

Sok számos poéta vagyon mostanában,
Fogyasztják a tintát nagy Magyarországban,
Sokan, de nem irnak úgy, mint hajdanában
A kegyelmetek jó régi világában.

Ember azt sem tudja, hol tanultak nyelvet?
Beszédjek, nem tudni, magyar-e vagy német?
Magyar constructio végkép elenyészett,
S nagy szomorúsággal lehet nézni eztet.

Szomorú dolog ez s valóságos csúfság;
Gyötri lelkeiket gyalázatos hivság,
Hivságtól üldözve a calamust fogják,
S édes anyánk nyelvét szörnyen megrongálják.

Illendőképen a ki nem tud beszélni
És fundamentomos magyarsággal élni,
Ki kellene minden olyat küszöbölni,
Nem kellene hagyni magyar nyelvet ölni.

Ha kegyelmed mostan sírból föltámadna,
S ilyen magyarságot könyvekből olvasna:
Élni, jól tudom, hogy nem igen kivánna,
De halottaihoz ujra visszaszállna.

Nyugodjék kegyelmed csendes békességgel!
Appetitusomat ha korcs magyarok el-
Rontják: mulatok a kegyelmed könyvével,
Könyvének igazi magyar beszédjével.

(Pest.)

Az utánzókhoz.

Azt gondoljátok: a költés szekér,
Mely ballag széles országútakon?
Sas a költés; hol nem járt senki sem,
Ő arra indul fennen, szabadon.

S az élhetetlen nyomorú csoport
Azt lesi gyáván: merre nyílik ut?
S ha nyílik aztán, mint éhes kutya
A koncz után, a kezdett utra fut.

Fogj tollat és irj, hogyha van erőd
Haladni, merre más még nem haladt;
Ha nincs: ragadj ekét vagy kaptafát,
S vágd a földhöz silány dorombodat!

(Pest.)

Élet, halál.

Boldog, kinek fejére
Az ég oly sorsot mért,
Hogy bor- s leányért éljen,
És haljon a honért.

(Pest.)

Egressy Gáborhoz.

Megénekellek! . . . de te lészsz oka,
Ha énekem tán szabadon nem szárnyal;
Lerészegítéd szomjas lelkemet
Művészetednek édes italával.
Megénekellek . . . ámbár vakmerőség
Igy fölhangolni kis nádsípomat.
Legyen mentségem, hogy a milyen gyönge,
Oly szívből-ömlő tiszta hangot ad.

Gyakran nem érti emberét a kor;
Nagyot teremt nagy lelke erejébül,
És ez bukása! népét fölviszi
Olyan magasra, honnan az leszédül.
Még jó, ha költőt ér e balszerencse,
Az ész holt fénye egykor föllobog,
S föltámadását fogják ünnepelni
Világosabban látó századok.

Egészen más a színész végzete.
Lekötve csügg ő egy rövid bilincsen...
Ez a jelen; csak erre számolhat,
Mert a jövőhöz semmi köze nincsen.
Ha a jelennek biztos fövenyébe
Le nem bocsátá hire horgonyát:
Elmegy nevével az idő hajója,
És menni fog az örökléten át.

Vakon mért tartja a sors korodat,
Hogy meg ne értsen? nemzetem müvésze!
Avvagy — kivéve egy-kettőt talán —
Méltánylólag, lelkesedve néz-e?

Születtél volna boldogabb hazában,
Hol érdemeknek kedvezőbb az ég:
Dicsőségednek fényes ragyogása
Egy fél világra elsugárzanék.

Eljőnek ők, és néznek hidegen,
És tőled egyre csak nagyot kivánnak;
Nem értik azt ők, mily kis száma van
A sikerülés remek órájának.
A költő ir, csak hogyha kedve tartja,
A képiró, ha kedve tartja, fest . . .
És a szinészt befogják az igába,
Habár halállal sujtja őt az est.

S mit szóljak arról, a ki ellened
Viseltetik rút pártos szenvedélylyel?
Ki koszorúd, mit néhányan fonánk,
Dühös kezekkel tépné szerteszélylyel?
Oh mert van ilyen, és pedig nem egy van;
Hogy is ne volna? . . . magyarok vagyunk,
A párt, a párt és mindörökké csak párt
Sok század óta átkos jelszavunk.

S mindekkorig te el nem csüggedél,
A zsibbadásnak terhe nem lepett meg,
Hogy ily kevés, ily kétes bére van
Sok átvirasztott, puszta éjjelednek.
De nem, jutalmad nem fog elmaradni!
Megtisztuland az érzet és az ész,
És eljövend a méltánylás idője,
Midőn mindnyájuknak kedvencze lészsz.

(Pest.)

Tompa Mihályhoz.

Hát, fiú, olvastam azt a verset,
A melyet te én hozzám csináltál
Valahol a bártfai forrásnál,
S mondhatom, hogy nagy örömet szerzett.

Sok szépet elmondtál e levélben,
(Ne véld, hogy hizelgéskép beszélem),
De legjobban az gyönyörködtetett,
Hogy a bort, öcsém, te is szereted.

Ejh, be derék gyerek vagy te, Miska!
Mért nem ölelhetlek össze-vissza? . . .
Látszik: deák vagy és kálomista,
A ki a vizet nagy kínnal iszsza.

Ember a lelked is, atyámfia!
Imádkozzunk a bor istenéhez,
S hagyjuk a világot papolnia,
Hogy, ki a bort szereti, ez és ez.

Haszontalan világ ez a mai;
Egyátaljában nem tetszik nékem.
Jőjünk csak mi össze! . . . fenn az égben
Örömkönnyeket sír Csokonai.

Egyébiránt ne gondold, barátom,
Hogy én valami vad ficzkó vagyok,
Mihelyest a bor szinét meglátom:
Nem én! csak ugy csendesen vígadok.

S ha bizalmas ember van mellettem,
Mosolyogva a bús múlt időket,
Elbeszélem, hogy mennyit szenvedtem,
Mint majd egyszer elbeszélem néked.

Hidd el, csodálkozni fogsz fölötte,
Hogy huszonkét éves ember ennyi
Bajon magát keresztültörhette,
S nem birta őt a baj sírba tenni.

Az igaz, most jobb az állapotom,
Bár a legjobbnak ezt sem mondhatom;
Hanem ugy csak állok, hogy ha véled
Találkoznám, megvendégelnélek.

De miért is nem jösz egyszer hozzánk?
Majd meglátnád, milyen jól mulatnánk!
Messze vagy, de én baka koromban
Hetvenhétszer annyit gyalogoltam.

Siess hát, mert ha sokáig késel,
Élted napjáig megemlegeted;
Én rontok hozzád, s akkor jaj neked:
Agyonszorítlak egy öleléssel!

(Pest.)

Éjszakáim.

Még ugy csak megjárja, ha az ég
Fellegetlen, holdas, tisztakék.
Ablakomra rákönyökölök,
Hosszu szárból sűrűn füstölök,
S elmerengek majdnem reggelig . . .
Nekem ebben nagy kedvem telik.
De mikor hold, csillag nem ragyog,
Akkor én végkép oda vagyok.
A tyukokkal el nem alhatom,
Hát galléron csíp az unalom,
S összenyaggat irgalmatlanúl . . .
Az időm fut, mint a sánta nyúl.
Véghetetlen kínom közepett
Mit tehetnék ekkor egyebet?
A tintába mártom tollamat,
Vagyis: megpendítem lantomat,
S kong belőle oly szeráfi dal,
Hogy, ki hallja, rögtön szörnyet hal.
Én azonban folytatom dalom,
Míg az álom és az únalom

Egymással fölöttem hajba kap,
S csakugyan az első markosabb.
Máskép mulnak éjeim bezeg,
Majd ha feleségre szert teszek.

(Pest.)

Furfangos borivó.

Megiszom én a bort, mert szeretem,
De néha megy belém nagy nehezen;
Azonban rajtam nem fog ki soha,
Minden dolognak van oka-foka.

»A kancsó zsarnokszív« — azt gondolom —
»Ki kell belőle a vért ontanom!«
S e gondolatra kancsóm kiürül,
Készítették bár feneketlenül.

(Pest.)

Takarékosság.

Akármikép csürjük, csavarjuk,
Szép, a ki gazdálkodni tud;
Ilyennek aztán az adósság
Nem köt nyakába háborut;

Nem szurkol, ha bizonyos utczán
Világos nappal menni kell,
Hegykén tekinthet jobbra-balra,
Találkozzék akárkivel;

Nem mondja, a midőn javában
Cseng a kocsmában a pohár:
»Barátim, megbocsássatok, de
Mennem kell, otthon munka vár. . .«

S a többi! . . . szóval, mátul fogva
Takarékos fiú leszek,
Minden garast úgy megbecsülök,
Miként apám, a jó öreg.

Hejh, csakhogy én az effféléket
Mindig pénz fogytán fogadom;
S a mint pénzem jön: akkor ismét
Hegyen-völgyön lakodalom.

(Pest.)

Pinty úrfi.

Én nem panaszlok sorsom ellen,
Mi ördögért panaszlanék?
Lehet-e kegyesebb irántam,
Mint a milyen kegyes, az ég?
Nekem jutott a nagy szerencse:
Pinty úrfit énekelni meg!
Pinty úrfi a maga nemében
Hat puszta falu környékében
A legpáratlanabb gyerek.

Pinty urfinak fillére sincsen,
Tán a nagyapjának se' volt;
A mit telt erszénynek neveznek,
Távol van tőle, mint a hold.
Azért magát föl nem akasztja,

De még csak nem is kesereg.
Pinty úrfi a maga nemében
Hat puszta falu környékében
A legpáratlanabb gyerek.

Asztalt számára nem teritnek,
S ki hinné? éhen még se' vesz;
Ha enni kell, a vendéglőkbe
Bekullog ismerősihez,
S egy-egy falatka innen, onnan . . .
Bendőjét ekkép tölti meg.
Pinty úrfi a maga nemében
Hat puszta falu környékében
A legpáratlanabb gyerek.

Mikép teszen szert öltözetre?
Ez is igen eredeti:
Bál- és egyébre a ruhákat
Ugy kölcsön elkéregeti;
Csakhogy többé ezen ruhákat
Nem látják a jó emberek.
Pinty úrfi a maga nemében
Hat puszta falu környékében
A legpáratlanabb gyerek.

Hol a szállása? azt nem tudjuk;
De ő fennen dicsekszi el:
Milyen pompás szobái vannak!
És a mit ő mond, hinni kell.
Bár kávéházakban gyakorta
Olyan Pintyféle szendereg:
Pinty úrfi a maga nemében
Hat puszta falu környékében
A legpáratlanabb gyerek.

És ilyen ő tetőtől talpig,
Tökéletes képmása ez;
Magának és kedves honának
Roppant becsületet szerez.
Kiáltson föl hát minden ember ember:
Tartsák meg őt az istenek!
Pinty úrfi a maga nemében
Hat puszta falu környékében
A legpáratlanabb gyerek.

(Pest.)

Szemfájásomkor.

Teremtő isten! szemeimre
A vakságot tán csak nem küldöd?
Mi lesz belőlem, hogyha többé
Nem látok lyányt s pipafüstöt?

(Pest.)

A naphoz.

Panaszom van kelmed ellen,
Hallja kelmed, nap uram!
Mi dolog az, sugarával
Bánni olyan fukaran?

Elballag kelmed fölöttem
Minden istenadta nap,
Kis szobám kelmedtől mégis
Egy sziporka fényt se' kap.

Oly sötét van benne, mint a . . .
Majd kimondtam, hogy mibe'!
Legyen egy kis embersége,
S nézzen kelmed néha be.

Hiszen azt, hogy versirás a
Mesterségem, tudja tán,
Azt is tudja, ily esetben
Nem lehet pompás szobám;

Hogy ne tudná, 'sz hajdanában
Kelmed szinte lantot vert,
Még mikor le nem rudalták
Az Olympról Jupitert.

Szánjon meg tehát kegyelmed,
Kedves collega uram,
S mátul fogva sugarával
Ne bánjék oly fukaran.

(Pest.)

Ha.

Ha kalapomnak szőre volna,
És jobbra-balra nem konyulna:
Én volnék a derék legény!
Arszlánnak is beilleném.

Ha már nem volna egy vagy két éve,
Hogy a mellényem meg van véve:
Én volnék a derék legény!
Arszlánnak is beilleném.

Ha volna több, mint egy kabátom,
Mit hordanom kell télen-nyáron:
Én volnék a derék legény!
Arszlánnak is beilleném.

Ha a nadrágom alja, térde
Nem volna oly nagyon megsértve:
Én volnék a derék legény!
Arszlánnak is beilleném.

Ha a csizmámnak talpa, sarka
Nem kérdené, hogy hol a varga?
Én volnék a derék legény!
Arszlánnak is beilleném.

Ha majd e ha, ha, ha, ha meg ha
Elpusztul tőlem a pokolba:
Én leszek a derék legény!
Mingyárt arszlánnak illem én.

(Pest.)

A nap házasélete.

A nap házas legény,
Tudjátok?
Hanem szegény
Fején
Ez épen a nagy átok,
Mert a papucskormány terhét nyögi,
Rosz felesége annyi bút szerez neki.
Természetes hát, hogy a jó öreg
A bort nem veti meg.

A bort, mely minden bajnak orvoslója,
A bort, mely a szivből a bút kiszórja.
De otthon inni nem merészel,
Mert ekkor kész a pör a feleséggel.
Azonban tud magán segíteni.
Midőn az égen a szokott utat teszi:
Csak arra vár,
Hogy fellegekbe öltözzék a láthatár.
Ekkor nem félve,
Hogy őt meglátja felesége,
Bebaktat egy közeleső
Kocsmába,
S iszik, mint a kefekötő,
Bujába'! . . .
Ha jön az est,
S a felleg oszlani kezd,
Látjátok őtet, a mint mámorosan
Piros pofával az égről lezuhan.

(Pest.)

Szerelem vándorai.

Kél a hold, az éj lovagja,
Hold kiséretében,
Mint hűséges apród, a kis
Esti csillag mégyen.

Indulóban vagyok én is,
S nem megyek magamban;
Holddal esti csillag, vélem
Égő szerelem van.

Csak eredj, hold, csak eredj
Barna éjszakához;
Megyek én is, megyek én is
Barna kis leányhoz.

(Pest.)

Halálom.

A halál két neme áll előttem,
Nem tudom, hogy melyiké leszek;
Nem tudom, pedig szeretném tudni:
Éhen vagy szomjan halok-e meg?

(Pest.)

Mi lelt?

Nem tudom, mi lelt ma engem?
Jó kedvemben nincs határ:
Danolhatnék, fütyölhetnék,
Egyikhez sem értek bár.

Összeverem a bokámat,
Noha nem szól muzsika;
A szobám világos, ámbár
Nap nem süt belé soha.

Még a füst is rózsaszinű,
Melyet rosz cseréppipám
Legroszabb kapadohányból
Küld keresztül a szobán.

A szivem ver, mintha benne
Háborogna szerelem;
Pedig egy leány sem váltott
Csak egy jó szót is velem.

S annál megfoghatlanabb ez,
Mert zsebemnek zord egén
Pénzfogyatkozásnak éje
Ül sötéten, feketén.

Szóval: a világ előttem
Egy szép tulipánbokor . . .
Kár, hogy addig lesz csak az, mig
Kimegy fejemből a bor!

(Pest.)

Igyunk!

A kinek nincs szeretője,
Bort igyék,
S hinni fogja, hogy minden lyány
Érte ég.

És igyék bort az, a kinek
Pénze nincs,
S az övé lesz a világon
Minden kincs.

És igyék bort az, a kinek
Búja van,
S a bú tőle nyakra-főre
Elrohan.

Sem szeretőm, sem pénzem,
Csak bánatom;
Másnál háromszorta többet
Ihatom.

(Pest.)

Dáridó után.

Ez volt aztán az éjszaka!
Bort többé soh'se lássak,
Ha életemben párja volt
Ennek az áldomásnak.

Egész mohácsi ütközet
Ment végbe ott közöttünk;
Igaz, hogy a török a bor,
És a magyar mi lettünk.

Hanem még az is igaz ám,
Hogy harczoltunk vitézül,
Kivált mikor már a király,
Az ész, kidőlt nyergébül.

A győzelmes poharakat
Dühhel nyakon ragadtuk,
S függtünk letéphetetlenül,
Mint a piócza, rajtuk.

Ha oly hosszú lesz életünk,
Mint kortyaink valának,
Megérjük boldogabb korát
A bús magyar hazának.

(Pest.)

Verseim.

A költészet fája életem,
Minden versem egy levelke rajt.
Fa, levél el fog hervadni majd',
A felejtés szele rá sohajt.

És mivelhogy elhervadni fog,
Ne is ápolgassam én e fát?
Más hasznot ha nem hajt: legalább
A mig élek, hűs árnyékot ád.

(Pest.)

Hozzá.

Szent borzalommal nyujtom ím feléd
Nem földi kéjtől reszkető kezem,
S enyém vagy-e? valóban az enyém?
Nem álmodom-e? félve kérdezem.

Oh nem, nem álom! hallom hangjaid,
Az andalító édes hangokat,
És arczaidnak látom liljomát,
És itt pihensz, hol hév szivem dagad.

Mennyit nem küzde a balsors velem,
Mig valahára még is engedett,
Mig a dicső perczet megérhetém,
Hol sajátomnak mondlak tégedet.

Sajátom vagy! s e boldogságomat
Kinek, vajjon kinek köszönhetem?
Isten megáldja kedves verseim!
Ők, ők szereztek meg téged nekem.

Engedd, hogy még egyszer nézzek reád,
S szorítsanak szivemhez e kezek!
És most . . . és most . . . jer a zsebembe, pénz,
S menjünk, először is csizmát veszek.

(Pest.)

Sovány ősz.

Megköszönöm az ilyen őszt,
Alázatosan köszönöm!
Egész világ örül, vigad,
Csak én nekem nincs örömöm.
Iszik boldog, boldogtalan,
Szüret van úton, útfelen,
És én isten kegyelmiből
A száraz kortyokat nyelem.

Búsan Budára kullogok,
Megállok a vár tetején:
Nagyszálnak borszülő hegye
Távolból kékellik felém.

Nagyszálnak borszülő hegye
Sok jó napot szerzett nekem;
Hanem mi haszna? hogyha most
A száraz kortyokat nyelem.

Mint holmi falusi biró,
Leteszem a két könyököm,
Remélve, hogy tán valahogy
Majd búmat versben kinyögöm.
Hiába minden fejtörés!
Nem boldogúl a vers velem,
Hogy is verselhetnék? midőn
A száraz kortyokat nyelem.

Nagy bosszusan, nagy álmosan
Az ágyba vágom magamat,
S hejh a szüret! ezt mormogom
Fülig a takaró alatt.
És a szüretről álmodom,
S a borról minden éjjelen;
Másnap megint, mint azelőtt,
A száraz kortyokat nyelem.

Csak menne már el a szüret,
Csak menne a pokolba már!
Hozná meg isten a telet,
Hideg házban huzzam ki bár.
Vagy meglövöm magam, vagy a
Duna leszen fekvőhelyem,
Ha a jövő szüretkor is
A száraz kortyokat nyelem.

(Buda.)

Csokonai.

Egy kálomista pap s Csokonai
Egymásnak voltak jó barátai.
Kilódul egyszer Debreczenből
S a jó barát előtt megáll,
S »Ihatnám, pajtás!« igy kiált föl
Csokonai Vitéz Mihály.

»No ha ihatnál, hát majd ihatol,
Akad még bor számodra valahol,
Ha máshol nem, tehát pinczémben;

Ottan nem egy hordó bor áll,«
Szólott a pap, s leballag véle
Csokonai Vitéz Mihály.

»Ihol ni, uczczu!« fölkiált a pap,
A mint egy hordóból dugaszt kikap;
»Szaladj csapért! ott fönn felejtém;
Szaladj, öcsém, de meg ne állj!«
És fölrohan lóhalálában
Csokonai Vitéz Mihály.

A likra tette tenyerét a pap;
Csak vár, csak vár, hogy jön talán a csap,
S a csap nem jött, és a pap morgott:
»De mi az ördögöt csinál,
Hol a pokolba' marad az a
Csokonai Vitéz Mihály?«

Tovább nem győzte várni a csapot,
Otthagyta a hordót (a bor kifolyt),
Fölmén a pinczéből a házba,
De ott fönn senkit nem talál.
Csak késő este érkezett meg
Csokonai Vitéz Mihály.

Hát a dologban ez volt az egész:
Kereste ott fönn a csapot Vitéz,
Zeget-zugot kikutat érte,
De csak nem jön rá, hogy hol áll?
És így csapért szomszédba mégyen
Csokonai Vitéz Mihály.

A szomszédban valami lakzi volt.
Elébe hoztak ételt és italt;
És ím az étel és bor mellett
És a zenének hanginál
Csapot, papot, mindent felejtett
Csokonai Vitéz Mihály.

(Pest.)

Volnék bár . . .

Volnék bár sivatag bús szigete
A tenger közepének,
Hová ember, madár nem lépne be . . .
Csak tégedet ne ismernélek.

Volnék megdermedt jégsziklája bár
A messze föld végének,
Mit nem melenget lanyha napsugár . . .
Csak tégedet ne ismernélek.

Volnék bár a földöv homokja, hol
A nyári nap tüzének
Örök sugára égető pokol . . .
Csak tégedet ne ismernélek.

Volnék bár hallgató éjféleken
Átokvert kósza lélek,
Ki még koporsajában sem pihen . . .
Csak tégedet ne ismernélek.

Nem volna mérve oly nagy terhe rám
A kínnak, szenvedésnek,
Létem keresztjét jobban hordanám . . .
Csak tégedet ne ismernélek.

S mégis, mégis . . . nem volna életem,
Az örök üdvösségnek
Magas helye sem tetszenék nekem,
Ha tégedet nem ismernélek.

(Pest.)

Szivem, te árva rabmadár!

Szivem, te árva rabmadár!
Kit szűk, szoros kalitka zár,
Légy csendesebben odabenn.
Ne hánykolódjál oly igen;
Ugy meg találod sérteni
Magad, hogy vér fog ömleni. . .

Vagy üsd meg magadat tehát,
Jöjön halálos seb reád;
Véreddel majd megírhatom
Szerelmem és hattyúdalom.

(Pest.)

Az én szerelmem. . .

Az én szerelmem nem a csalogány,
Kit fölkeltett a hajnalszürkület,

Hogy édes ének szóljon ajakán
A nap csókjától rózsás föld felett.

Az én szerelmem nem kies liget,
Hol csendes tóban hattyúk ringanak,
Fehér nyakuk mig bókot integet
A vizbe néző hold sugárinak.

Az én szerelmem nem nyugalmas ház,
Mit kert gyanánt körűl a béke vett,
Hol a boldogság anyaként tanyáz,
S tündér leányt szül: a szép örömet.

Az én szerelmem rengeteg vadon;
A féltés benne mint haramja áll,
Kezében tőr, kétségb'esés vagyon,
Minden döfése százszoros halál.

(Pest.)

Szemek, mindenható szemek!

Szemek, mindenható szemek!
Ne nézzetek, ne nézzetek

Reám oly hidegen, oly hidegen;
Megöltök, ez halál nekem,
Halál nekem!

Vagy, oh mindenható szemek!
Csak öljetek meg, öljetek;
Aztán mosolyogjatok, mosolyogjatok,
S én újolag föltámadok,
Föltámadok!

(Pest.)

Szerelmem zúgó tenger.

Szerelmem zúgó tenger,
De most zúgása nem ver
Órjási hánykodás közt földet és eget;
Elszenderűlt, miképen
A gyermek bölcsejében,
Ha hosszan jajgatott és hosszan könnyezett.

A síma habtükörben
Evez föl és le lelkem

Szelíd merengésnek hintázó csónakán;
Partjáról a jövőnek
Csattog felém lágy ének ....
Te énekelsz, remény, te kedves csalogány!

(Pest.)

Élet, halál . . . nekem már mindegy!

Élet, halál . . . nekem már mindegy!
Ez a kétség irtóztató;
Igy nem mehet tovább, a mint megy,
És, »a ki mer, nyer« példaszó.

Hozzá megyek, hozzá kell mennem,
Előtte szivem fölnyitom,
Hadd lássa meg, mi kin van bennem,
S hogy azt mind érte hordozom.

S ha szenvedésem látni fogja,
S a halvány szint, melyben vagyok:
Talán meglágyul indulatja,
Talán majd szánakozni fog.

És hátha könyvéből szemének
E drága sort olvashatom:
Hisz én már téged rég kisérlek,
Van érted titkos bánatom.

És hátha csókja szent kulcsával
Nyitand számomra majd eget...
Vagy, mint őrültet, szolga által
Szobájából majd kilöket.

(Pest.)

A borhoz.

Ó bor! te voltál eddig egy barátom;
De látom,
Hogy már kihalt tüzed, mely értem ége,
S frigyünknek vége, vége.

Ha eddig hozzád folyamodtam
Bús állapotban,
Keresztelő lett ... a búbánatot
Vidámsággá kereszteléd.

Mért járulok hiába most eléd?
Varázserődet mért nem mutatod?

Fejem nehéz,
És reszket már e kéz,
Mely a teli
Pohárt ajkamhoz emeli;
Ezt befolyásod eszközölte,
De nem hatál be a kebelbe:
A lélek ép,
Nem részegűlhet semmiféleképp.
A multnak fekete
Emlékzete
— Mint Dejanira-köntös — rajta van
Letéphetetlenűl, minduntalan.

Oh! bor,
Ki annyiszor
Voltál bajomnak orvossága,
Légy most is az, bár utójára:
Feledtesd el velem a gúnymosolyt,
Mely lángszerelmem jégjutalma volt!

(Pest.)

A külföld magyarjaihoz.

Ti fekélyek a hazának testén,
Mit mondjak felőletek?
Hogyha volnék tűz: kiégetnélek,
Égetném rosz véretek.

Nem vagyok tűz, nincs emésztő lángom;
De van éles hangu szóm,
Mely reátok átkait kiáltja,
Átkait irtóztatón.

Annyi kincse van hát e hazának,
Hogy nem is fér benne meg?
Hiszen e hon, e boldogtalan hon
Oly szegény és oly beteg.

És ti rablók! a mit orvosságra
Izzad kínnal e haza:
Elhordjátok idegen bálványtok,
A külföld oltárira.

E hazán, mely porban esd kenyérért,
Nem esik meg szívetek;
Mig ő vért sir, poharaitokba
Kinn ti a bort töltitek.

És csak akkor tértek vissza, már ha
Koldusbot van nálatok:
Kit koldussá tettetek, hogy tőle
Ismét koldulhassatok.

A miként ti e szegény hazából
Magatok száműzitek,
Vesse úgy ki csontotokat a sír,
S a mennyország lelketek!

(Pest.)

Mért nem születtem ezer év előtt?

Mért nem születtem ezer év előtt,
Midőn születtek Árpád daliái,
S ragadva kardot, a vérkedvelőt,
A nagy világgal mentek szembeszállni?

Beh mondtam volna csataéneket,
Versenyt rivalgót kürtjével Lehelnek,
Melynek zúgási mennydörgéseket
Vadúl kavargó örvényökbe nyeltek.

Beh fölvetettem volna magamat
Hadvész után nyeritő paripára,
Keresni a sírt vagy babéromat
Hazát teremtő harczok viharába'?

Beh énekeltem volna diadalt
Vitézeimnek, párduczbőrre dőlve,
Midőn az ütközetmoraj kihalt
S az áldomá csengése jött helyébe.

Vagyok henyélő század gyermeke,
Hol megdalolni méltó tárgyam nincsen,
S ha volna is, mi lenne sikere?
Sinylődik a nyelv terhes rabbilincsen.

(Pest)

A leánykákhoz.

Ne haragudjatok rám,
Leánykák, lelkeim,
Hogy oly sokszor beszélnek
A borról verseim.

Ti nem gondolhatjátok,
Mily bús az életem,
Hogy gyakran a keservek
Keservét szenvedem.

Mig olvassátok tőlem
A tréfás dalokat,
Nem sejtitek, hogy néha
Szivem majd megszakad.

S lássátok, szépeim, ha
A bú nekem rohan,
Mint felbőszült oroszlán,
Emésztőszilajan;

Ha a világ előttem
Éjjé sötétedik,
S a sötétséges éjben
Vihar keredik.

És a vihar szivemben
Dúl irgalmatlanúl:
Csak a bor, a mitől ez
Ismét lecsillapúl.

Lecsillapúl lassanként,
Elzúg a fergeteg,
S én újolag vidám, kék
Eget szemlélhetek;

S a fölvidámult égen
A régi fényben jár
A jó kedv holdja, a szép
Örömcsillagsugár.

Ily jótevő orvosság
A szőlőnedv nekem:
Nem egyszer menté meg már
Megunt, bús életem.

Mert gyakran voltam úgy, hogy
Csak még egy pillanat . . .
S most pókháló födözné
Versiró tollamat.

Mig én magam fekünném
A sírban hidegen,
S a föld hideg porával
Vegyülne tetemem. . .

Ne haragudjatok hát,
Leánykák, lelkeim!
Hogy oly sokszor beszélnek
A borról verseim.

(Pest.)

Szülőimhez.

Hejh édes szülőimék,
Gazdagodjam meg csak!
Akkor, hiszem istenem,
Nem panaszolkodnak.

Minden teljesülni fog,
A mit csak kivánnak;
Megelőzöm vágyait
Éd's apám s anyámnak.

Lesz csinos ház, a miben
Megvonúlnak szépen;
Pincze lesz a ház alatt,
Jó bor a pinczében.

Meghíhatja éd's apám
Minden jó barátját;
Borozás közt lelköket
A jó kedvbe mártják.

Szép kocsit csináltatok
Éd's anyám számára;
Nem kell, hogy a templomot
Gyalogosan járja.

Lesz arany szegélyzetü
Imádságos könyve,
Krisztus urunk képe lesz
Szépen metszve benne.

Pistinak meg majd eszek
Drága paripákat,
Rajtuk jó Istók öcsém
Vásárokra járhat.

Végesvégül lesz nekem
Dúsgazdag könyvtárom;
Akkor majd a verseket
Nem pénzért csinálom.

Ingyen osztom azokat
Szét az ujságokba;
Minden szerkesztő, tudom,
Szivesen fogadja.

S hogyha szép lyánt kaphatok
— De magyar lelkűt ám! —
Éd's apám tánczolni fog
Fia lakodalmán.

Igy élünk majd boldogan
A mulatságoknak,
Igy biz, édes szüleim . . .
Gazdagodjam meg csak

(Pest.)

Katona vagyok én . . .

Katona vagyok én, kiszolgált katona,
Csak káplár sem voltam, mindig közkatona.
A katonasághoz ifjuságot vittem,
Ott maradt az; haza öregséggel jöttem.

Nagy volt pontosságom, nagy volt a hűségem,
Nem volt reám mérve csak egy büntetés sem.
Mi lett a jutalmam, mikor kiszolgáltam?
A generális megveregette vállam.

(Pest.)

Nem tesz föl a lyány magában egyebet...

Nem tesz föl a lyány magában egyebet,
Csak hogy téged, csalfa legény, elfeled;
Addig feled, addig feled, csak feled,
Mig a szíve bánatában megreped.

(Pest.)

Fényes csillag . . .

Fényes csillag, mondd meg nekem,
Mért nem maradtál odafenn?
Mondd meg: arra mi ok szolgál,
Hogy az égről lefutottál?

»Csak az az ok szolgál arra,
Mert ránéztem galambodra;
Sugaramnál szebb a szeme,
Boszankodás kergetett le.«

(Pest.)

Gyere lovam . . .

Gyere lovam, hadd tegyem rád nyergem!
Galambomnál kell még ma teremnem.
A kengyelbe most teszem bal lábam,
De lelkem már a galambomnál van.

Száll a madár, tán párjához siet;
Sebesen száll, el is hagyott minket.
Érjük utol szaporán, jó lovam,
A párját ő sem szereti jobban.

(Pest.)

Boldog éjjel . . .

Boldog éjjel! együtt vagyok rózsámmal,
A kis kertben mulatozunk egymással;
Csendesség van, csak az ebek csaholnak,
Fenn az égen
Tündérszépen
Ragyog a hold, a csillag.

Nem jó csillag lett volna én belőlem,
Tudja isten, nem maradnék az égen,
Nem kellene én nekem a mennyország,
Lejárnék én
Minden estén,
Kedes rózsám, tehozzád.

(Pest.)

Szerelem, szerelem . . .

Szerelem, szerelem,
Keserű szerelem!
Miért bántál olyan
Kegyetlenül velem?
Te voltál szivemben
Első és utósó,
Nem sokára készül
Számomra koporsó.

Elmegyek az ácshoz,
Fejfát csináltatok,
Egyszerű fejfámra
Csak egy sort iratok;
Fekete betűkkel
Ez lesz irva rája:
»Itt hervad a hűség
Eltépett rózsája.«

(Pest.)

Esik, esik, esik . . .

Esik, esik, esik,
Csókeső esik;
Az én ajakamnak
Nagyon jól esik.

Az eső, az eső
Villámlással jár;
A szemed, galambom,
Villámló sugár.

Mennydörög, mennydörög
A hátunk megett;
Szaladok, galambom,
Jön az öreged.

(Pest.)

A természet vadvirága.

Mit ugattok, mit haraptok
Engemet, hitvány ebek?
Torkotokba, hogy megfúltok,
Oly kemény konczot vetek.
Nyirkáljatok üvegházak
Satnya sarjadékain;
A korláttalan természet
Vadvirága vagyok én.

Nem verték belém tanitók
Bottal a költészetet,
Iskolai szabályoknak
Lelkem soh'sem engedett.
Támaszkodjék szabályokra,
Ki szabadban félve mén.
A korláttalan természet
Vadvirága vagyok én.

Nem virítok számotokra,
Árva finnyás kóficzok!
Kiknek gyönge, kényes, romlott
Gyomra mingyárt háborog;
Van azért, ki ép izléssel
Üdvezelve jön elém.
A korláttalan természet
Vadvirága vagyok én.

Hát azért nekem örökre
Szépen békét hagyjatok;
Ugy sem sok gyümölcsü munka:
Falra borsót hánynotok.
S kedvetek ha jön kötődni,
Ugy kapkodjatok felém:
A természetnek tövises
Vadvirága vagyok én.

(Pest.)

János gazda.

János gazda derék gazda,
Nincsen párja hat faluba;
Csak egy a bibéje,
Hogy soha sincs pénze.

Széles, hosszu szàntóföldje,
Sok gabona terem benne,
Vásárra jár véle,
Még sincs soha pénze.

Nem kóborol a kocsmába,
Kocsmárosra nem kiáltja:
»Hejh, bort az iczczébe!«
Még sincs soha pénze.

Felesége szép, takaros,
Legényekre nem haragos,
Kivált béresére. . .
Hát azért nincs pénze.

(Pest.)

Levél egy színész barátomhoz.

Jut még eszedbe a fiú? kivel
Együtt czepelted a vándorbotot,
Mely koldusbotnak is beillenék,
Midőn a sorsnak fényes kedve nincs;
És ez nem épen olyan ritkaság
Színészre nézve, mint boldogtalan
Magyar hazánkban a hű honfigond. . .
Lásd, én reátok még emlékezem,
És elfeledni nem fogom soha
A jót s roszat, mely ott közöttetek
Mult napjaimnak osztályrésze volt.
Előttem áll a délután, midőn
A színészetbe béavattatám.
Barangolék föl és le czéltalan
A nagy hazának minden tájain.
Tarisznyámban, mit hátamon vivék,
Nem mondhatom, hogy nagy volt a teher,
De a nyomor, mint ólom, megnyomott.
Könnyíte rajt a vig könnyelmüség,

Mely útaimban hű társam vala.
Ekkép juték egy nyári délután
Egy kis városba; fáradt lábaim
A fogadóban megpihentenek. . .
Vendégszobája egyik oldalán
Helyet szerényen színpad foglala.
Mire való is már a fényüzés? . . .
Azon tünődtem épen: kérjek-e
Ebédet, vagy se? hát ha majd sovány
Zsebem bicskája szépen bentörik?
Az ajtót ekkor megnyitá egy ur;
Volt bennem annyi emberismeret,
Rá foghatnom, hogy nem más, mint szinész.
Fején kalapja nagybecsű vala,
Mert Elizéus prófétával az
Rokonságban volt . . . tudnillik: kopasz.
Kabátja új, a nadrág régi rongy,
És lábát csizma helytt czipő födé,
Alkalmasint a melyben szerepelt.
»Thalia papja?« kérdém. — »Az vagyok.
Talán ön is?« — »Még eddig nem.« — »Tehát
Jövőben? felség...« — »Azt sem mondhatom!«
Vágtam szavába; ámde ő rohant,
S vezette gyorsan az igazgatót.

Fehér köpenyben az igazgató
Jött üdvezelni engem nyájasan:
»Isten hozá önt, tisztelt honfitárs!
Lesz hát szerencsénk önhöz, édes ur?
Imádja úgy-e a müvészetet?
Ah! jó barátom, isteni is az!
S önnek szeméből olvasom ki, hogy
Szinészetünknek egykor hőse lesz,
És kürtölendik bámult nagy nevét
A két hazának minden ajkai. . .
Ebédelt már ön? itt az ételek
Fölötte drágák, s a mi több: roszak.
Az ispán urtól őzczombot kapánk,
A káposztából is van maradék. . .
Ha meghivásom nem méltóztatik
Elutasítni: jó ebédje lesz.«
Igy ostromolt a jó igazgató,
Forgatva nyelve könnyü kerekét.
Én nem rosz kedvvel engedék neki.
Menék ebédre, és ebéd után
Beiktatának ünnepélyesen
A társaságba, nem kutatva: mi
Valék, deák-e vagy csizmadia?
Másnap föllléptem a »Peleskei

Notárius«-ban. Hősleg működém
Három szerepben, minthogy összesen
A társaságnak csak hat tagja volt. . .
Egy ideig csak el valék velök;
Faluzgatánk jó- s balszerencse közt.
De a barátság végre megszakadt,
Mert én utáltam a nyegléskedést,
A sok »utószor«-t, a görögtüzet,
S tudj' a manó, mily csábitásokat.
A társaság is végre szétoszolt
Egymást érő bel- s külviszály miatt;
S én ujra jártam széles e hazát,
Mignem keblébe vett más társaság.
Mit ottan, itt is azt tapasztalám,
S tapasztalásom nem volt olyatén,
Mely kedvre hozta volna lelkemet.
Kenyért keresni szinészek leszünk,
Nem a művészet szent szerelmiből,
S haladni nincsen semmi ösztönünk.
»Pártolj, közönség, és majd haladunk!«
Mond a szinész; és az meg igy felel:
»Haladjatok, majd aztán pártolunk!«
És végre mind a kettő elmarad.
Nem is hiszem, hogy a szinészetet

Becsülni fogják, míg ez befogad
Minden bitangot, gaz sehonnait,
Kik a világnak söpredékei,
S itten keresnek biztos menhelyet.
Barátom, ez fájt én nekem s neked,
Ez keserite minket annyira.
Az isten adja, hogy minél előbb
Akképen álljon szinmüvészetünk,
A mint valóban kéne állnia.

(Pest.)

A tintás-üveg.

Vándorszinész korában Megyeri
(Van-e, ki e nevet nem ismeri?)
Körmölgeté, mint más, a szinlapot.
Kapott
Ezért
Egyszer vagy öt forintnyi bért,
A mint mondom, vagy öt forintnyi bért.

Először is hát tintáért megyen,
Ha ismét irni kell, hogy majd legyen.
A tintás-üveget pedig hová
Dugá?
Bele
Kabátja hátsó zsebibe,
A mint mondon, kabátja zsebibe.

S hogy pénzre tett szert, lett Megyeri vig,
S hazafelé menvén, ugrándozik.
Hiába inti őt Szentpétery:
»Kari,
Vigyázz!
Kedved majd követendi gyász,
A mint mondom, majd követendi gyász.«

Ugy lett. A sok ugrándozás alatt
Kifolyt a tinta; foltja megmaradt.
Megyeri elbusúl — kedvét szegi
Neki
A folt,
Mivel csak egy kabátja volt,
A mint mondom, csak egy kabátja volt.

Mi több: kabátja épen sárga volt,
És igy annál jobban látszott a folt.
»Eldobnám — szólt — de mással nem birok.«
Ez ok
Miatt
Hordá, mig széjjel nem szakadt,
A mint mondom, mig széjjel nem szakadt.

(Pest.)

Az öreg ur.

Az öreg urnak élete
Szánandó gyötrelem,
Veséig gyötri a szegényt
Féltékeny szerelem.

Unokaöcscse oly gonosz,
S szép, ifju a neje;
Unokaöcscse ver szöget
Megőszült fejibe.

Mig nőtlen volt: terhére nem
Esett a hivatal,
Nyugottan, hiven végezé;
De most majd belehal.

Mig nőtlen volt: barátinál
El-elkártyázgatott;
De mostan éjszakázni fél. . . .
Keserves állapot!

Mig nőtlen volt: álom között
Folyának éjei;
De most az öreg úr szemét
Behúnyni sem meri.

Pedig, pedig, szegény öreg,
Féltés hiába bánt;
Öcséd nődet nem szereti . . .
Hanem a szobalányt.

(Pest.)

Mit szól a bölcs?

Hm! bizony csak sok nem úgy halad,
A mint kéne, itt a nap alatt.
Szikrát sem törődve szól a bölcs:
Itt van a pohár, hol a bor? tölts!

Tenger a pénz, melyben elsülyed
Sok hajó: elv, jellem, becsület.
Szikrát sem törődve szól a bölcs:
Itt van a pohár, hol a bor? tölts!

Korpafőt diszit selyemkalap,
S az okos fő teng darócz alatt.
Szikrát sem törődve szól a bölcs:
Itt van a pohár, hol a bor? tölts!

A lét könyviből e szót: »barát«
Az idők régen kivakarák.
Szikrát sem törődve szól a bölcs:
Itt van a pohár, hol a bor? tölts!

Egyenesség, nyilt őszinteség
Rókaságnak zsákmányul esék.
Szikrát sem törődve szól a bölcs:
Itt van a pohár, hol a bor? tölts!

Feleséghűség járatlan ut,
Rajta már csak az együgyü fut.
Szikrát sem törődve szól a bölcs:
Itt van a pohár, hol a bor? tölts!

Igazmondás elhajitott kő,
Hajító fejére visszajő.
Szikrát sem törődve szól a bölcs:
Itt van a pohár, hol a bor? tölts!

Megterem sok prédikáczió,
Nem igen hallgatják, bármi jó.
Szikrát sem törődve szól a bölcs:
Itt van a pohár, hol a bor? tölts!

(Pest.)

Pál mester.

Pál mester ilyformán okoskodott,
És félrecsapta
Szilajhetykén a kalapot:
»Eh, a ki adta!
Mire való a feleség nekem?
Nélküle szabadabb lesz életem;
Elkergetem . . . az lesz belőle.«
És úgy tett, a miként beszéle.

Pál mester később igy okoskodott,
Csak hogy nem csapta
Ő félre most a kalapot:
»Hejh, a ki adta!
Még is csak kár volt elkergetnem őt;
Kezében gazdaságom egyre nőtt,
S most elpusztúl . . . az lesz belőle.«
És ugy lett, a miként beszéle.

Pál mester ekkor igy okoskodott,
És félrecsapta
Ismét hegykén a kalapot:
»Eh, a ki adta!
Mi haszna minden búm és bánatom?
Ugy sincs sokam; azt is tovább adom,
Tovább adom . . . az lesz belőle!«
És ugy tett, a miként beszéle.

Pál mester végre igy okoskodott,
S szemére csapta
Keservesen a kalapot:
»Hejh, a ki adta!
Most már minden, de minden oda van;
Mi tévő legyek? felkössem magam?
Fel, felkötöm . . . az lesz belőle.«
És ugy tett, a miként beszéle.

(Pest.)

Részegség a hazáért.

Fiuk, az isten áldjon meg,
Én is iszom, igyatok!
Én nem nézhetek vidáman
Végig elhagyott hazámon,
Csak mikor részeg vagyok!

Ekkor úgy látom hazámat,
A mint kéne lennie;
Mindenik pohár, a melynek
Habjai belém ömölnek,
Egy sebét hegeszti be.

S ha, mig részeg vagyok: boldog
Volna a hon csakugyan,
Bár örökké kéne élnem,
Fiuk, nem láthatna éngem
Soha senki józanan.

Pest.)

Lant és kard.

Felhős az ég hazámon,
Aligha nem lesz vész;
Csak hadd legyen, nem bánom,
Lelkem reája kész.

Lantom nagyon szeretne
Hallgatva állani,
Régóta van kezembe',
Már kopnak húrjai.

S amott a zugban kardom
Folyvást panaszkodik:
Hiába meddig tartom,
Az ítéletnapig? . . .

(Pest.)

Etelkéhez.

Láttad-e angyalom, a Dunát
S a szigetet közepén?
Ide szivembe képedet
Akként foglalom én.

A szigetről zöld falomb
Mártja a vízbe magát;
Ha te szivembe igy a remény
Zöldjét mártanád!

(Buda.)

Szerelem és bor.

Azt mondom, a mit mindig mondok:
Ne háborgassanak a gondok,
Ne háborgassanak bennünket!
Legyen vidámság, tréfa, nesz;

Ifjak vagyunk, és ifjuságunk
Idő jártával oda lesz.

Járjunk a szerelem kertében,
Virág ott nyílik minden lépten;
Ha meg talál tüskéje szúrni:
Illatja gyógyulást szerez.
Szeressünk! mert erőnk, szeretni,
Idő jártával oda lesz.

Midőn a szerelem kertében
A nap tikkasztón süt az égen:
Térjünk hűs árnyéku lugasba
A borgyümölcs tőkéihez.
Igyunk! pénzünk van, hátha pénzünk
Idő jártával oda lesz.

E kép a legszebb élet képe;
Adjunk érette bút cserébe.
Mint fellegekre a szivárvány,
Reánk mosolygani fog ez,
Ha majd derengő ifjuságunk
Idő jártával oda lesz.

(Pest.)

Rabhazának fia.

Menjünk, menjünk a földbe,
Beteg szivem!
Hiszen
Megtetted, a mit kelle,
Megtetted, a mit lehetett:
Viselted honfisebedet.

Hideg van a síréjben;
Másnak lehet . . .
Meleg,
Forró lesz a sír nékem:
Mit életemben viselék,
A honfiseb még ott is ég.

De az itélet napja
Eljön talán,
S hazám
Bilincseit lerontja.
Akkor sebem begyógyuland,
S hüvösben nyugszom ott alant.

(Pest.)

Cs. E. kisasszony emlékkönyvébe.

Ha e sötét betűk, a miket itt leírok,
Lennének a balsors, a mely tán téged ér:
Elvetném tollamat, nem irnék, bárha lenne
Minden vonásomért egy-egy ország a bér.

(Pest.)

V. S.-né emlékkönyvébe.

Tudom: mint boldogítod férjedet;
De szinte kivánnám, hogy azt ne tedd,
Ne olyan nagy mértékben legalább.
A fájdalomnak csalogánya ő,
S mióta boldog, hangja ritkán jő. . .
Gyötörd, hogy halljuk édesbús dalát.

(Pest.)

Bucsú 1844-től.

Egy esztendő a másik sírját ássa,
Gyilkolják egymást, mint az emberek.
Idő, szárnyadnak még egy csattanása,
S a jelen év is sírban szendereg.
Oltsd el haldokló, hervadt ajakadnak
Lélekzetével életmécsedet,
Nem foglak oda írni tégedet,
Hol boldog évim följegyezve vannak.

Magas tervektől izzadó fejembe
Te oly sok eszme magvait vetéd,
S én a gyümölcsöt bőven megteremve
Láthatván, rajta büszkén nézek szét.
Jutalmaúl nem rest munkálatomnak
A hír csillagja rám sugárt vetett,
S én még sem írlak oda tégedet,
Hol boldog évim följegyezve vannak.

Szivem sokáig sors balkezében
A fájdalom meggyúlt világa volt;
Te, megvénült év, szóltál, hogy ne égjen,
És szózatodra a vad láng kiholt.
Elhamvadt üszke van csak bánatomnak
A romba dőlt s már fél-ép szív felett;
S én még sem írlak oda tégedet,
Hol boldog évim följegyezve vannak.

Oh! haldokló év, sírod mellett engem
Lágy bölcsejében ringat a remény,
S hahogy szabad, a mit jövendöl, hinnem
A mennyországnak állok küszöbén.
Szomszédságában ilyen boldog kornak
Mondom, tünő év, a bucsút neked,
S én még sem írlak oda tégedet,
Hol boldog évim följegyezve vannak.

Reád függeszté hévvel esdekelve
Bágyadt szemét sohajtó nemzetem,
S te sóhajára semmit nem figyelve,
Ekkép feleltél mennydörögve: »nem!«

Te koszorúját eltépted honomnak,
Ifjú reménye mit fejére tett;
Ezért nem írlak oda tégedet,
Hol boldog évim följegyezve vannak.

(Pest.)

TARTALOM.

Elbeszélő költemények.

	Lap.		Lap
Tündérálom . . .	3	Szilaj Pista . . .	47
Salgó	15	János vitéz . . .	63
Szerelem átka . .	40		

Kisebb költemények.

1842.

Hazámban . . .	147	Vadonban . . .	157
A Dunán	149	Felköszöntés . .	158
K. Vilmos barátomhoz	—	Disznótorban . .	160
Két vándor . . .	152	Mi haszna, hogy a csoroszlya . .	161
A borozó	153	Járnak, kelnek sokan zöld erdőben . .	162
Furcsa történet . .	155	Hortobágyi kocsmárosné	163
Első szerepem . .	157		

1843.

	Lap
Távolból	165
Az én mátkám . .	167
Dinomdánom . .	168
Jövendölés . . .	169
L . . . né	172
Halálvágy . . .	173
Farkaskaland . .	174
Pálnapkor . . .	176
Matildhoz . . .	177
Én	178
Barátimhoz . . .	180
Szeget szeggel . .	182
Élő halott . . .	186
Temetőben . . .	187
Megúnt rabság . .	189
Lopott ló . . .	192
Szemrehányás . .	194
Kördal	196
Az utósó alamizsna .	197
Merengés . . .	201
Érik a gabona . .	204
Ki vagyok én? nem mondom meg . .	—
Lánggal égő teremtette	205
Befordultam a konyhára	206
A szerelem, a szerelem	207
A virágnak megtiltani nem lehet . . .	208
Nem megyek én innen sehova	209
Sikos a hó, szalad a szán	210
Keresztúton állok .	211
Kis furulyám szomorufűz ága . . .	212
Temetésre szól az ének	213
Hejh nekem hát vigasztalást . . .	214

1844.

	Lap
Honfidal	215
Elmondanám . .	217
Tél végén . . .	218
A dal	219
Fütty	—
Végszó **hoz . .	220
A nemes	223
Halvány katona . .	224
Szomjas ember tünődése	225
Eger mellett . . .	227
Egri hangok . . .	228
Javulási szándék .	231
Betegségemben . .	233
Fürdik a holdvilág .	235
A csaplárné a betyárt szerette . . .	236
Megy a juhász szamáron . . .	237
Vándorélet (Barabás rajzához) . . .	238
Szerelem és pipadal .	241
Füstbe ment terv .	242
Egy estém otthon .	243
Ebéd után . . .	246
Magány	248

TARTALOM.

	Lap
Zsuzsikához . . .	249
Éjjel	250
Ivás közben . . .	251
Vizen	254
Álmodom-e . . .	255
Boldogtalan voltam .	256
Gyönge vagyok . .	257
Mi foly ott a mezőn?	558
Mi nagyobb a nagy szt. Gellért-hegynél?	259
Elvennélek én, csak adnának . . .	260
Pusztán születtem .	261
Nem nézek én, minek néznék az égre? .	262
A faluban utczahosszat	263
Nem ver meg engem az isten . . .	264
Kerényi Frigyeshez .	265
Sírom	268
Poharamhoz . . .	269
Szinbirálat . . .	—
Deákpályám . .	270
Gazdálkodási nézeteim	272
Vizet iszom . . .	274
István öcsémhez .	276
Carmen lugubre . .	278
Hattyudalféle . .	279
Árvalányhaj a süvegem bokrétája .	281
Az én torkom álló malom	282
Hirös város az aafődön Kecskemét .	283
Te szivemnek szép gyönyörűsége . .	284
De már nem tudom, mit csináljak . .	285
Mondom, ne ingerkedjetek velem . .	286
Meredek a pinczegádor	287
Hejh Büngözsdi Bandi	288
Kis menyecske, szép kis menyecske! .	289
Ezrivel terem a fán a meggy . . .	290
Ez a világ a milyen nagy	293
Katona barátomhoz .	294
Bucsú a szinészettől	297
Kedves vendégek .	298
A boldog pestiek .	300
Első szerelmem . .	302
Ambrus gazda . .	304
Az alföld	306
Szobámban . . .	309
Est	310
Egy telem Debreczenben	311
A csavargó . . .	313
A régi jó Gvadányi .	315
Az utánzókhoz . .	317
Élet, halál . . .	318
Egressy Gáborhoz .	—
Tompa Mihályhoz .	321
Éjszakáim . . .	324
Furfangos borivó .	325
Takarékosság . .	326
Pinty urfi . . .	327

TARTALOM.

	Lap
Szemfájásomkor . .	330
A naphoz . . .	—
Ha	332
A nap házasélete .	333
Szerelem vándorai .	335
Halálom	336
Mi lelt?	—
Igyunk . .	338
Dáridó után . . .	339
Verseim	340
Hozzá	341
Sovány ősz . . .	342
Csokonai . . .	344
Volnék bár . . .	346
Szivem, te árva rabmadár! . . .	348
Az én szerelmem .	—
Szemek, mindenható szemek! . . .	349
Szerelmem zúgó tenger	350
Élet, halál, nekem már mindegy . . .	351
A borhoz	352
A külföld magyarjaihoz	354
Mért nem születtem ezer év előtt? . .	355
A leánykákhoz . .	357
Szülőimhez . . .	359
Katona vagyok én .	362
Nem tesz föl a lyány magában . . .	—
Fényes csillag . .	363
Gyere, lovam . .	—
Boldog éjjel . .	364
Szerelem, szerelem .	365
Esik, esik, esik . .	366
A természet vadvirága	367
János gazda . . .	369
Levél egy színész barátomhoz . . .	370
A tintás-üveg . .	374
Az öreg úr . . .	376
Mit szól a bölcs . .	378
Pál mester . . .	380
Részegség a hazáért .	382
Lant és kard . .	383
Etelkéhez . . .	384
Szerelem és bor . .	—
Rabhazának fia . .	386
Cs. E. kisasszony emlékkönyvébe . .	387
V. S.-né emlékkönyvébe	—
Bucsú 1844-tól . .	388